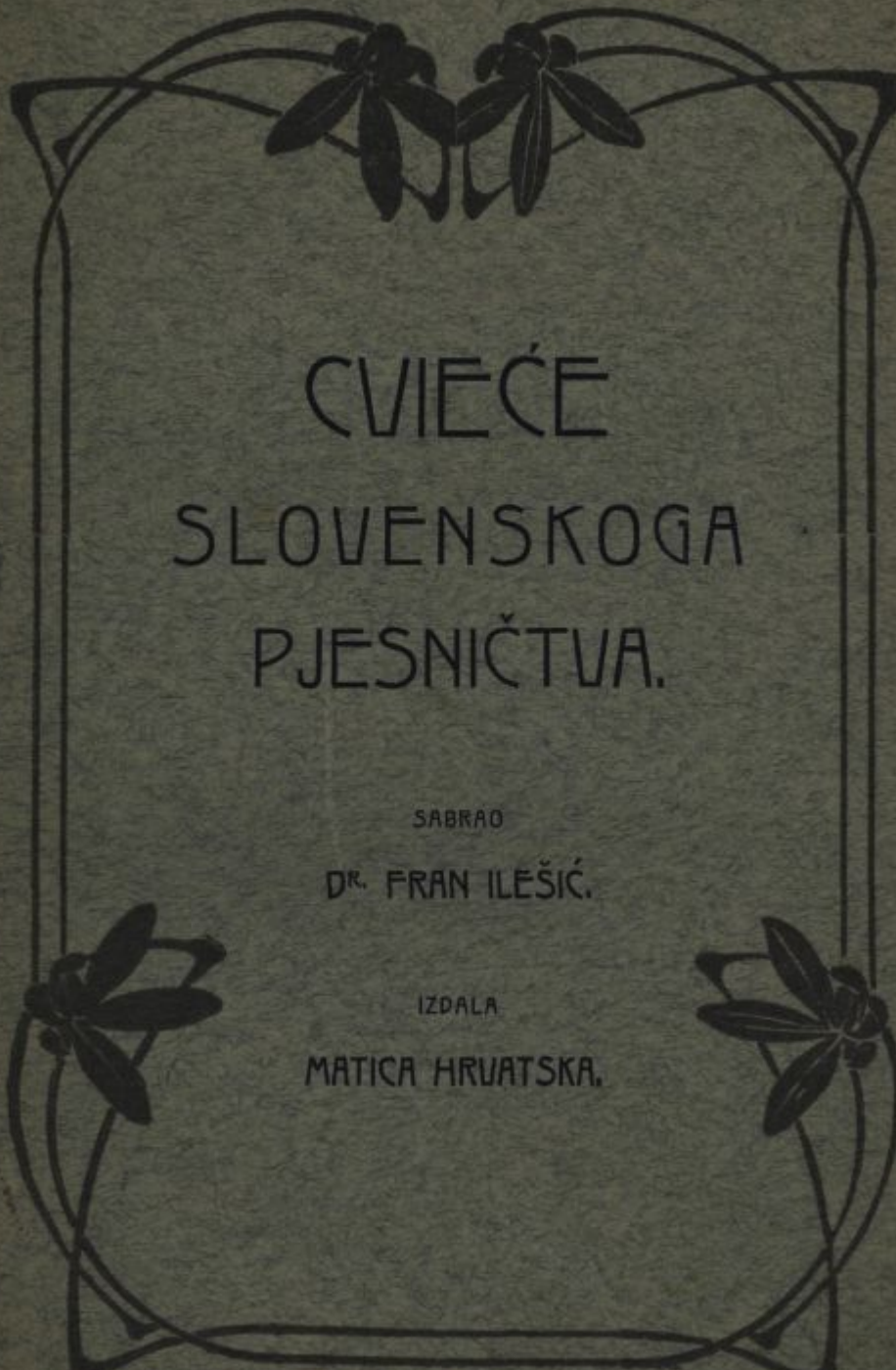

38835, III, Mh

Karton

CVIEČE
SLOVENSKEGA
PJESNIČTVA.

SABRAO

DR. FRAN ILEŠIĆ.

IZDALA

MATICA HRVATSKA.

CVIEĆE

SLOVENSKOGA PJESNIČTVA.

SABRAO I UREDIO

DR. FRAN ILEŠIĆ.

IZDALA

MATICA HRVATSKA.

K. k. Studienbibliothek Laibach

U ZAGREBU.
TISAK DIONIČKE TISKARE.
1906.

0300087h4

SLOVENSKI JEZIK.

1. **Sloveni su kajkavci**, to jest, pitaju riečcom „kaj“ mjesto „što“ ili „ča“, a i oblici i glasovi slovenskoga jezika u mnogočem se slažu s govorom hrvatskih kajkavaca.

2. **Sloveni su ekavci**, to jest, u književnom slovenskom jeziku govori se i piše: *lep, breg, mesto*.

Navesti ću nekoja svojstva slovenskoga jezika, koja mu daju posebno obilježje.

GLASOVI.

Osim onih rieči, koje imadu u slovenskom „e“, a u hrvatskom „ie“ („ije“), ima još sva sila rieči, koje u oba govora, u slovenskom i hrvatskom, vrlo slično glase, jer se razlikuju samo jednim glasom. To će se najbolje vidjeti po primjerima.

3. **U hrvatskom „a“:**

U slovenskom „e“:*)

Hrvatski:

Slovenski:

pas, psa; san, sna; sav, sva.

pes, psa; sen, sna; ves, vsa.

(N a k r a j u r i e č i.)

kupac, kupca; konac, Karlovac,
Sisak, petak, napredak, nokat,
lakat, orao, posao, misao, išao,
rekao, bistar, svijetao, težak, bolan.

kupec, kupca; konec, Karlovec,
Sisek, petek, naprédek, nohet,
lakot, orel, posel, misel, šel, rekel,
bister, svetel, težek, bolen (a i:
svetál, težák, bolán).

*) To je tako zvano pokretno „a“ i „e“.

(Na kraju rieči u oblicima.)

sestara, iskara, dasaka, pripovijedaka, pušaka, gusaka, trešanja, usana, smokava, naredaba, žrtava, crkava, molitava, rebara, sedala, stabala, vesala, srdaca . . .	sester, isker, desek, pripovedek, pušek, gosek, črešenj, ustien, smokev, naredeb, žrtov, cerkev, molitev, reber, sedel, stebel, vesel, src . . .
---	--

(U sredini rieči.)

tama (tma, tmica,) daska, magla, staklo, dažd, sajam, kada, tada, sada, (je)sam, šaptati . . .	tema (tma), deska, megla, steklo, dež, sejem, kedáj (kdaj), tedáj, sedaj (zdaj), sem šepetati . . .
--	---

(Hrvatski priedlog *s* (*sa*), slovenski *s* (*se*))

Sa sestrom, sa svetcem . . .	(riedko) se sestrom, se svesnikom. (o bično) s sestrom, s svetnikom.
Sastanak, sastati se, sastaviti, sašiti, sazvati . . .	sestánek, sestáti se, sestáviti, sešfti, sezváti . . .
Sakriti, sakup, sapaliti, sapeti, saplesti, satjerati, satrti, savjest, savjetnik . . .	skriti, skup, spaliti, speti, splešti, stirati, streti, (svest), svetnik . . .

Gl. dolje pod 6.!

4. U hrvatskom jeziku „u“:

U slovenskom jeziku „o“:

(U sredini rieči.)

Muž, kut, kuća, put, ruka, lučiti, pucati, suprug, uzao, ugao, kuda, tuda, (po)svuda, u-nutra, budem, budeš, bude . . .	Mož, kot, koč, pot, roka, ločiti, pokati, soprog, ozel, ogel, kod, tod, povsod, notri, bodem, bodeš, bude, (kraće: bom, boš, bo . . .)
---	--

(Na kraju rieči.)

nesu, pletu, peku, reku, počnu, piju, čuju, tonu, čuvaju, pišu, kažu, beru, siju, griju, kljuju, kupuju . . .	nesó: nesejo, pletejo, pečejo, rečejo, počnejo, pijejo, čujejo, tonejo, čuvajo, pišejo, kažejo, berejo, sejejo, grejejo, kljujejo, kupujejo . . .
nesuó(i), pletući, pekući, mogući, kunući, vruć(i), čujući, tonući, čuvajući, pišući, mašući, kažući, berući, sijući, kupujući . . .	nesoč, pletoč, pekoč, mogoč, kolnoč, vroč, itd. (ili: nese, čuváje, maháje, kupováje . . .)

ženu, sestru, pušku, bradu, pri-
liku, zvijezdu, knjigu, slogu . . .

(sa) stvarju, solju, obitelji, riječju
kokošju, lažju, mišlju, smrću, lju-
bavlju, radošću . . .

5. Hrvatski „u“:

dug, vuk, hum, puž, sunce muk,
kunem, put, žuna,

ženo, sestro, puško, brado, pri-
liko, zvezdo, knjigo, slogo . . .

se stvarjó. soljó, z obiteljjo,
z rečjó, s kokóšjo, lažjó, z mislijo,
se smrtjo, z ljubavjo, z radostjo . . .

Slovenski „ol“:

dolg, volk, holm, polž, solnce,
molk, polnem, polt, žolna . . .

6. Predlog „s (sa)“: glasi u slovenskom „z“:

s Adamom, s ocem, s bratom
s jelenom, sa mnóm, s vukom, —
sa ženom . . .

sabrati (sabor), saliti, samljati,
svezati, saviti, svladati, svršiti . . .

z Adamóm, z očétom, z bratom,
z jelénom, z mano. z volkom,
z ženo . . .

zbrati (zbor), zlití, zmleti (se-
mleti), zvezati, zvití, zvršiti . . .

7. Njekojim prislovima dodaje se u slovenskom „j“:

kedáj, tedáj, sedáj (včéraj, dotlé[j] dosle[j], skupaj; posébej; zgodaj),
tukaĵ, (tamkaj), zunaj, precej, skrivaj (hrv.: kada, tada, sada . . .)

8. Zamjenicama i prislovima dodaje se u odvisnim rečenicama) u slovenskom „r“:

Tko, koga, komu:

Tko vina večera, vode ruča.
Tko vruga sviećom traži, taj
će ga i naći.
Vjeru tko lomi, njega će vjera.
Koga tišti, onaj i vrišti.
Kome Bog, tome i svi sveti.
S kim je noćevati, nije ga vu-
hovati.
nitko itd. (gl. dolje pod 17.)

Što (česa, čim):

Što izidje iz usta, to se ne po-
vrće u usta.

Kdor, kogar, komur:

Kdor vina večerja, zajtrkúje . .
Kdor vruga s svećo išče, ta ga
bo tudi našel.
Vero (zvestobo) kdor lomi . . .
Kogar tiščí, ta tudi vriščí.
Komur Bog, temu tudi . . .
S komer je prenoćevati, tega ni
gotjufáti.
nikdo (nihče), nikógar itd.

Kar (mj. kaj), česar, s čimer?:

Kar izide iz ust, to se ne po-
vrne v usta.

Što je pogodjeno, ono valja da bude.

Šta je u drugih naroda jezik izgladilo, ono ga je u nas iskvarilo.

Što se tiče . . .

Česa nije, ni car ne ije.

Čim se nov sud napuni, na ono uvijek udara.

Čijem se koza dičila, tijekom se ovca sramila.

Sve, na čem bijaše što bijelo . . .

Ništa, ničega . . .

Ggdje, gdjegod, nigdje:

Gdje mi glava, tu mi hrana.

Gdje je strvina, tamo se i psi kupe.

Kuda, kamo, kad(a):

Kud vojska prolazi, tud se trava ne nalazi.

Kud je otišla tisuća, nek ide i stotina.

Bašča, mjesto, kud su posadjene jabuke i kruške.

Kad me vidite, tada me se nadajte!

Vaške onda najviše bjesne, kad je mnogo strvine.

Bog može dati, kad god što hoće.

Kad je god htio, mogao se pretvoriti u najljepšega čovjeka.

Kako, nikako, koliko:

Kakotko zna, onako i pjeva.

Kakoti hoćeš, neka bude.

Kakoti drago!

Kar je pogojeno, to mora biti.

Kar je pri drugih narodih jezik izgladilo, to ga je pri nas pokvarilo.

Kar se tiče . . .

Česar ni, niti car ne je.

Ščimer se nov sod napolni, po tem vedno udarja.

Sčimer se je koza dičila, tega se je ovca sramovala.

Vse, na čemer je bilo kaj belega . . .

Nič, ničesar itd., (gl. br. 17.).

Kjer, kjerkoli, nikjer:

Kjer mi glava, . . .

Kjer je mrhovina, tam se tudi psi zbirajo.

Koder, kamor, kadar:

Koder ide vojska, tod se ne nahaja trava.

Koder je odšla tisoč, naj ide tudi stotina.

Vrt, mesto, koder so posajene jablani in hruške.

Kadar me vidite, tedaj se me nadejajte!

Psi tedaj najbolj besnijo, kadar je mnogo mrtovine.

Bog more dati, kadarkoli kaj hoće.

Kadarkoli je hotel, se je mogel pretvoriti v najlepšega človeka.

Kakor, nikakor, kolikor:

Kakor kdo zna, tako poje.

Kakorti hoćeš, naj bude.

Kakorti drago!

K a k o t k o m o ž e .

Ja sam zadovoljan, k a k o g o d
ti uradiš.

Izbavljaj nas, k a k o g o d z n a d e š .

Jesmo li bolji od njih? N i p o š t o .

N i p o š t o d a n e d i r a š u t o !

Juda, imaš bogova, k o l i k o g r a -
dova.

K o l i k o t o l i k o !

K a k o r k d o m o r e .

Zadovoljen sem, k a k o r k o l i
napraviš.

Rešuj nas, k a k o r k o l i z n a š .

S n o l i b o l j š i o d n j i h ? N i k a k o r .

N i k a k o r d a v t o n e z a d i r a š .

Juda, imaš bogov, k o l i k o r
gradov.

K o l i k o r t o l i k o !

OBLICI.

9. Sedmi padež jednine (Instrumental) ženskih imenica.

Hrvatski:

(s) ženom, sestrom, dragom;
siečem sjekirom, pišem olovkom.

Slovenski:

z ženo, s sestro, z drugo; sekam
s sekiro, pišem z olovko (s svinč
nikom).

10. Prvi padež množine mužkih imenica.

ljudi, zubi, vlasi, nokti, Rimljani,
gosti, susjedi, put(ov)i, kmet(ov)i,
otci . . .

svatovi, zetovi, tatovi, golubovi,
muževi . . .

braća, gospoda, tri brata (troje
braće), četiri gospodina.

ljudjé, zobjé, lasjé, nohtje, Rim-
ljanje, góstje, sosédje, potje, kmetje,
očetje . . .

svatje, zetje, tatje, golóbjé,
možjé . . .

bratje, gospodje, trije bratje,
štirje gospodje.

11. Drugi padež množine svih imenica.

ženâ, zvijezdâ, stazâ, knjiga,
ladjâ, krušaka, sestara, iskara,
ovaca . . .

selâ, poljâ, imenâ, rebara, okana
sedala, stabala, vesala, krilaca,
srdaca . . .

jelenâ, junakâ, oračâ, kraljâ,
mjesecâ, gospodarâ, gradovâ, sto-
lovâ, sokolova, lovaca, konaca, po-
četaka, vjetara . . .

konjâ, vlasi (vlasi) penezâ, zuba
(zubi), muževa . . .

žen, zvezd, stez, knjig, ladij,
hrušek, sester, isker, óvec (ovác) . . .

brez sel, polj, imen, reber, oken,
sedel, stebel, vesel, krilc, src . . .

j e l é n o v, junákov, oráček, kra-
ljev, gospodarjev, gradóv, stolov
sokolov, koncev, početkov, ve-
trov . . .

brez kōnj, lās, pānez, zōb, zōb,
vōz, mōž . . .

Bilježka. Četvrti padež jednine ženskih rieči razumije se iz 4. pravila:

ženu, sestru, priliku, dušu, do-
movinu . . .

imam ženo, sestro, priliko, dušo,
domovino . . .

12. **Oko-očesa, pero-peresa** ne će Hrvatuu biti neobično, kad se sjeti na hrvatske oblike *tielo* množina *tjelesa, nebo-nebesa, kolo-kolesa*.

13. **U slovenskom jeziku imadu posebni oblici za dvoje (dual)**, što se je u hrvatskom sačuvalo samo u ostacima (*dva, tri, dvaju — dviju, triju, ruku, nogu, dvama* i t. d.)

Dva jelena, (s) dva(ma) jelen(im)a;
dvie ribe, dvjema ribama; dva
mjestu, dva(ma) mjest(im)a.

Mi (nas) dva (ž. dvie), nas dvaju
(ž. dviju), nama (dvoma) [dvama;
ž. dvjema], nas (dva) (pri) nama,
s nama.

Vi (dva) [ž. vi dvie]. vas (dvaju)
[ž. dviju]. vama (dvama) [ž. dvjema].
pri vama (dvama [ž. dvjema]), s
vama (dvama [ž. dvjema]).

Dva jelena, (z) dvema jelenoma;
dve ribi, z dvema ribama; dve mesti,
z dvema mestoma.

Midva (midve), n a j u, nama,
naju, (pri) naju, z nama.

Vi dva (ž. vidve), vaju, vama,
vaju, pri vaju, z vama, onadva (ž.
onidve), njiu (ju), njima (jima),
njiu (ju), pri njiu, z njima.

14. **Posebni oblici za dvoje sačuvali su se i kod glagola** (čemu u hrvatskom nema ni traga).

Mi (dva, dvie, dvoje) nesemo, vi
(dva, dvie, dvoje) nesete, oni (dva,
dvie, dvoje) nesu.

Mi (dva) smo nesli, vi (dva) ste
nesli, ona (dva) su nesli (nesla).

Mi (dvie) smo nesle, vi (dvie)
ste nesle, one (dvi) su nesle.

Nesimo (mi dva), (nesite vi dva)!

(Midva, midve) neseva, (vidva,
vidve) neseta, (onadva, onidve)
neseta.

(Midva) sva nesla, (vidva) sta
nesli, (onadva) sta nesla.

(Midve) sva nesli, (vidve) sta
nesli, (onidve) sta nesli.

Nesiva, nesita!

15. **Mogu, (ho)ću, neću, budem,**
budeš, bude, budemo, budete, budu.

**Morem, hočem (hčem, čem), ne-
čem, bodem** (bom), budeš (boš), bude
(bo), budeva (bova), bodeta (bosta),
bodemo (bomo), budete (boste), bodo.

16. Budućnost se u slovenskom izriče riečcom „budem“ — „bo(de)m“ :

Bit ću, bit ćeš, bit će . . .	Bo(de)m, bo(de)š. bo(de) . . .
Pisat ću, doći ću. reći ću, pisat ćemo . . .	Bo(de)m pisal, bo(de)m prišiel, bo(de)m rekel, bo(de)mo pisali . . .

17. Njekoje važnije riečce, osobito složene, koje se često opetuju, pa smetaju, ako im se ne zna pravo značenje, treba posebice spomenuti.

Nitko, ništa (ničega, ničemu. *Nikdo (nihče)* (nikógar, nikómur, nikógar, pri, níkómer, z níkómer), *nič* (ničésar, ničémur, pri ničémer, z ničímer).

Riečca „ki“ (nalik rieči „koji“) upotrebljava se i za ženski i za srednji rod kao hrvatsko „što“ :

Žena, što koju smo ju vidjeli . . .	Žena, ki smo jo videli . . .
Knjiga, iz koje se učimo . . .	Knjiga, ki se iz nje učimo . . .

Riečca „ko“ ima različno značenje, kako se vidi iz ovih primjera :

Takav si, k a k a v sam i ja.	Tak si k o (k a k o r) jaz
K a d dođjoše, sjedoše.	K o so prišli, so sedli.
K a d se već tako razgovaramo . .	K o se že tako razgovarjamo . . .
Č i m začula, odmah se sjetila.	Hitro k o (brž ko) je začula, se je takoj spomnila.
D a sam znao!	K o bi bil znal!
D a mi re treba, ne bih	K o bi mi ne bilo treba, ne bi.
D a ja dajem, ne bi . . .	K o bi jaz đajal, bi ne . . .
Više n e g o ikada.	Več k o kadarkoli.

18. Abecedni popis zamjenica, prislova, priedloga i drugih najobičnijih a najnepoznatijih rieči :

ali ili.	časi, včasih <i>kadhada</i> .	dežela <i>zemlja</i> .
ampak <i>već, nego</i> . (<i>Ni tako, ampak tako</i> . Nije tako, već ovako.)	če <i>ako</i> ; če dalje <i>što dalje</i> .	djal (đjati = dejati) <i>reče</i> .
bo(de) <i>bude; bit će</i> .	čeprav, čeravno četudi i <i>ako, premda</i> .	drevi <i>večeras</i> .
boren <i>ubog</i> .	črez njivo <i>preko njive</i> ;	dvom <i>đvođba</i> .
brž odmah.	đasi, đasi ravno, đa si tudi i <i>ako, premda</i> .	e(de)n <i>jedan</i> .
brž čas <i>vajđa</i> .	đavi <i>jutros</i> .	fant (<i>seoski momak</i>).
bržkone (>brže nego ne) <i>vajđa</i> .	đ(e)jati (đem) <i>učiniti; reći</i> .	gorek <i>topao, vruć</i> .
c(e)lo <i>dapače</i> .	đejati (đenem) <i>metnuti</i> .	grem <i>idem</i> .
čas <i>vrieme</i> .	đekle (đeklič) <i>đjevojka</i> .	in(o) i
	đenem (dejati) <i>metnem</i> .	hrepeneti <i>đesnuti</i> .
		in sicer i <i>to, naime</i> .
		jokati <i>plakati</i> .

kadar *kada*.
kajpada (»kaj pa da«) *dakabo*
kajti jer; *tä*.
kak, kakšen (kakrašen)
kakav.
kar (rel.) *sto*.
kateri *koji*.
kdaj *kada*.
kdo(r) *tko*.
ker *jer*.
kes *kajanje*.
kjer *gdje*; kjersibodi *gdje-*
rod bilo.
kljub *uzprkos*.
ko *kad'a* (gl. br. 17.)
kod *kud*; koder *koli kud*
bilo.
-koli *-god, bilo*: kadarkoli
kadgod, kad bilo; kar-
koli *stogod, sto bilo*.
komaj *jedva*.
kozarec *žafa*.
kri *krv*.
le *samo*.
ljubezen *ljubav*.
mano *mnom*.
marsij *gdje-* (*marstiko*
gdjetko).
menda (»menim da«) *valjda*
menim *mnijem*.
menoj *mnom*.
mesto *grad*.
miza *stol*.
naj *neka*.
najsi („neka si“) *makar*.
nalašč *navlaš, navlastito*.
namreč *na ime, i to*.
naravnost (*iz*) *ravno*.
narobe *naopako*.
navzlic *usprkos*.
ne *ne; ni*.
ne le — ampak, ne le —
temveč, ne le — *marveč*
ne samo, negc i.
nemara *valjda*.
nevihta *oluja*.
nihče, nikdo *niko*.

nikakor *nipolto*.
nikar ne piši *nemoj pisati*.
nikdar, nikóli *nikada*.
nobe(de)n *nijedan*.
nočem *ne ču*.
ob cesti *uz cestu*.
obljubiti *obečati*.
obup *očaj*.
oče, oča *otac*.
okróg grada *oko(lo) grada*
okraj grada *oko grada*.
otrok *diete*.
pomlad *proljeće*.
pomniti *sječati se*.
prašati gl. *vprašati*.
praviti *kasati, reči*.
precěj *dosta*.
prečej *odmah*.
priča *svjedok*.
proč *dalje, na stranu*.
ravnokar *netom*.
raz *konje i konjã*.
razen tebe *osim tebe* (sr.
razma).
reč *stvar*.
res *u istinu*.
resnica *istina*.
reven *biedan, siromašan*.
rojak *zemljak*.
r(u)deč *crven*.
sabo *sobom*.
saj *tã*.
sedaj (zdaj) *sada*.
sem *ovamo*.
sicer *u ostalom, inače*.
skoz(i) *kroz*.
skrivaj *kriomce*.
slišim *čujem*.
sovrag *nepriatelj*.
spet *opet*.
storiti („stvoriti“) *učiniti*.
strup *otrov*.
svit *svjetlo*.
še *još*. (Še več. Još više.)
šel šla *išao, išla*.
šteti *brniti*.
tabo (teboj) *točom*.

takoj *odmah*.
tedaj (tada) *dakle*.
temveč („tim više“) gl.
ne le.
tisti *taj*.
tja *čak tamo*.
toda *a*.
torej *sato*.
tu(kaj) *tu, ovdje*.
tudi *i, takodjer*.
up *nada*.
vas *selo*.
včera *jučer*.
več *više*.
vedeti (vem) *znati (znam)*
vendar, vendarle *ipak*.
verjamem (verjeti) *vje-*
rujem.
vnet *oduševljen, usplamćen*.
vkljub = *kljub*.
vprašati *pitati*.
vpričo *u oči*.
vsaj *barem*.
vsekdar *svedj, uvijek*.
vselej *vasda*.
vštric *sučelice*.
vzlic (navzlic) *usprkos*.
vznak *nasznak*.
zabiti *saboraviti*.
zakaj („sa što“) *jer; tä*.
zal *liep*.
zaradi tega *sato, toga radi*
(za)res *u istinu*
zategadelj, zategavoljo
(za)torej *sato, toga radi*.
zdaj *sada*.
zdi se *čini se*.
zgodaj *rano*.
zmaga *pobjeda*.
zmer(aj, zmerom) *uziek*.
zmota *bludnja*.
zopet *opet*.
zoper *proti*.
zraven hiše *uz kuću*.
zunaj *vani*.
zvest *vjeran*.
že *več*.

SLOVENSKO PJESNIČTVO.

Davno već bijaše prošlo klasično doba Gundulića i Palmotića, kad je jedva počela umjetna pjesma slovenska; zadnje svjetlo slave dalmatinske, Kačić-Miošić, gasnulo je, kad se narodio (1758.) prvi umjetni pjesnik slovenski, Valentin Vodnik.

A nije bila Slovenija jedina zemlja na našem jugu, koja je toliko vremena bila bez umjetnosti. Provincijalna Hrvatska, Slavonija i Bosna bile su joj u tome slične.

Liepa nam je književnost procvatala samo tamo uz more. Na dubravama dubrovničkim igrala se je naša Vila, tamo se je Dubravka vjenčala s liepim pastirom, veseleći se suncu slobode. Ni Franci ni Mongoli ni Turci ne smetahu joj idilskoga zakloništa.

Onaj liepi pastir Dubravkin nije bio pravi pastir, već gradjanin, koji je tražio utjehe u prirodi, kaošto se to dogadja vazda, kad se razvije kultura.

Livade smo imali i mi ovdje u gornjim stranama, ali naši pastiri bijahu pravi pastiri, ne sinovi gospodara, već najmljenici — sve samo nadničari, težaci, sve samo siromasi. Bilo je doduše i gradova u zemlji slovenskoj, ali su za čobanina bili kao mrtvi. Došao bi Slovenac takvomu gradu do vratâ, od kuda su se vidjeli unutra u gradu čudoviti kipovi, krasne slike, velike knjige, no u svojem jeziku nije primio odgovora; onda bi se preplašio grada . . . Svojega je sina poslao gdje koji Slovenac u svijet, ali ga nije bilo više natrag; ostao je u tudjini, ili je, povrativ se, izčeznuo u onom zakletom gradu, koji je bio za otca n i j e m . . .

Učene glave predijašnjih vjekova gledahu samo gore, a tamo je bilo sve tudje; zato se nije mogla roditi umjetna pjesma slovenska. Tuzi srca davaše izraz samo čedna svirala seoska.

Trebalo je glasnoga klika „à la nature“, trebalo je osloboditeljskih misli Franklinovih, koje su koloniste učinile gospodarima, koje su uzgojile narod, trebalo je istinite revolucije, koja odkri samoniklu silu Napoleonovu te u njoj dade primjer uspjeha neprivilogovanih, a poduzetnih ljudi („Duh stopa v Slovence Napoleonov“), trebalo je romantičnoga humanizma, koji je našao, a i tražio Slavene na zemlji. U onim vremenima ustao je prvi pjesnik slovenski te kliknuo, da p r i r o d a sve pruža Slovcu, samo neka ne bude pospan. Ponosito, samosvjestno nastupa njegov „Z a d o v o l j n i K r a n j a c“ — p r v a n a š a „malo čitanja vredna“ umjetna pjesma, koju je Vodnik objelodanio prvi put g. 1781, a drugi put baš „prije“ 100 godina, 1806.

Bilo je to u doba, kad je Reljković u „Satiru“ crtao Slavoniju, „kroz česte rate i bojeve porušenu“, a zajedno kazao, kako treba da nadodje „popravljanje posli istiranog Turčina“, doba, kad se je u provincijalnoj Hrvatskoj biskup Vrhovac starao, da podigne narodni govor do kulturnoga jezika.

Vanjske prilike, koje bi mogle utjecati na književnost, onda su se u hrvatskim i slovenskim zemljama više manje izjednačile, dapače za Napoleona došlo je privremeno i do političkoga udruženja. Zato se može daljnji razvoj slovenskoga pjesništva motriti uzporedno sa hrvatskim; ta jedno se i drugo odsele razvijalo pod istim pobudama i uzrocima, tako da odgovara jedno drugome:

h r v a t s k o d o b a	s l o v e n s k o d o b a
jožefinskoga biskupa Vrhovca,	Val. Vodnika (1795.—1830.);
ilirizma	Prešerna i „Novica“ (1830.—1843., 1848.);
„Nevena“ (absolutizma)	Slov. Glasnika (1858.—1868.);
„Vienca“ (Šenoa, Marković),	„Zvona“ (Stritar). (1870 sl.).

A zapravo se do godine 1848. ne može ni reći, da bi bila već svršena kulturna i jezična kristalizacija naših zemalja oko Zagreba, odnosno Ljubljane. Jezik se zvao „slovinski“ i u knjigama kranjskim i štajerskim, a napose bijahu istočno-štajerski Slovenci do pod konac 18. stoljeća sasvim u okviru hrvatsko-kajkavske književnosti; ova potonja rodila je u Štajerskoj pjesnika Modrinjaka, koji je pjevao u kajkavskom govoru u doba, kad je Vodnik pjevao u Kranjskoj. Vodnikov rad, oslonjen na Ljubljanu kao političko središte, mnogo je obsežniji i, obzirom na kasniji razvoj, specijalno slovenski; zato moramo njega smatrati početnikom naše književnosti.

Na osnovi narodnih pjesama i u narodnom jeziku osnuje Vodnik jednostavnu anakreontsku lirsku pjesmu, kojoj se za boravka Franczâ u našim zemljama pridruži i politička himna. Sam, upravo sam, stojao je Vodnik na slovenskom Parnasu, a kao gimnazijski učitelj zborom i tvorom mogao je toliko utjecati na mladež, da je jače prionula uz svoj jezik, a imala je odsele i više prilike, jer je austrijska vlada po odlazku Francuzâ kao za utakmicu u Ljubljani na liceju ustrojila stolicu slovenskoga jezika. Osim toga se pridizao filološkim nastojanjem česki narod (Dobrovský-Kopitar), a i glas o srbskim narodnim pjesmama raznio se po svijetu. Ipak bi za „svete alijance“ jedva bilo došlo do pozitivnijih rezultata, da nije došao u Ljubljanu učeni zemljak Prešernov, Matija Čop, filolog, koji je dobro poznao i Hrvate i Poljake, jer je prije službovao na Rijeci i u Lavovu. (Isp. Gaja i Kollára!). Iz „poljskoga, srbskoga i češkoga“ svieta doveo je vilu i u naše gajeve, gdje su darovi Prešernovi čekali uzkršnuća; time smo dobili Prešernovu poeziju, kojoj nije više bila svrha kakav „utile“.

Za plemenito sjeme samo „sladke“ poezije nije tlo bilo pripremljeno. Naroda nije bilo, koji bi razumievao i zato trebao poeziju kao izliv čovječje duše. Pustinja je bila, a onoga, tko bi u njoj vapio, naskoro bi nestalo. Prešern je rano zanijemio. (Potočnik, Ledinski, Svetličić).

Spoznaja konkretnih prilika u narodu i cenzuri rodila je koristne „Kmetijske in rokodelske Novice“ baš u godini, kad je bilo zabranjeno ilirsko ime (1843.). Gajevim opreznim metodom u uvođenju novoga pravopisa i duha služio se je i urednik „Novicâ“, Janez Bleiweis, te je pod okriljem „Seljačkih i zanatlijskih Novica“ njegovao i politiku i narodnost. Uopće se je Bleiweis razvio urednikom u krugu ljubljanskih ilirskih pristaša, a ilirizam nije dielio politike od poezije; zato nije čudo, što je u svojim „Novicama“ uzgojio našu davoriju, napose pjesnika Koseskoga i pjesništvo godine 1848. (Slomšek, Toman, Razlag.)

U ovako burno doba nije bilo mjesta za poeziju, koja ne traži vanjske svrhe, i zbilja — Prešeren umre god. 1849.

Lipa i hrast, u čijoj se zajedničkoj sjeni igrahu Prešeren i Anastazij Grün, razdieleše grane. Narodna energija, porodjena u vatri godine 1848., poradi absolutizma nije mogla da se bavi direktno politikom; zato se tim više javi na kulturnom poprištu, u školi i liepoj knji-

ževnosti. Središtem ovoga kulturnoga rada posta profesor A. Janžić u Celovcu (u Koruškoj), koji utemelji 1858. prvi beletristički list „Slovenski Glasnik“; u tom krugu imamo početke naše pripoviesti i romana, a i našega realizma. Uz znamenitoga prirodopisca Erjavca razvije se pjesnik Jenko te uvodi medju predmete naše poezije p r i r o d u, a dok je on motri tek u slici i prilici duševnoga života, ustaje niz manjih pjesnika, koji pjevaju o luni, zvjezdicama i ružicama a — bez duše.

Prošlost se ne može zadržati, već je realna činjenica u svakom razvoju. Prešeren i Koseski, predstavnici dviju struja, borahu se u to doba za obstanak; rođenje u događajima god. 1848., politički pritisak i političke nade držahu socijalno-političku davoriju, koja slavi svoju slavu u političkim skupštinama („taborima“), a pojedinci (Levstik) brane prava i poeziju subjektivnih čuvstava. Oboje spaja u sebi Simon Jenko, prava lirski duša, a zajedno pjesnik marseljeze slovenske „Naprej zastava Slave!“ (Vilhar, Cegnar, Valjavec, Levstik.)

Bilo je to doba vrienja bez diobe elemenata i bez prave organizacije. Zato su pjesnici političari, a političari pjesnici. Zato postade medjašni grad slovenske zemlje, Celovac, spoljašnjim središtem književnosti, baš kao što je u isto doba Rieka uz Zagreb igrala ulogu u hrvatskoj književnosti („Neven“).

Medjutim što se je jače razvijao ustavni život i tražio produbljenje političke naobrazbe kod političara, to se je lakše osamosvojio čisto kulturno-književni rad. Kritika, jezična i estetska, diže se u Stritarovu „Zvonu“; razpravlja se prvi put pitanje o svrsi i bivstvu umjetnosti; Prešeren se slavi u govorima i razpravama kao jedini predstavnik čiste umjetnosti iz predjašnjih vremena. Stritar nema samo estetskoga sistema, već u svojem pesimizmu i filozofski sistem. Pravilni oblik (jezični sistem), umjetnički ukus (estetski sistem), pesimizam (filozofski sistem) — to znači ovo doba. U tom Stritarovu sistemu uzraslo je više pravih pjesnika, koji su svi znali svoje misli izraziti u glatkim, pravilnim stihovima (Gregorčić, Cimperman, Funtek, Gestrin, Freuensfeld itd.). Znali su kazati, kakav je sviet, znali su kazati i to, što čute, no ovo dvoje nije bilo spojeno. Pjesnikovala je za njih rekbi aprobirana pjesnička frazeologija, bez snage prvotne zornosti.

Iz ovoga mehanizma, koji se je naravski razvio iz potrebnoga za ono doba sistemizovanja Stritarova, oslobodila se je naša pjesnička umjetnost u najnovije doba (iza 1895.).

Sdružila je dušu kao glavni svoj predmet i svrhu sa prirodom kao sredstvom i slikom te nam na ovaj način stvorila onu bogatu metaforiku i simbolistiku, koja je značajna za sadašnju poeziju. A ono udruženje sa prirodom većinom se nije sbilo u smislu kojega umstvenoga sistema spoznaje, već nekako u smislu ljubavi. Sviet izčezne u subjektu i rodi se iz subjekta ; zato neprestane halucinacije. Svemu je mjerilo čovjek, — zato nema grieha ni kajanja ; ima tek čuvstvo i subjekat.

Volja i oduševljenje izčeznuše ; junaci hodaju i dolaze tako slučajno i nesviestno na svoje mjesto.

Nastalo je u novije doba bezbroj pjesmica o „milote punoj noć“, o „bajnim, tihim večerima“, o „sanjaviim zvezdama“, o „tamnim sjenama sa bledim obrazima“, o „tamnim rukama“. Ovu mekoputnost lirike, udruženu sa jakošću grieha, uveo je Cankar te se time — nasuprot umstvenomu sistemu Stritarovu — postavio na stanovište one romantike, koja je prije 100 godina čuvstvima ovijala sviet a i — griešila. „O nečistost, mati sentimentalnosti!“ kaže Cankar („Knez“ knj. XII. 90), a daje se reći i obratno : „O sentimentalnost, mati nečistosti!“

U ostalom sve je čisto ; zato se gleda na sve naivnošću umjetnika te je na pr. djevica „vitka kot v ogradi belouška“ (Kette, 64).

Izticanju čuvstava posljedica je uvijek čeznuće za prirodom u svakom značenju ove rieči. Zato naši noviji pjesnici rado hodaju u prirodu. Aleksandrov se je zbilja latio seljačkoga rada, stupao po brazdama medju žitom, sjedio medju se'jacima u krčmi, pio i pušio. Po uzoru Antuna Aškerca, koji se je u epici poveo za narodnom pjesmom, znali su i nekoji liričari dobro pogoditi ton narodne pjesme te time stvoriti „narodnu umjetnu“ poeziju.

Ako je prije bio tuđ i oblik i sadržaj, sad je domaći bar oblik i gradja : stari naši ormari, svjetlucanje seoskih naših kuća, začadjene svetačke slike . . . sasvim u duhu na novo nastajućih folklorističkih studija.

Pjesničku generaciju, koja je išla u narod po poeziju, nasliedila je u najzadnje vrijeme druga generacija, koja želi na narod djelovati učiti ga, koja dakle ima volje za socijalno djelovanje. To je reakcija te može roditi i literarnom strujom, manje subjektivnom, koja će htjeti više hipnotizovati nego biti hipnotizovana. Tako se mienja „utile“ i „dulce“.

*

Na „utile“, na vanjsku svrhu nije misliti kod Prešerna, Jenka, Gregorčiča — to su baš zato prvi naši liričari — pa kod novije literarne struje.

U drugih je pisaca vladala tendencija za koristnim; „z a n a r o d“ je Vodnik složio svoje „Dramilo mojim rojakom“; teoretički je ovo stanovište zagovarao Kopitar, kad je zabacio Prešernove pjesme, veleći, da ih seljak ne će razumjeti. Nekoji pjesnici, pjevajući za „narod“, moralno, ili za praktički život prodikovali su seljaku-prostaku (Vodnik, Slomšek, Potočnik, Ledinski, Vilhar), a drugi učećoj se mladeži; nekoji bijahu kod toga obični učitelji, drugi su se osjećali svećenicima, koji su primili od Boga ovo zvanje (Stritar). Ovamo spadaju i političke deklamacije. Narodno-politička pjesma živjela je baš 100 godina, od Vodnikove „Ilirije oživljene“ preko Koseskoga sve do epigona Stritarovih. Kad se izjaloviše nade u vanjske pobjede oružjem i politikom, uteče se Stritar mesijanskoj misli o zvanju slavenstva, koje mora da zavlada svietom, jer je njegova bitnost tobože — čovječtvo, a to baš u doba, kad si je njemstvo oružjem izvojevalo jedinstvo te su se njemački valovi talasali sve više. Ova očevidna opreka medju riečima o slavenstvu i razvojem realnih prilika morala je diskretovati narodno-političnu pjesmu, i to tim lakše, što se je sve dalje širila socijalistička misao o potrebi gospodarskih reforma. Bilo je dakako i „Črtomira“, koji su, prije puni rodoljubnih riječi, u zagrljaju kakve Bogomile zaboravili na svoju „dragu“ domovinu. A konačni uzrok, da je kod nas utihnula narodno-politična pjesma, ima se dakako tražiti u razvoju evropske književnosti uopće. Kod velikih naroda umuknu narodno-politička pjesma, jer su postigli svoje političke ciljeve te im je obstanak obezbiedjen; mi smo ju zabacili *per analogiam*, ne pomislivši, da smo mi još nespašeni. Prije smo tražili samo vani neprijatelje, a sad ih tražimo samo u sebi. U istinu treba i jedno i drugo.

Vodnika nije vodilo samo načelo „za narod“, već i načelo „iz n a r o d a!“ Vodnik je sakupljao narodno blago (pjesme, jezik) te ga i nasljedovao u svojim vlastitim proizvodima po dikciji i obliku. Isto tako se je Prešeren bavio narodnom pjesmom i znao kao kasnije Jenko pogoditi njezinu priprostost. Uslied ilirizma i slavenskoga pokreta g. 1848. razširi se ovaj narodni temelj te je na pjesnike, kao što su bili Cegnar, Levstik, djelovalo i narodno pjesništvo srbsko. Ovaj normalni i naravski razvoj prekinu Stritar sa svojom tvrdjom u m j e t n o š ć u; ovu tvrdoću u velike je ublažio Stritarov učenik Gregorčič,

kojemu teče rieč kao potočić medju livadama. U najnovije doba uspio je u narodnom tonu prvi sadašnji liričar Oton Zupančić.

Kao što se na jednoj strani mora reći, da ni Prešernovo trubadurstvo ni Stritarov pesimizam i humaniteta nisu narodno naše mišljenje, tako je na drugoj strani istina, da je Stritar jedini pjesnik, koji je našoj knjizi dao poseban i čitav filozofski sistem ; u Prešernovim pjesmama nema dosta filozofije, jer mu se svaki duševni proces odmah prelije u čuvstvo („Nada“ 1901). Izmedju mladih je Kette najdublje u svojim sonetima uronio u misli o vasioni. Ovaj nedostatak ideja (sr. o tome Zdiechowskoga „Odrodzenie Chorwacyi“ str. 213—214) sjeća onoga Cankarovoga savjetnika, koji nije kupovao umjetnih slika, jer je — narod ubog, pa ne može kupovati slika.

Vodniku je bilo geslo : „Iz naroda za narod !“ Druga polovica ovoga gesla danas je malone zabačena, prva vriedi, no sigurno ne u smislu Vodnikova „Kranjca“, koji u pjesmi zadovoljno — jede zelje. U zadovoljstva je uopće konservatizam. Nezadovoljstvo je izvor čeznuća i time početak napredka. „Zadovoljnoga Kranjca“ sadašnja pjesma većinom ne će smatrati svojim mottom, već patnika Prešerna, koji „se boji i nada“, ili si, nesretnik, želi bar natrag bojazan i nadu.

Šire hrvatsko občinstvo pozna nas Slovence najviše po našim veselim i tužnim popievkama, narodnim ili ponarodnjelim lirskim pjesmicama. I to nije slučajno. Naše je narodno pjesništvo malone izključivo lirika — narodna epika su tako rekuć tek ostatci ostataka — a i umjetno je pjesništvo kvantitativno i kvalitativno uspjele zapravo samo na polju lirike. Ima doduše epskih pjesmotvora, na pr. Prešernov „Krst pri Savici“, od Žemlje „Sedem sinov“, od Ledinskoga „Vilkovo“, od Umka „Abuna Soliman“ i „Slovanska blagovestnika sveta Ciril in Metod“, nadalje od Frankolskoga „Veronika Deseniška“, od Valjavca idilični epos „Zorin in Strelina“, romantični epos „Zora in Solnca“, od A. Hribara idiličan epos „Županova Micika“ ; ipak su to većinom tek pokušaji, manje uspjele, ili nagiblju na stranu idile i lirike. Baš se kod „Krstu pri Savici“ vidi, kako je taj u početku epski spjev napokon sasvim preuzela lirika. To je značajno za našega najodličnijega pjesnika, za njegovu absolutno lirsku bitnost. Nije bio Prešeren čovjek velikih akcija ni deklamator, ali je bio čovjek bogatih čuvstava i mekih osjećaja, pjesnik unutrašnjih patnja, dakle sasvim u opreci na pr. sa Schillerom, kao što nam je to nacrtao Šenoa u „Karanfilu sa pjesnikova groba“. Ova velika čuvstvenost smatra se rado sla-

venskim senzualizmom ; ovom zajedničkom slavenskom vlastitošću imala bi se na pr. tumačiti romantička anakreontska žica u epskim („homerskim“) pjesmama kod Kollara, Vraza i Prešerna ; mi smo Slaveni pateći junaci, junaci u patnjama poput Hasan-Aginice.

Ma i bila to izprva obćeslavenska crta, kod Slovenaca se je razvila i ojačila još iz posebnih uzroka. Tisućgodišnja odvisnost, tisućgodišnje robstvo uzelo je našem značaju aktivnost i time epiku ; ostadoše nam tek snuždena čuvstva, gorka žalost, plač i znoj ; iz toga se radja meka pjesma, koja zvuči kao iz tamnice, nježna lirika. (Isp. Gestriнову pjesmu „Kdo ve?“)

Ovo mišljenje, kojim je prožet naš život, sasvim je protivno odlučnomu značaju Antuna Aškercica. Protivnik lirizma, koji, budući bez svrhe, samo uspavljuje i hipnotizuje, Aškerc traži od pjesnika, da bude kovač, koji kuje za svoj narod duševno oružje. A zato je baš on naš prvi i najodličniji epičar (uz Krilana pjesnik balada i romanca, većih epskih pjesmotvora „Zlatorog“, „Primož Trubar“, „Junaki“).

*

Slovenac nije mogao zapjevati o svojoj užoj domovini kao o „stare slave djedovini“, već svuda nalazimo tek tužbu o neslavnoj našoj prošlosti. Vodnik iztiče, kako je „Ilir“ duge viekove morao u tamnicu germansku ; Prešernu su naše pokrajine bile dom „srditih vihara“, od kako je umro Samo, od kako brije vjetar nad njegovim od unuka zaboravljenim grobom . . . „minuli sreće su i slave časi“. A kako se doima Jenka „Slovenska zgodovina“ (povjest) ? Po Jenku je domovina naša

„vsemu svetu nepoznana,
od nikogar spoštovana“.

Gregorčiču je domovina „vdova tožna zapušćena“, a Freuensfeld-Radinski dolazi do uvjerenja, da

„naroda nesrečnega
nesrečen bil je sin“.

Velikih tradicija mi Slovenci nemamo ; tradicija naša je tvrdoća života ; a u svojoj nesamostalnosti ne bilježimo ni velikih historijskih prievara, kaošto na pr. Hrvati i Poljaci. Samosviest i odpoynu snagu dalo nam je u novo doba demokratsko načelo gradjenja odozdola ; u tom je obziru djelovala na pr. pjesma Koseskoga „Kdo je mar?“ (1846), gdje se slavi slovenski seljak, pa i sve ono sad već stereotipno nagla-

šivanje tobožnje osobite nadarenosti slovenske mladeži. — (Izp. Ganglevo „Plemstvo“).

Vanjske svoje poviesti nismo mi Slovenci imali, a koliko smo je imali, bila nam je zajednička s Hrvatima. O tome svjedoči već naša narodna epika, kojoj su najglavniji junaci „kralj Matjaž“ (ugarski kralj Matija Corvinus, poznat i u hrvatskoj narodnoj predaji) i Kraljević Marko. Zato govori Vodnikova historijska pjesma „Ilirija oživljena“ o „Slovcu“ i „mojem rodu“, koji prebiva od Kupe do Kotora; zato su naše budnice nastale uslied ilirizma, a naša narodna himna počimlje riečima: „Naprej zastava Slave!“ Teško je zamisliti veće povjestno epsko djelo, koje ne bi kazivalo na jedinu istinitu osnovu višega našega kulturnoga života, na zajednicu s Hrvatima. Obradjujemo li doseljenje naroda u naše zemlje, ratove sa Francima, opjevamo li sv. Cirila i Metoda, turske ratove, seljačku bunu, protestantsko doba, Napoleonova vremena, — svuda nam „medju znamenitim djelima naših otaca“ izbija viest,

„kakó pri Sisk u Kolpe so pijáni
omágali pred Kranjci Otomani“.

(Prešeren)

Ta „peli so nekđaj naši očaki ino Turke pobijali, peli so ino pod Sisek tekli, Hasan pašo v Savo potopit . . .“ (Vodnik).

Što imamo, to rado dajemo, svoju liriku; nama treba hrvatske epike. Udruženje slovenske lirike i hrvatske epike, osjećaja i čina, to je naše medjusobno usavršivanje i naša budućnost.

S ovom mišlju i željom ide ovo Cvieće u sviet.

ABECEDNI POPIS PJESNIKA.

Aleksándrov — Jos. Murn 107	Levstik Fran 46
Aškerc Antun 136	Levstik Vladimir 132
Cankar van 97	(Maisler Rudolf — Vojanov) (116)
Cegnar Fran 43	Marica Stinadova 88
Cimperman Josip 64	Medved Anton 92
(Dergánc Fr. dr. (gl. Radič) (119)	(Merhar Al.) gl. Sardenko (134)
(Doksov, gl. Jesenko Drag.) 87	Meško Fr. Ks. 118
(Erjávéc) gl. Zvonimir 132	Mole Vojeslav (Spitignjev) . . 132
Finžgar Fr. S. 117	(Murn Jos., gl. Aleksandrov) (107)
Freuensfeld Jos. — Rádinski 84	(Nataša, gl. Poljanec Ljud-
Funtek Anton 80	mila) 120
Gangl Engelbert 89	Opéka Mihael dr. 86
Gestrín Fran 82	(Pagliaruzzi Jos., gl. Krilan) (75)
Golár Cvetko 128	Poljánec Ljudmila — Nataša 120
Gomilšak Jakob 55	Potóčnik Blaž 34
Gradnik Al. 127	Prešéren Fr. 17
Gregórcič Simon 65	Prunkova Ljudmila (Utva) . 124
Griša (Koritnik) 133	Pugelj M. (gl. Romanov R.) (131)
Jenko Simon 48	Radič Kazimir, (gl. Derganc) (119)
Jeráj Vida 123	(Rádinski, gl. Frenensfeld) . (84)
Jesenko Drag. — Doksov . . 87	Razlag Radoslav 41
Kette Dragutin 99	Resman Ivan N. 85
(Koritnik) gl. Griša . . . . . (133)	Romanov Roman (M. Pugelj) 131
Koséski (Ivan Vesel) 38	Sardénko Silvin (Merhar Al.) 134
Kvačmanov gl. (Valjavec) . . (45)	Slavin Cvetko (Jos. Vandot) . 131
Krilán — Pagliaruzzi Jos. . . 75	Slomšek Anton Martin 35
Ledinski Rodoljub (Žakelj Ant.) 36	Spindler Vekoslav 125

Spittignjev (gl. Mole Vojeslav) (132)	Vida (gl. Jeraj Vida) . . . (123)
Stritar Josip 56	Vilhar Miroslav 41
(Strnádova) Marica . . . . . (88)	Vinič Vinko (Jak. Voljč) . . 130
Svetličič Fran 36	Vladimir (Levstik) 132
Toman Lovro 40	Vodnik Valentin 11
(Trinko Ivan, gl. Zamejski) (86)	Vojánov — Maister Rud. . . 116
(Utva, gl. Prunkova Ljudmila) (124)	Voljč Jak. (gl. Vinič V.) . . (130)
Valénčič Fran 126	Zaméjski (Trinko Ivan) . . . 86
Valjavec M. Kračmanov . . 45	Zupánčič Oton 109
(Vandót Jos.) gl. Slavin Cvetko (131)	Zvonimir (Erjavec) 132
(Vesél Ivan) gl. Koseski . . . (38)	(Žakelj Antun, gl. Ledinski) (36)

SADRŽAJ.

DR. FRAN ILEŠIĆ:

	Strana
SLOVENSKI JEZIK	III
SLOVENSKO PJSNIČTVO	XI

CVIEĆE SLOVENSKOGA PJSNIČTVA:

NARODNA PJSMA	I
UMJETNA PJSMA	II
Doba biskuda Vrhovca i Napoleonove Ilirije. — Vodnikovo doba 1795. do 1830.	11
Ilirsko doba. — Prežernovo doba 1830.—1843. i »Novice« iza 1843.	17
Doba absolutizma. »Neven«. — »Slovenski Glasnik« 1858. 1868. .	41
»Vienace«. — Stritarovo doba 1870.—1895. »Zvon«	56
Najnovije doba iza 1895.	96

NARODNA PJEŠMA.

CVIEČE
SLOVENSKOGA PJEŠNIČTVA.

NARODNA PJESMA.

Uz zajedničkoga jugoslavenskoga junaka Kraljevića Marka opjeva slovenska narodna pjesma osobito i kralja Matjaža.

Kralj Matjaž in Alenčica.

Se kralj Matjáz oženil je,
z Alenčico zaróčil se,
prelépo mlado deklico,
kraljico ljubo ogersko.

Zadósti malo z njo živí,
zadosti malo, le tri dni.
Žgolí mu ptica prvi dan:
„Na vojsko brž, na mejo vstan’,

na kraj oblásti dunajske,
dol na pokráj’ne ogerske!“
Matjáz odgovorí takó:
„Ne morem zdaj še na vojskó;

so hlapci moji še hromí,
kónjíči moji vsi bosí;
še niso sablje brušene
in narejéne puške ne.“

Ko ptica drugi dan žgolí,
Matjáz kot prej ji govóri;
ko prišla žgolet tretji dan,
za vojsko je že naravnán.

Poklčce kralj Alenčico,
preljubo k seb’ kraljičico,
takó ji pravi, govóri:
„Brž moram iti, se mudí,

na kraj oblásti dunajske,
dol na pokráj’ne ogerske.
Bi kdaj ti dolgočas’vala,
otóžnost te napadala,

preštévaj zlate rúmene,
gradóve varvaj zidane;
na vrt naj te ne vodíjo,
da Turki te ne uhitíjo.“

Zajáše konj’ča brzega,
zadirja z grada belega
na kraj oblásti dunajske,
dol na pokráj’ne ogerske.

Vojáki šator stavíjo,
Matjážu ga napravíjo;
ko pride, mu zaukajo,
da Turki onkraj slišíjo.

Ob vojski zmerom krog letí,
goló pa sabljo v rok' drží;
ko mahnil je, je prostost dal,
devét je padlo vselej glav.

Po nebu spet je ptičica
prepevala mu pevčica.

Matjáž jo vidi, ostrmí;
mu trikrat šator obletí,

na zlatem jab'ku obsedí,
zažvrgolí, zagostolí:

„Na konj'ča, konj'ča, kralj Matjáž!
Predolgo v čislu tuje 'maš;

dežéle meriš druge vse,
al v skrbi nisi sam svojé!
Glej, tvoja ni še merjena,
kraljica ti je uplenjena!

Turčini so prijahali,
Alenčico ti uhitili!“

„Je taka — reče kralj Matjáž —
zavírat meni kaj imaš?

Ne skušaj, ptica, se z manó,
jaz imam puško risano!“

Če skušam, ptica, se s tabó,
živót mi vzemi in glavó!“

Kralj plane na konjičeka,
na vejico kot ptičica,
predrobno dómu zadriči,
tak kot po neb' oblák beží,

do svoj'ga grada zidan'ga,
do svoj'ga doma belega.
Hití naprót' mu družina,
najsprédi grede mojškrica.

Vsi tarnajo, vzdihavajo,
solzíce toč'jo, vekajo,
kraljič pa pravi, govori:
„Ne bojte se, družina vi!

Dan's tretji dan gotóvo bom
kraljico dal vam spet na dom.
Vi hlapci, predno grem odtód,
meniško me naprav'te spod';

obríte mi okróg lasé,
kot takemu menižu gre!“

Kot Tur'k obléči zgor' se da,
ogrne haljo do petá,

pripáše svetlo sabljico,
pa sabljo vozo rúdečo;
pod haljo skrije šmarni križ,
kot grom se nos' in blisk in piš.

Si zbere konj'ča iskrega,
njegá zaséde brzega;
zaškrtné podkev, zapraší,
da pes'k in ogenj se kadí.

Skoz mejo dirja ogersko
v Turčijo doli glóboko.
Na sred' Turčije glóboke
stojé tri lipe zélene.

Pod prvo konj'če stavijo,
na raj se brhk' oblačijo;
pod drugo raj prodajajo,
pod tretjo krogle rajajo.

Kraljič pri mizi rúmeni
takó jim pravi, govori:
„Gospódje, ne zamerite,
po čem vi raje prodate?“

Se turški paša 'zveseli,
prijazno pravi, govori:
„Po zlatu jih ruménemu,
jih je po zlatu belemu.

Junák pa, kateri nam je kos,
naj se brez plače tud' obnós! „
Kralj seže v aržet svileni
po zlat rudéče-rúmeni.

Po mizi mu ga zatočí,
da po njej trikrat obleti,
pred pašem turškim obleži.
Mu paša reče, govori:

„Ta zlat je kova znanega,
Matjáža kralja samega.“
Pa reče, pravi kralj Matjáž:
„Povém ti jo, ne bode laž:

Sem ob živót Matjáža djál,
mu zlate čisto vse pobrál.“
In grede si devójke 'zbrat
in reče godcem zaigrát.

Si mlado 'zvoli Alenčico,
Alenčito, kraljičico;
ročice si podájata
in urno krog zarájata.

Popráša jo: „Al me poznáš?
Al nisem, kot je bil Matjáž?“
Pogledala ga je ostró:
„Matjážu vzel si ti glavó!

Obríti tat, meniški tat,
kakó te hočem jaz poznát!“
On Turkom dalje govori:
„Kaj pravim vam, gospódje vi!

Al smem devójki tud' napít,
pijáče v kup'co natočit?“
„Napíl pa ti zató ji boš,
ker, kakor vid'mo, svet si mož,

Matjáža si ob glavo djál,
in zlate si mu vse pobrál.“
Da v kup'co zlati prstan svoj,
pak ona: „Družé dični moj!

Sem nadjala se nujno te;
pesté, glej, trapi sitni me,
za mano vsi se slinijo,
zdaj brade naj s' obrišejo!“

Kraljič pa jame govoréc:
„Nič težje ni mi v srcu več!
Ko se na konj'ča zaletím,
glej, da s seboj te jaz dobím.

Ta čas bom urno te pobrál,
od spred' na belca brz'ga djál;
ko sekal bom na desno stran,
se drži ti na levo stran.“

Matjáž popráša še: „Možjé,
al vzeti smem slovó od nje?“
„To tudi ti lahkó storiš,
ker vid'mo, da svetó živiš.“

Prijél za bele jo roké,
na konj'ča djál jo je pred se.
Po polju k Savi z njo driči
kot ptičica s perotimi.

On sabljo golo v rok' drží,
od spodaj kača gor' sedí,
od zgoraj ogenj gre iz nje,
Matjáž jo ročno sukát' ve.

Zdaj Turki se spogledajo,
za njima v curku uderejo,
še paša brado maže si,
zasméje se, spregovori:

„Sem bil nekđaj pri njem ujét,
hit' te mu, mojci, glavo vzet,
Alenčico pa meni dat,
ki jo presrčno imam rad.“

V obójo kralj pa seka stran,
v obójo s' družá umfka stran.
Po bliskovo mu sablja gre;
za srpom snopje stavka se,

za koso trava v red letí,
za njim po vrsti Tur'k leží,
pa belče v dir, da prideta
gor do kováča umazanca.

Matjáž mu reče: „Kaj ti dam?
Da turški knjež si, poznam;
brž konja zbosi, preobúj,
naróbe podkve mu prikúj.“

Turčin naróbe prekovál,
in kralj z levíco zlat dajál.
Z desnico glavo proč mu djál,
do Save konjčče zapektál.

Se udére vanjo, rezgetá,
vé dobro, kaj na hrbtu 'ma,
da nosi draga sebi dva,
Matjáža, kralja slavnega,

in rešeno nevestico,
Alenčico, kraljičico.
Črez reko splava široko
na blaž'no zemljo ogersko.

Kralj Matjaž, znamenit junak slovenske narodne pjesme i priče, poznat i u hrvatskoj narodnoj pjesmi, je ugarski kralj Matija Korvin (1458—1490). Uz drugo pripovijeda naš narod o njem, da sa svojom silnom vojskom spava negdje od gorom te da čese probuditi na dan, kad budu vremena za narod najopasnija, Isp. na koncu ove antologije Aškerčevu romancu „Kralj Matjaž“.

Deklica djevojka; *le* samo; *žgoleti* (*žvrgoleti*) cvrkutati, pjevati (o pticama); *vojska* rat; *zdaj* (*sedaj*) sada; *še* još; *ko* kadno; *ko(t)* kao; *se mudi* se žuri; *kdaj* kada; *oložnost* snuždenost, sjeta; *preštevati* (šteti) prebrajati; *zlat* novac; *varovati* čuvati; *naj* neka; *zadirja* jaše kasom; (*za*)*ukati* poviknuti; *slušijo* čuju; *zmerom* neprestano; *prostost* sloboda; *spet* opet; (*o*)*strmeki* zapanjiti se; (*za*)*gostoleti* čurliknuti; *v číslu imeti* cieniti; *tuje* tudje; *dežela* zemlja; *je taka* ako je ako; *z mano* sa mnom; *vojica* hvojica, grančica; (*za*)*dričim* pokliznuti (brzo otići); *mojškerica* (dial.) švelja; *tarnati* jadikovati; *meniški* monaški; *spodaj* dolje; *zgoraj* gore; *voza* „uz(lic)a,“ pojas; *r(u)deč* crven; *šmarni* (šent Marija) Marijin; *piš* (*pihati*) vjetar, bura; *podkev* podkova; *raj* (krogle rajati) kolo (ples); *brhek* pristao brz; *pravim* kažem; *gospodje* gospoda; *kateri* koji; *kos bili* smoči, dorastao; *arčet* džep; *miža* stol; *ob život* dejati usmrtili; (*po*)*prašati* (prosit) (*po*)*pitati*; *ob glavo* dejati odrubiti glavu; *nujen* nuždan; *pestiti* mučiti, dosadjivati; *trap* glupan; *silen* dosadan; *jame* uzme, počne; *dejati* (*denem*) metnuti; *slovo vzeti* oprostiti se; *tudi* takodjer; *storim* (stvorim) učinim; *ker* jer; *ročen* spretan; *vem* (*vedeti*) znam; *udreti* (za kom) jurnuti; *ujeti* (*ujamem*) uhvatiti; *moj(-ec)* moj čovjek; *narobe* (na rub) naopako; (*za*)*peketati* zatoptati; *črez*, preko.

Oj stojaj, stojaj, Beligrad,
za gradom teče rdeča kri,
za gradom teče rdeča kri,
da b' gnala mlinske kamne tri.

Tam Lavdon vojvoda stoji,
krvávi meč v rokáh drží;
on hoče iméti Beligrad
in turško vojsko pokončát.

Ošabni Turk se mu smeji
in Lavdonu tak govóri:
„Si prišel mene ti častít,
al prišel zajcev si lovít?“

rdeč crven; kri krv; ošaben ohól; svinčen (svíncec olovo) olovan; pokati pucati; jokati (jaukati) plakati; vlečem vučem; premagati (pobiediti); sovražnik (vrag) neprijatelj.

„„Ne prišel zajcev sem lovit,
al prišel sem tebe častít:
s svinčenimi krogami te škropíl
in s črnim prahom bom kadíl.““

Cesarske puške pokajo,
se turške gospe jokajo;
cesarski bombe mečejo,
se Turki z grada vlečejo.

Glej, tak mogočni Lavdon je
premágal vse sovražnike!
In dokler Beligrad stoji,
naj slava Lavdonu sloví!

„Oj, sijaj, sijaj, solnce“!

Oj sijaj, sijaj, solnce,
oj solnce rumeno!
„Kakó bom pa sijálo,
ker sem silno žalostno!

Ko zjutraj gori grem,
me dekle kolnejo:
bi rade še ležále,
pa vstati morajo.

ker jer; ko kad(no); kolnejo kunu; dekla služavka; še još; sonca sjena.

Ko opoldne gori grem,
me hlapci kolnejo:
bi radi v senč' ležáli,
pa delat morajo.

Ko zvečer zadi grem,
pastírci jokajo:
bi radi domu gnali,
pa živínce nimajo“.

Iz keliha so zrastle rože tri.

Stoji, stoji lipa,
lipa zelena;
pod njoj stoji miza,
miza kamena.
Na mizo prekrita
bela ruhica.

Na ruhi pa stoji
lepi zlati kelh.
Z njega pa so zrastle
tri rumene rože:
prva mi je roža
vse žitno polje;

druga mi je roža
vse vinske gore;
tretja mi je roža

sveto rešno teló,
ki (bo)de nas peljalo
gor v sveto nebó.

helih kalež; miža stol; rjuha plahta; rešnje telo (istinsko [pravo] tielo) hostija

„Po polju grejo device tri“.

Po polju pa grejo device tri,
po polju pa grejo device tri —
oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Najprva je trgala nageljček —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Druga je trgala majaron —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!

Tretja je trgala rožmarin —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Prva je rodila Jožefa —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Druga je rodila Johaneza —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!
Tretja je rodila Kristusa —
Oj Bog nam pomágaj, Marija ti!

grem idem; nagelj klinčič, karanfil.

V veseli družbi.

1.

En hribček bom kupil,
bom trte sadíl,
prijat'lje povábil,
še sam ga bom pil.

Že čriček prepéva,
ne more več spat,
v trgatev veléva,
spet pojdemo brat.

Tam gori za hramom
en trsek stóji,
je z grozrdjem oblóžen,
da komaj drží.

Konjički škrebljájo
in voz'jo težkó,
ker vince peljájo,
ki je močno sladkó!

Prelepo, ruméno
kak čisto zlató —
le pijmo pošténo
prežlahtno blagó!

e(de)n jedan; hribček (hridina) brdašce; trta trs; (po)vabiti (po)zvati; komaj jedva; hram kuća kod vinograda (klet); čirič (vinogradni) cvrčak; več više; trgatev („trgatba“) jematva, berba; peljali voziti; spet (opet) opet; žlahten plemenit; če ako.

Sladko vince piti,
to me veseli
in Bogá častíti
svoje žive dni.

Če pa pride noč,
(bo)mo prižgáli luč,
sladko vince pili
celo noč.

Ptičica svarilka.

Stojí, stojí tam lipica,
pod lipo hladna senčica,
pa v senci miza kamnata,
na štiri ogle rezana.

Okol' mize so pa stolci,
prelepí stolci rezani;
na stolcih fantje mi sedé,
med fanti mlade deklice.

Veséle pesmi si pojó,
pijéjo vinčece sladkó,
prijázno se pomenkvajo
in samski stan obrekvajo.

Že priletéla ptičica,
oj drobna ptičca pisana.
Že sedla je na vejico
zapéla tako pesmico:

„Devičice, noričice,
če fantom vse verjamate!
Vam beli grad obetajo,
pa črne kočé nimajo.

Veséli pesmi vam pojó,
vam vince točijo sladkó,
ve z njimi se pomenkvate
in samski stan obrekvate.“

„„Le pazi, pazi, ptičica,
oj drobna ptica pisana,
če fantje tebe ujamejo,
ti zlato perje vzamejo!““

„Če meni perje vzamejo,
življenja mi ne vzamejo.
Jaz novo perje spet dobim
in spet v zelen log zletím.

Tam bom po vejah letala,
dekletom tako pevala:
Jaz sem ostala pisan ptič,
oj ti pa nisi več deklíč!“

svarilka (svariti) opominjačica; senca sjena; miza stol; ogle ugao; fantje (fanti) momci; deklica djevočica; pomenkovati razgovarati se; samski stan stalež neoženjenosti, neudatosti; obrekovati klevetati; že več; pisan šaren; vej(ic)a (hvojj[ic)a, gran(čic)a; noričica lud(lic)a; če ako; verjame(m) (verjeti) vjerujem; ujamen (ujeti) uhvatiti; spet (zopet) opet; dokle (dekleta) djevojka; več više.

„Sem mislil snoči v vas iti“.

Sem mislil snoči v vas iti,
pa j' b'la meglica v jezери —
megla, megla v jezeri.

Prosila ljub'ca je Bogá,
da b' šla meglica z jezera —
megla, megla iz jezera.

Je ljub'ca b'la uslišana,
je šla meglica z jezera —
megla, megla iz jezera.

snoči sinoč; vas selo.

Ljubezni slana.

Davi je pa slanica padla
na zeléne travnike,
je vso trav'co pomorila
in vse žlahtne rožice.

Ravno sredi moj'ga srca
ena rožica cveti;
če ne boš ji prilivála,
se gotóvo posuší.

Meni pa ni nič za rožice,
če jih slanica pomori;
meni je le za dekle moje,
če me ona zapustí

„Kaj ji bodem prilivála,
nimam vinca ne vodé?
Pa ji bodem prilivála
svoje solzice svetlé.“

davi jutros; žlahten plemenit; če ako; dekle djevojka; ne ni(ti).

„Fantje se zbirajo s kranjske dežele“.

Fantje se zbirajo
s kranjske dežele,
dekléta se jočejo —
kaj bójo začéle?

Imel sem ljubico,
pa sem jo izgúbil,
srečen bo fisti fant,
ki jo bo dobil.

„Nič ne jokájte se,
saj boste šle z nami:
mi bomo citrali,
ve pa plesále!“

Imel sem ptičico,
pa mi je zletéla,
srečna bo vejica,
kjer bo obséla.

Vejica je suha b'la
in se je zlomíla,
ptička je kunštna b'la
in je zletéla.

fantje (fanti) momci; dežela zemlja; dekle (dekleta) djevojka; jočem se plačem; bojo budu; saj ta; boste budete; ve vi; fisti taj; kje (r) gdje; kunštna (tudja rieč) dosjetljiv, hitar.

Grob bo moj dragi ljubček.

Po morju plava barčica,
prelepa barka pisana.
Fantíci se pa zbirajo,
se v lepo barko usedajo.

„Če hočeš moja ljubc'a bit,
za mano v Milan moraš prit.“
„Jaz nečem tvoja ljubc'a bit,“
za tabo v Milan nečem prit.““

Od kraja rine ladjica,
je odmedléla ljubica,
sklenila bele je roké,
točila grenke je solzé.

„Ostáni torej pa domá,
si zberi druj'ga ljubčeka!“
„Jaz pa domá ostala bom,
si druj'ga ljubčka zbrala bom:

Moj ljubček bo zeléni grob,
poróčil z njim me bo pokóp;
moj venček bo pa travica,
ki rasla bo iz nedrija.““

pisan šaren; omedleti onesviestiti se; skleniti sklopiti; grenak gorak; če ako; mano mnomo; tabo tobom; torej dakle; druj'ga drugoga; poročiti vjenčati; nedrija njedra,

„Bom šel na planince“

Bom šel na planince,
na strme goré,
bom slišal od daleč
zagórske zvoné.

Zvoníti bom pustil,
kropíti pa ne,
kropfle jo bodo
le moje solzé.

Zagórski zvonóvi
premilo pojó,
nemára preljubo
k pogrébu nesó.

Pokopále jo bodo
le moje roké,
krog njega sadíl bom
cvetíce lepé.

Pa če jo neséjo,
le naj jo nesó,
saj dlje je ne bodo,
da ne b' šel za njo.

Med mile cvetíce
naj mene ložé,
saj vem, da bo poč'lo
na grobu srcé.

nemara valjda; če ako; le naj neka samo; dlje dalje; vem znam; saj tā; poč'lo puklo. (Konac je ove pjesme od Mir. Vilhara.)

Ko ptičica sem pevala.

Ko ptičica sem pevala,
sem sladke sanje sanjala:
(Oh, zdaj pa nikdar, nikdar več,
veselje preč je, preč!)*

Cvetéla sem ko rožica,
nebeškim žarkom ljubljena.

Ročice moje miljene,
so zale vence spletale.

* Opetuje se iza svake kitice. *Zdaj* sada; *preč (je)* prošlo je; *žarek* zraka; *zal(i)* lep, ubav; *tja* tamo; *kjer* gdje. (Gl. „Spomenicu Mir. Vilhara“ XXXII.)

Kakšna je.

Je bela ko mleko,
rdeča ko kri,

zaljubljeno gleda,
na smeh se drži.

Kakšna kakva; *r, u* deč crven; *kri* krv.

Branijo ljubiti.

Dekle, povéj, povéj,
če me še ljubiš kej?
„Jaz pa tako povém:
da ljubiti ne smem.

Očka-me kregajo,
mam'ca pretepljejo,
jaz pa ne maram nič,
pojem ko ptič“.

povej že, kaži, da li; *kej* (dial.) kaj (što); *očka* čačko; *kregati* karati; *pretepljem* (tepem) tučem.

Kam se ji ni možititi.

Pa ne bom se možila
na visoke goré,
pa ne bom je nosila
na glav'ci vodé.

Jaz bom se možila
na ravno poljé,
kjer so bistré vodíce
in bele cesté.

možititi se udati se;

Ljubezen je bila in bo.

Ljubézen je bila,
ljubezen še bo,

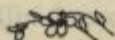
ko mene in tebe
na svetu ne bo!

ljubezen ljubav; *še* još; *bo(de)* bit će; *ko* kad.

Narodni pjevač o poskočnicama.

So pesmi okrógle, ko b'le b' na štir' vogle,
prav lahko za pet: bi ne mogle po svet'!

okrogle pesmi vesele pjesme.

UMJETNA PJESMA.

Doba biskupa Vrhovca i Napoleonove „Ilirije“.

Vodnikovo doba 1795.—1830.

Valentin Vodnik

rodjen 1758 u Šiški kraj Ljubljane; franjevac, u jozefinsko doba prešao medju svjetovne svećenike; kasnije profesor na gimnaziji ljubljanskoj, za francuske vlade ravnatelj istoga zavoda, umro 1819.

Pomno je iztraživao narodni jezik i sakupljao narodne pjesme te *prvi počeo sam pjevati u duhu narodnom*. „Zadovoljni Kranjec“ (1781) je baš radi toga prva njegova pjesma, koja je „malo branja (čitanja) vredna“.

Da podžeže vojnu oduševljenost, spjevao je 1809. na vladin poziv „Pesmi za brambovce“, a kad je našim zemljama zavladao Napoleon te iz njih stvorio kraljevstvo ilirsko, složio je Vodnik veličanstvenu himnu „*Ilirija oživljena*“ (1811.) Iz nje diše rodoljublje, napose misao slovensko-hrvatske zajednice — zato se Vraz sjeća Vodnika u „Djulabijama“ — a i oduševljenje za Napoleona. S toga ga je austrijska vlada kasnije umirovila, a on je muževno snosio svoju sudbinu.

Naš Valentin, koji ima u Ljubljani već spomenik, kazao je o svojem djedu značajnu riječ, da je „rad delal ino vino pil“.

„Vodnikove pesni“. V Ljubljani 1869. — Valentina Vodnika „Izbrani spisi“ 1890.

Zadovoljni Kranjec.

(1781.)

Od straže hrváške	Orjéjo konjiči
gor solnce mi pride,	za hajdo, pšeníco,
v vinógrade láške	neutrúdni deklíči
za goro zaíde:	pa belijo tančico;
z benéškega morja	kaj maram, jaz kruha
jug čelo poti,	prislúžim zadóšt',
od Štajerca burja	ní síle trebúha
po let' me hladí.	po svetu mi nos't.

Imám oblačílo
domá'ga padvána,
ženíca po krilo
iz prav'ga mezlána;
se sveti na lice,
ko pirh, moj škrlát,
nje šapelj, iglíce,
nje modrc je zlat.

Rad plešem okrógle,
s petámi glas dajem,
premétem vse ogle,
v dva cepa se majem;
nožíca pa Min'ce
za mano drobní,
pobíra stopínjce,
se v kroge vrtí.

Na žgancih tropíne
pa kislega zelja,
bob, kaša, vse mine,
ko pridem od dela,
al bodi pogáča,
klobása al sok,
al kar se obráča
na ražnju okróg.

Za vsako povélje
'mam židano voljo,
za brambo dežéle
al hodíti v šolo,
povsódi se maham,
ko čvrst korenják,
pa delam, pa baham,
pa pijem tobák.

laški (vlaški, Vlah, Lah) talijanski; *beneški* mletački (*Benedike* Mletci); *po leti* ljeti; *deklič* djevojka; *lančica* koprena; *padvan* vrsta latka, baš tako i *mečlan*; *pirh* (*pirih*, *piruh*) uzkršnjak, | *pisanica*; *šapelj* (*capello*) povezača glave; *modrc* („mieder“) steznik; *cep* razciep, v *dva cepa* na desno i na lievo; *majem se* kolebam; *za mano* za mnom; *drobneti* na drobno (sitno) íci; *stopinja* korak; *židan* (njem. „seiden“) svilen; *bramba* obrana; *šola* škola; *baham* hvastam se; *tabak piti* pušiti.

Dramilo mojih rojakov.

Slovenec! tvoja zemlja je zdrava
in pridnim nje lega najprava.

Polje, vinógrad,
gora, morjé,
ruda ,kupčija
tebe redé.

Za uk si prebrísane glave,
pa čedne in trdne postáve,

išče te sreča,
um ti je dan,
našel jo boš, ak'
nisi zaspán.

Glej, stvarnica vse ti ponúdi,
iz rok ji prejémat' ne mudi!

Lenega čaka
strgan rokáv,
palca beráška
prazen bokal.

dyamilo (budilo) budilica; *rojak* zemljak, domorodac; *priden* marljiv; *lega* položaj, smještenje; *kuščija* (*kupec*) trgovina, trgovački promet; *rediti* hraniti; *prebrisan* pametan, dosjetljiv; *čeden* pristao; *postava* stas; *stvarnica* („stvaračica“) toliko kao priroda; *muditi* (*se*) zatezati, oklievati; *beraški* (*berač*) prosjak) prosjački.

Zadovoljni brambovci.

(1809.)

Presvetli cesar vabi nas
na domovine bran!
Grmí že mesto, trg in vas
k bandéru ven na plan.

Na to bandér' prisegamo,
nam priča je nebó:
da kamor pojde, pojdemo;
vesélje nam je to.

Pred nami gre največ' vojščák
cesarskega rodú,
za njim hití, kdor je junák
in ne pozná strahú.

Sovrážna roka še nikjér
ní boja žugala,
le skrb nas je za ljubi mir
za brambo združila.

Če našega kaj prevzetniki
od nas bi hot'li imét
mi srčni radovoljniki
jih č'mo nazáj prodrét!

radovoljni brambovci dobrovoljni domobranci; *vabi* zove; *mesto* grad; *vas* selo; *bandero* (-era) zastava; *priča* svjedok; *sovražen* (*sovrag*) neprijateljski; *še* još; *nikjer* nigdje; *žugati* prietiti; *ljubi* (-a, -o) dragi; *reč* stvar; *oča* otac.

Mi brambovci ne iščemo
kraljéstva tuj'ga vlast,
za svoje se potezamo
in za dežéle čast.

Za božjo reč namérjen bod'
ognjéni strel in meč!
Za svetlega cesarja rod
na vojsko hoč'mo teč.

Ohránit je to vsak dolžán,
kar je najljubši kom',
za mater, očo stojmo v bran,
za dete, ženo, dom!

Da je pravična vojska ta,
nam pamet govori.
se v tujo sužnost ne predá,
kdor se Bogá bojí.

Zdaj potrdímo bratovšč'no,
naj roko vsaki da,
da se priséga naša bo
povsód razlegala.

Ilirija oživljena.

(1811.)

Napoleon reče:
Ilirija vstan'!
Vstaja, izdíha:
kdo kliče na dan?

O vitez dobrótni,
kaj ti me budiš!
Daš roko mogočno,
me gori držiš!

Kaj bodem ti dala?
Pogledam okrog,
izlócit' ne morem
skor' svojih otrók.

Kdo najde Metúlo
in Terpo, moj grad?
Emóna, Skardóna
sta komaj poznát.

Nazaj spet junake
kdo bode mi dal,
ki jih se spartanski
je vojvoda bal?

Od nekđaj snežniki
so najina last,
odtód se je naša
razlegala čast.

Je Galijan hraber
na Padu, pred njim
doráščen je tresel
v ozídju se Rim.

Že močen na morju
Ilirjan je bil,
k' se ladije tesat
je Rimljan učfl.

Počási pa Rimljan
na vojsko ravná,
se morja navája,
premága obá.

Širóko razgraja
do sedem sto let,
al' sprave sosédnje
ni hotel imét.

Od severja pride
na njega vihár,
nevrédne gospóde
iz viškega udar'.

Zđaj Branci in Gotje
in Nemci slové,
Ilir pa v temníce
pozabljene gre.

Dve sedem sto solnec
zarášča ga mah,
Napoleon trebit
ukáže mu prah.

Ilirsko me kliče
Latíнец in Grek,
Slovensko me prav'jo
domáci vsi vprek.

Dobróvčan, Kotóran,
Primórec, Gorénj'c,
Pokolpljan po starem
se zove Sloven'c.

Od prvega tukaj
stanúje moj rod,
če ve kdo za druž'ga,
naj reče, odkod?

Z Bilpóm in Sandrom
so iméli trđ boj,
Latince po mokrem
strah'vál je njih roj.

Zveličana bodem,
zaúpatí smem,
godí se eno čudo,
napréj ga povém.

Duh stopa v Slovence
Napoleonov,
en zarod pogánja
prerójen, ves nov.

Na Grecije čelu,
Korinto stoji,
Ilirija v srcu
Evrope leži.

Oprto eno roko
na Galijo imam,
to drugo pa Grkom
prijázno podám.

Korintu so rekli
Helensko okó,
Ilirija prstan
Evropini bo.

otrok diete, čedo; (oni dva) *sta* jesu (dual); *komaj* jedva; *spet* opet; *bal* bojao; *najina* naša (nas dvaju); *last* vlast; *doraščen* odrasao; *k' (ko)* kada; *počasi* (po časi) polako; *navajati* (navaditi se, navada) naviknuti; *razgrajati* razgradjivati; *sprava* pomirenje, sloga; *iz viškega udar* s visoka udari; *Branci* Franki; *pozabiti* zaboraviti; *praviti* reči, kazati; *oprek* uopče; *tukaj*, tu ovdje; *ve* zna; *Bilip* Filip (Macedonski), *Sander* Aleksander; *zveličan* (zveličati, zveličar spasiti, spasilelj) blažen; *zaupati* pouzdati se; *godí se* dogadja se; *poganjati* (goniti) nicati, klijati; *prerójen* preporodjen. — Isp. u Aškerca romancu „Napoleonov večer“.

Milica milena.

Solze pretákala,
šmarnice plela,
Mileta čakala,
pescmico pela:

Sanja se m', djalo je
nekaj v oblákih:
„Dobrega malo je,
Bog daj več takih!“

„Kaj nek' odlašajo?
Saj mi je rekel!
Kaj se zanašajo?
Čas bo le tekel!“

„Našla si z volje' ga“,
glas meni poje,
„nimaš ga boljega,
ves je po tvoje!“

Izbica materna,
hram pak očétov,
davno že gornico
men' je obétal.

Sreča me — rekla sem,
kaj sem nek' rekla? —
v lice zapékla sem,
pa domu tekla.

Res da sem jokala,
v nebo zdihvála,
misel mi pokala,
bi se le vdala.

Oče mi svet'vali,
svet'vali mati,
tašča m' obet'vali —
česa se bati?

Kiti prepletata
gosti mi glavo,
roki umevata
domsko uprávo.

Tastu sinóvlja bom,
hčerka pa tašči,
hiši navado vem
naši in vaši.

Mil'ca sem milena
dičnega svoj'ga,
Mile je milen pa
srca ves moj'ga.

Sreča pač draga je
čednega lica,
več pa mu blaga je
srčna resnica!

Kaj nek' odlašajo?
Saj mi je rekel!
Kaj se zanašajo?
Čas bo le tekel.

Skrinja natlačena? —
Gorša zavéza? —
Sládivka spačena? —
Kdo me spodléza?

Če me ne vzamejo,
Mil'ču ne dajo,
drugi me ne ujámejo,
grade naj imájo!

Samši bo Milica
jagnjeta pasla,
da ji bo kitica
siva dorásla,

solze pretakala
proti zagrébu,
Milšega čakala
gori na nebu.

šmarnica (šent Marija) gjurgjica; *kaj neki odlašajo* što li odgadjaju (odlagaju)?; *saj* ta; *le* ipak; *hram* po svoj prilici gornji kat ili kuća u vinogradu = gornica; *jo-kati* plakati; *pokati* pucati; *djalo* (đejati) reklo; *bati se* bojati se; *kita* pletenica; *sinovlja* snaha; *čeden* pristao; *resnica* istina; *gorši* (dial.) ljepši, odličniji; *sladivka* sladka udvorica; *spačiti* nakaziti, izkriviti; *izpodležati* izrivati (iz milosti); *ujamem* uhvatim; *naj* neka; *samši* sam(ošan); *zagrëb* pogreb.

Moj spominek.

Kdo rojen prihódnjih
bo meni verjél,
da v letih neródnih
okrógle sem pel?

Ni žvenka, ni cvenka,
pa bati se nič;
živi se brez plenka
o petju ko ptič.

Kar mat' je učila,
me mika zapét,
kar starka zložila
jo lično posnét.

Redila me Sava,
Ljubljánsko poljé,
navdále Trigláva
me snežne kopé.

Vršáca Parnasa
zgoj svojega znam,
enakega glasa
iz gosli ne dam.

Latinske, helenske,
tevtonske učim;
za pevke slovenske
živim in gorim.

Ne hčere, ne sina
po meni ne bo,
dovolj je spomína
me pesmi pojó.

prihodnji: budući; *verjeti*: vjerovati; *neroden*: mlitav (neplodovit?); *okroglo* (okruglo) *peti*: veselo pjevati; *žvenk* (*zvenk*) zvuk, baš kao i *cvenk* i *plenk*; *bati se*: bojati se; *mika me*: zanima me, godi mi, hoće mi se; *posneti* (-amen) povesti se za kim; *starka*: starica; *lično*: lijepo; *rediti*: hraniti; *navdati*: nadahnuti; *kopa*: kup, vrh; *no*: ni; *Vršac*: gora negdje blizu Triglava; *zgoj*: samo; *pevka* (obično: pjevačica) popievka.

Ilirsko doba.

Prešernovo doba 1830.—1843. i „Novíce“ iza god. 1843.

Glavno poticalište Prešernove muze bio je pjesnički almanah „Kranjska Čbelica“, što je izlazilo u Ljubljani od 1830—1833 (četiri godišnjaka, peti tek g. 1848.).

Prešeren u svoje doba nije našao dovoljno publike; ta osim svećenstva inteligencije slovenske malone nije ni bilo. Slovenci su bili seljaci i radnici.

Ovomu slovenskomu narodu (puku) namijenjene su bile „Kmetijske in rokodelske Novíce“ (Seljačke i zanatlijske Novine), što su pod uredništvom dra. Janeza Bleiweisa počele izlaziti g. 1843., dakle baš onu godinu, kad je bilo zabranjeno ilirsko ime. U ovim novinama, koje su uvele gajicu, bilo je mjesta i drobtinama znanosti i beletristike.

Franc Prešeren

rođen 3. dec. 1800. u selu Vrbi blizu Bleda i Triglava u Gorenjskoj Kranjskoj. Svršivši gimnaziju u Ljubljani, učio je pravo u Beču (do 1828.). Glavni i veći dio svoga života sproveo je u Ljubljani, i to kao odvjetnički koncipijent, dok nije god. 1847. dobio advokaturu u Kranju; umro je 8. febr. 1849.

Prešeren je najveći liričar slovenski i bez sumnje jedan između prvih liričara uopće. Naobražen u literaturama svoga vremena, zanimao se je u smislu romantike za narodnu pjesmu, slagao sonete, gazele, tercine itd. te u svojoj „Juliji“ kao trubadur opjevao svoj ideal („Sonetni venec“, preveden i na hrv. jezik od dr. V. Deželića u „Prosvjetu“ 1900.).

Ne pripoznavajući u umjetnosti vanjskih granica, Prešeren je slobodnjak živio i radio u neskladu sa svojedobnom crkveno-političkom cenzurom. U liričnoj

nestalnosti razpoloženja ipak je spjevao znameniti lirsko-epski spjev „Krst pri Savici“, gdje je u Črtomiru stvorio sliku slovenskoga „junaka“ i konvertita. (U prievodu od Nik. Marjanovića, Beograd 1900.)

Boraveći skoro izključivo u Ljubljani i zato ne poznavajući potanje ni ostaloga slovenskoga ni hrv. svijeta, nije pristao uz Gaja i Vraza. Njegov se jezik još znatno razlikuje od sadašnjega književnoga jezika.

„Poezije“ su njegove više puta izdane i ilustrovane. Najprikladnije je izdanje Aškerčevo 1902.

Motto:

Sem dolgo upal in se bal,
slovo sem upu, strahu dal,
Srcé je prazno, srečno ni,
nazaj si up in strah želi.

Pjesme ljubavne.

Očétov naših imenítna dela,
kar jih nekdánjih časov zgodba hrani;
kakó Metulum se Avgustu brani,
kaj je do zdaj Ljubljána doživéla,

kak vere bramba je bilá dežéla,
kako pri Sisku Kolpe so pijáni
omágali pred Kranjci Otomani,
vam bo Homerov naših pesem pela.

Preslabe, peti boje vam slovéče,
pojó Kranjíc lepóto moje strune
in tvojo čast, neusmljena devíca!

Pojó ljubézni moje vam nesréče,
kakóvi revež je, ki ga presúne
'z oči nebéških vržena puščíca.

up ufanje; *slovo dati* oprostiti se; *nazaj* natrag; *zgodba* dogadjaj, povijest; *dežela* zemlja; *omagati* (*obnemagati*) podleći; *revež* (*reven*, *-na* *-no*) siromah, bogac; *vržena* bačena; *presunuti* probosti; *puščica* (puška) striela.

Strunam.

Strune, milo se glasíte,
milo, pesmica, žalúj!
Srca bolečine skrite
trdosrčni oznanúj:

Kak bledí mi moje lice,
kak umíra luč očí,
kak tekó iz njih solzíce,
ki ljubézen jih rodí;

od željá kakó zdihúje,
po-nji hrepení srcé,
kak mu je veselje tuje,
kak od sreče nič ne ve;

kak s sebjó me vedno vleče,
koder hodi, njen obráz,
kak obličje nje cvetéče
v srcu nosim vsaki čas;

trdosrčni tvrdosrčnoj (dat.); *bolečina* bol; *po nji* za njom; *hrepeneti* čeznuti za čim; *ve* zna; *vedno* (v jedno) uvijek; *vleči* vuči; *kmalu* naskoro; *vekomaj* za vieke; *ve* vi; *tje* (tja) tamo; *omečíte* umekšajte.

in kak ve, ki bi nje hvalo
rade pele za naprój,
ak' se ne usmíli kmalo,
mor'te utíhnit vekomaj.

Te in take ve nosíte
tožbe, strune, tje do nje;
ako mor'te, omečíte
neusmiljeno srcé! —

Pod oknom.

Luna sije,
kladvo bije
trudne pozne ure že ...
Pred neznáne
srčne rane
meni spati ne pusté.

Ti si kriva,
ljubezníva
deklica neusmiljena!
Ti me raniš,
ti mi braniš,
da ne morem spat domá.

Obraz mili
tvoj po sili
mi je vedno pred očmi;
zdihujoče
srce vroče
vedno k tebi hrepení.

K oknu pridí!
Drug ne vídi,
ko nebéške zvezdice;
se prikáži,
al sovráži
me srcé, povéj, al ne!

Up mí vzdigni,
z roko migni,
ak' bojíš se govorít . .
Ura bije,
k oknu ni je,
kaj siróta čem storít!

V hram pogléjte,
mi povéjte,
zvezde, al res ona spi!
Al poslúša,
me le skuša,
al za družega gorí.

Ako spava,
naj bo zdrava!
Ak me skuša, nič ne de;
po nje 'zgubi,
ako ljubi
druz'ga, poč'lo bo srcé.

pred prijé; po sili preko volje; vedno (v jedno) uvijek; hropeneti čeznuti; sovražiti (sovrag) mrziti; up ufanje; storiti (stvoriti) učiniti; res u istinu, doista; skušati kušati; dem (dejati) učiniti; nič ne de ništa zato; izguba gubitak; počiti puknuti, pući.

Gazela.

Oči sem večkrat prašal, ali smem
ljubiti te; odgovora ne zvem.
Od daleč gledaš, draga me, prijázno,
prevzétno vihaš nos, ko mimo grem.
Ak' v tebe so obrnjeni poglédi,
odtégneš précej svoj obráz očém;
al' ak dekléta druga ogledújem,
zakrfti jeze ni ti moč ljudém.
Takó, al ljubiš me, al me sovražiš,
kak bi ti ustregel, siromák, ne vem.

večkrat više puta; *(v)prašati* pitati; *zvem* doznam; *prevzétno* drzko, oholo; *nos vihati* („njuhati“) puhati, oholiti se; *očem očima*; *sovražiti* mrziti; *ustreči* ugoditi *(streči* dvoriti, služiti); *vem* znam.

Mornár.

Nezvésta, bodi zdrava!
Čolníc po mene plava,
na barko kliče strel!
Po zemlji varno hodi,
moj up je šel po vodi,
mi drug te je prevzél.

Pri Bogu sem obljúbil,
da pred bom dušo 'zgubil,
ko nehal te ljubít.
Si z desno v desno segla,
pri Bogu mi priségla,
mi vedno zvesta bit.

Morjá široka cesta
peljála me je v mesta,
kjer lepe deklíce;
obrázov njih lepóta,
sneg beli njih života
zmotíla nista me.

Spet so se jadra bela
od južnih sap napéla,
prinesla me nazáj;
dekléta moj'ga ženo
sem našel poročéno, —
prestál, sam Bog ve, kaj!

Le jadra spet napnímo,
valóvom se 'zročimo,
kak čisto je morjé!
Kaj njemu upat smemo,
mornárji dobro vemo,
deklétom kaj, — kdo ve?

Ne straši moč vihárja,
ne grom valóv mornárja,
se smrti ne bojí.
Spomín v potópu mine,
ljubézni bolečine
vsak dan spet oživí.

Po morju barka plava . . .
 Nezvesta, bodi zdrava!
 Sto tebi sreč želim!
 Po zemlji srečno hodi,
 moj up je šel po vodi,
 le jadrajmo za njim! —

nevóst nevjeran; *čóln* čun (čamac); *strel* hitac; *varen* siguran, bezbiedan;
up ufanje (*up je šel po vodi* ode); *obljubiti* obečati; *pred* prije; *nehati* prestat;
život tielo; *spet* (šopet) opet; *sapa* dah (vjetar); *prestat* (bolest) pretrpeti.

Izgubljena vera.

Nebésko sijajo oči, ko so sijale prejšnje dni.	Lepóta, ljubeznivost vsa je, kakoršna je pred bilá.
Rudeča lica zorno še cvetéjo, ko so pred cvetlé.	Al ver'vat v tebe moč mi ni, kakor sem ver'val prejšnje dni.
Se usta smejejo ko préd, sladkóst ni manjša z njih beséd.	Le sveta, čista gloriija, ki vera da jo, je prešlá.
Oté nnil ni ga časa beg, nič manj ni bel prs tvojih sneg.	En sam pogléd je vzel jo preč, nazáj ne bo je nikdar več.
Živót je tak, roké, nogé so, kakoršne so pred bilé.	Ak' bi živéla vekomej, kar si mi b'la, ne boš napréj.

Srcé je moje bilo oltár,
 pred božtvo ti, zdaj — lepa stvar.

r(u)deč rumen, raven; *še* još; *pred* prije; *prs* prsiju; *kakoršen* kakav; *život*
 tielo; *preiti* proči; *o(đe)n* jedan; *preč* proč, ča.

K a m ?

Ko brez mirú okróg divjám, priját'ljí prašajo me, kam?	Oblák ne ve in val ne, kam; kam nese me obúp, ne znam.
Prašájte raj' oblák nebá, prašájte raji val morjá,	Samó to znam, samó to vem, da pred oblíče nje ne smem
kadár mogočni gospodár drví jih sem ter tja vihár.	in da ni mesta vrh zemljé, kjer bi pozábil to gorjé.

(v)prašati (prositi) pitati; *raje* (rajši) radje; *dreviti* sem ter tja tjerati simo
 tamo; *obup* (ob up) očajanje; *pozabiti* zaboraviti; *gorje* bieda, jad.

R i b i č.

Mlad ribič cele noči veslá,
visóko na nebu zvezda migljá,
nevárna mu kaže pota morjá.

Več let mu žarki zvezde lepé
ljubézen sijéjo v mlado srcé,
mu v prsih budíjo čiste željé.

Ak' kakšen vihár od daleč pretí,
ak' kakšen se morski som priválí,
ak' kako mu brezno naspróti reží,

na zvezdo gled'joč uhití, je otét;
mlad ribič od čistega ognja vnet
po morju je varno veslál več let.

Enkrat se valovi morjá razdelé,
prikažejo 'z njih se dekléta lepé,
do pasa morska dekléta nagé.

Se kopljejo, smejejo, tak pojó:
„O srečen ribič, srce zvestó!
Kak dolgo še misliš ti gledati v njo?

„Povéj nam, ribič, povéj zarés,
al čakaš, da pade zvezda z nebés,
al, da bi k nji zletel, čakaš perés?

„Biló bi drugemu čakati dolg čas,
biló bi drugemu čakati mraz,
bi drugi se ne ogíbal nas.

„Nocój bi drugi odprl oči,
bi videl, kak blizu strelca stojí:
lepóta, kí zanjo srcé ti gorí“.

O, res je, da bi takó ne biló!
Vse res, kar dekléta marska pojó;
obúp mu zalíva srce zvestó.

Fant s celo močjó se v veslo upré,
ni mar skalovjá mu, vihárjev ne,
nič več se na zvezdo ne ozré.

Napréj brez mirú svoj čoln drví;
al tak za pevkami ribič hití,
kdo ve, al sam pred sebój beží?

Zgubljen je, utopljen je, se bojím . . .
Kdor ljubi brez upa, ga svarím,
nikár naj ne veslá za njim! —

miglja (zvezda) trepti; nevarna pota opasni putevi; več više; žarek zraka; kakšen kakav; brezno bezdno; uhiteti uteči; oleti spasiti; vneti razplamtiti, uzpiriti; eden(en)krat jedan put; zvest vjeran; žarés zaista, uistinu; res je istina je; peresa „pera“, krila; nocoj nočas; odpreti otvoriti; hi što; obuš (ob up ufanje) očajanje; fant momak; dreviti tjerati; pevka pjevačica; svariti opominjati; nikar (kod imperat.) nipošto; naj neka.

Nezakonska mati.

Kaj pa je tebe treba biló,
dete ljubó, dete lepó,
meni mladi deklici,
neporočeni materi?!

Oče so kleli, topli me,
mati nad mano jokáli se;
moji se mene sram'váli so,
tují za mano kazáli so.

On, ki je sam bil ljubi moj,
on, ki je pravi oče tvoj,
šel je po svetu, Bog ve, kam . . .
Tebe in mene ga je sram!

Kaj pa je tebe treba biló,
dete ljubó, dete lepó!
Al te je treba biló, al ne,
vendar presrčno ljubim te.

Meni nebó odpíto se zdi,
kadar se v tvoje ozrem oči;
kadar prijázno nasméješ se,
kar sem prestála, pozábljeno je.

On, ki ptice pod nebom živi,
naj ti da srečne, veséle dni!
Al te je treba biló al ne,
vedno bom srčno ljubíla te. —

oče(-da) otac; neporočena nevenčana; tepsti biti, tuči; jokati plakati; tuj tuđ; se ždi čini se; prestati preturiti, preboljeti; požabiti zaboraviti; naj neka; vedno (v jedno) uvijek.

Turjaška Rozamunda.

Hrast stóji v Turjáškem dvori,
vrh vzdigúje svoj v obláke.
V senci pri kamniti mizi

zbor sedí gospóde žlahtne,
ker Turjáčan spet gostúje
Rozamundine snubáče.

Rozamunda, roža deklic,
čast dežéle je domáče:
nje poglédi, svitle strele
z neba jasnega posláne,
daleč krog junákov srcem
vžigajo skeleče rane.

Dókaj jo baronov snubi:
troje iz dežéle laške,
troje iz dežéle nemške,
troje 'z štajerske in kranjske,
ino zraven Ostrovrhar,
ki so boji mu igrače.

Lep junák srcé bil vnel je
gospodične z'lo košáte,
ki ukaže mu, da prosi
od očeta jo in žlahte.

Njemu oče nje naprávi
imenítno gostovánje;
Rozamundo mu obljúbi,
reče mu pripéljat svate
v treh nedéljah, da nevésto
'z hiše spremijo domáče.

Tje k gospódi se približa
pevec razglašéne slave;
prošen strune ubere, poje
dela vitezov junáška
in deklét oči nebéške,
srca od njih ognja vžgana.

Ko premólkne, ga popraša
teta Rozamunde zale,
da bi jo čez vse pohválil,
reče mu beséde take:

„Ti povéj nam, ki obhódiš
bližnje ino daljne kraje,

kje bi neki dékle rastlo,
lepše od nevéste naše?“

„...Bog jo živi gospodično,
Bog ji hčere daj enake,
tak cvetoče, tak sloveče,
Bog ji sine daj junake!
Pod cesarjem zdaj najlepši
cvet turjaška roža raste.
Sestra bašetova v Bosni,
solnce vse lepote zdanje
po vsem svetu razglašéna,
ako slave glas ne laže,
sama bi utegníla biti
lepša od nevéste vaše.““

Ni nevésti všeč, kar reče,
mal' odgovor ji dopáde.
Lica spremení rudeča,
néjevolja jo prevzáme.
Ostrovrharja pogléda,
reče mu iz jeze nagle:

„Slišim, da so Bosnijaki
v sužnost gnali kristijane.
Res, junakom je sramóta,
da jih še obklada jarem!
Meč opáši, Ostrovrhar,
hlapce zberi in prijat'lje,
bašetovo izpelteji
sestro, ako káj veljáte!
Radi bodo dali Turki
zanjo naše vam rojake.
Brez otrók moj zakon bodi,
brez veselja leta stara,
ako šla bom pred k poróki,
ako pred možá objámem,
ko pripélješ Bosnijanko
v grad turjaški, da verjámem,

da je take res svitlóbe
turško solnce, kakor slave!“ —

Ženin, z njo obljúbljen, svoje
zbere Ostrovrhar hlapce,
po prijat'lje bližnje pošlje
in si oster meč opáše;
ročno jezdi nad Turčine,
spolnit voljo svoje drage.
Ne globóka reka Kolpa,
ne udrže ga turške straže.
Meč krvávi v močni desni
pred seboj drví Bosnjake,
bašetovi grad razdéne,
reši 'z sužnosti rojake,
z njimi bašetovo lepo
sestro vitez s sabo vzame,
rasti in podobe rajske.

Vseh lepot bilá je solnce,
ki so tisti čas sijále.

Bolj ko lepa Rozamunda
lepša Lejla mu dopáde;
v grad turjaški je ne pelje,
na svoj grad domú jo vzame.
Cvet junakov, Ostrovrhar,
ji srce nedolžno gane.
Vero zapustí Mahóma,
turške šege in naváde.
Ko bilá se naučila
vseh resnic je vere prave,
jo je krstil, potlej njiju
je poročil grajski pater.

Rozamunda grede v klošter,
čast ljubljanskih nun postáne.

senca sjena; *miča* stol; *šlahen* plemenit, otmjen; *ker* jer; *spet* (zopet) opet; *dežela* zemlja; *shelč* žareči; *dohaj* mnogo; (v) *laški* talijanski; *ino* (in) i; *zraven* uz to; *ki* . . . mu kojemu; *vneti* uzpiriti; *z(e)lo* vrlo; *košat* (koš) nadut, ohol; *šlahta* rod; *obljubiti* obreči; *strune ubere* udesi; (*kje*) neki gdje li; *zdanji* sadašnji; *ulegne biti* može biti; *všeč mi je* godi mi; *mal'* malo; *nejevolja* negodovanje; *sužnost* robstvo; *rojak* zemljak; *otrok* diete; *zakon* brak; *verjamen* vjeryjem; *ženin* ženik, zaručnik; *obljubljen* obečan, zaručen; *ročen* okretan; *droviti* tjerati; *razdenem* (razdejati) razrušiti; *rešiti* spasiti; *sabo* sobom; *ji* joj; *šega* običaj; *resnica* istina; *njiju* njih dvoje; *poročiti* vjenčati; *nuna* dumna, opatica.

Povódnji mož.

Od nekđaj lepé so Ljubljanke slovéle,
al lepše od Urš'ke biló ni nobéne,
nobéne očém biló bolj zaželjéne
ob času nje cvetja dekléta ne žene. —
Ko najbolj iz zvezd je daníca svetlá,
najlepša iz deklíc je Urš'ka bilá.

Mnog'tere devíce, mnog'tere ženíce
okó je na skrivnem solze preliválo,
ker Urš'ki srcé se je ljubega vdalo;

al ljubih biló je nji vedno premalo.
Kar slišala možkih okróg je slovét,
skušála jih v mreže razpéte je vjet.

Na Starem so trgu pod lipo zeléno
trobénite in gosli in cimbale pele,
plesále lepóte 'z Ljubljáne so cele
v nečéljo popóldan z mladénči veséle;
bilá je kraljica njih Urš'ka brhká,
plesáti ni dolgo nje volja bilá.

Jih dokaj jo prosi, al vsak'mu odréče,
prešérna se brani in ples odlašúje,
si vedno izgóvore nove 'zmišljúje.
Že solnce zahája, se mrak približúje,
že sedem odbfla je ura in čez,
ko jela ravnát se je Urš'ka na ples.

Al ko se ozíra, plesálcá si 'zbira,
zaglédá pri mizi ruméni junaka;
nac'ga pod solncem mu ni korenjaka,
želf si plesáti z njim deklica vsaka . . .
•Omréžit ga Uršika lepa želí,
zaljublje:o v njega obráča očí.

To videt, mladénič se Urški priblžá:
„Al hot'la bi z mano plesáti?“ ji pravi . . .
„Kjer Donava bistri pridruží se Savi,
od tvoje lepote zaslíšal sem davi . . .
Že, Uršika zala, pred tabo sem zdaj,
že, Uršika zala, pripravljén na raj!“

To reče in se jí globóko priklóni,
sladkó mu nasméja se Uršika zala:
„„Nobene stopinj'ce še nisem plesála,
da čakala tebe sem, res je, ni šala;
zatorej le hitro mi róko podáj,
lej, solnce zahája, jenjúje že raj!““

Podál ji mladénič prelepi je roko,
in urno ta dva sta po podu zletéla,
kot da bi lahké perutnice iméla,
bilá bi brez trupla okróg se vrtéla;
ne vidi se, kdaj da pod noga udar',
plesála sta, ko bi ju nosil vihár.

To videti, drugi so vsi ostrméli,
od čudeža godcem roké so zastále;
ker niso trobénite glasóva več dale,
mladénča nogé so trdó zacep'tále:
„Ne maram“, zavpíje, „za gosli, za bas,
strun drugih, ko plešem, zapóje na glas!“

So brž pridrvíli se črni obláki,
zaslíši na nebu se strašno grménje,
zaslíši vetróv se sovražno vršénje,
zaslíši potókov deročih šuménje,
prič'jočim po koncu so vstali lasjé . . .
Oh, Uršika zala, zdaj tebi gorjé!

„Ne boj se, ti Urš'ka, le hitro mi stopi,
ne boj se“, jí reče, „ne boj se grménja,
ne boj se potókov ti mojih šuménja,
ne boj se vetróv mi prijáznihi vršénja!
Le urno, le urno obrni peté,
le urno, le urno, ker pozno je že!

„„Ah, majhno postójva, preljubi plesálec,
da jaz se obdáhнем, da noga počíje.““
„Ni blizu, ni blizu do bele Turčije,
kjer v Donavo Sava se bistra izlíje;
valóvi šumeči te, Urš'ka, želé,
le urno, urno obrni peté!““

To reče, hitréje sta se zasukála,
in dalje in dalje od poda spustíla,
na bregu Ljublján'ce se trikrat zavíla,

plesáje v valóve šumeče planíla.
Vrtíнец so vid'li čolnárji deréč,
al Uršike videl nobéden ni več.

noben nijedan; *očem očima*; *mnogoter* mnogokoji; *vedno* uvijek; *ujeti (ujamen)* uloviti; *Stari trg* jedan između trgova ljubljanskih uz Ljubljanicu; *brhek* (brdek) pristao; *dokaj* mnogo; *prešeren* obiestan, vragoljast; *odlaševali (odlašati)* odgadjati; *čez (črez)* preko; *jeli (jamen)* početi; *miža stol*; *rumen žut*; *to videt* to vi-deći; *praviti (kaj)* reči što; *hje(r)* gdje; *davi* jutros; *čal(-a,-o)* ubav; *raj kolo* (ples); *stopinja* korak; *(za)tovej* zato, dakle; *(g)lej*; *uren* brz; *kot (ko)* kao; *(o)strmeti* začuditi se, ukočiti se; *(za)cepelati* (po)toptati; *maram* volim; *brž(e)* odmah; *pridreviti se* pritjerati se, dojuriti; *sovražen (sovrag)* neprijateljski; *vršeti* šumjeti; *pričujoči* nazočni; *po huncu* okomito, u vis; *lasje* vlasi, kosa; *majhen* malen; *postojva* (dual) postojmo nas dvoje; *plesaje* plešuč; *planiti* (planuti) banuti; *vrtinec* vrtlog, vir.

Misli o životu.

P e v e u.

Kdo zna
noč temno razjásnit, ki tare duhá!
Kdo ve
kragúlja odgnáti, ki kljuje srcé
od zore do mraka, od mraka do dne!

Kdo uči
izbrísat 'z spomína nekdánje dni,
brezup prihódnjih odvzét spred očí,
praznóti ubežáti, ki zdanje morí!

Kakó
bit hočeš poet, in ti pretežkó
je v prsih nosit al pekél al nebó!

Stanú
se svojega spomni, trpi brez mirú!

vem (vedeti) znam; *kragulj* jastrieb; *brezup* (bez ufanja) očajanje; *prihodnji* budući; *zdanji* sadašnji; *stan* stalež; *spomniti se* sjetiti se.

V r b a.

O Vrba! Srečna, draga vas domáča,
kjer hiša mojega stoji očéta!
Da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bilá, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kakó se v strup preobráča
vse, kar srcé si sladkega obéta;
mi ne bilá bi vera v sebe vzeta,
ne bil vihá rjev nótranjih b' igrača.

Zvestó srce in delavno ročico
za doto, ki je nima miljonarka,
bi bil dobíl z izvoljeno devíco.

In mirno plavala bi moja barka;
pred ognjem dom, pred točo mi pšeníco
bi bližnji sosed varová l — svet' Marka.

kje(r) gdje; *oče(-eta)* otac; *uk* nauk; *goljufiv* (goljufati) varav; *vedeti* (vem) znati; *strup* otrov; *zvest* vjeran; *dota* miraz; *varovati* čuvati.

Slovó od mladósti.

Dni mojih lepša polovíca kmalo,
mladósti leta, kmalo ste minúle!
Rodíle ve ste meni cvetja malo,
še tega rož'ce so se koj osúle.
Le redko upa solnce je sijálo,
vihá rjev jeze so pogósto rjule.
Mladóst, vendar po tvoji temni zarji
srcé brídkó vzdihúje. Bog te obvá rji!

Okúsil zgodaj sem tvoj sad, spoznánje!
Vesélja dokaj strup njegóv je umóril:
sem zvedel, da vest čisto, dobro d'janje
svet zanič'váti se je zagovóril.
Ljubézen zvesto najti, kratke sanje!
Zbežále ste, ko se je dan zazóril.
Modróst, pravíčnost, učenóst, devíce
brez dot žal'váti videl sem samíce.

Sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
komur sovrá žna je, zastónj obráča;
kak veter nje naspróti temu vleče,
kogár v zibéli vid'la je beráča;
da le petíca da ime sloveče,

Da človek toliko veljá, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
kar um slepi z golj'fijami, lažámi.

Te videt', grje videti napáke,
je srcu rane vsekalo krváve.
Mladósti jasnost vendar misli take
si kmalu iz srcá spodí in glave.
Gradóve svitlé zida si v obláke,
zeléne trate stavi si v puščáve;
povsód veséle lučice prižíga
ji up golj'fívi, k njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, da dih prve sap'ce bode
odnésel to, kar misli so stvarfle;
pozábi koj nesréč prestánih škode
in ran, ki so se komaj zacelfle,
dokler, da smo brez dna polnili sode,
'zučé nas v starjih letih časov sile.
Zató, mladóst, po tvoji temni zarji
srcé vzdih'válo bo mi, Bog te obvári!

slovó oproštaj, rastanak; *kmalu* naskoro; *ve* vi (ž. spol); *(ta) koj* odmah; *up* ufanje; *rjuti* rikati, hujiti; *bridek* gorak; *obvarovati* (-ujem, imp. obvaruj, vari) očuvati; *zgodaj* rano; *sad* plod; *dokaj* mnogo; *strup* otrov; *zvedeti* (zvem) doznati; *vest* savjest; *dejanje* čin; *zamičevati* prezirati; *zagovoriti se* dogovoriti se, zakleti se; *dota* miraz; *sapa* dah, vjetar; *sovražen* (sovrag) neprijateljski; *zastonj* uzalud; *zibel* kolievka; *berač* prosjak; *petica* groš; *kar* (kaj-r) što (relat.); *čislati* cieniti; *goljufija* prievara; *grad*, *grji*; *napaka* mana; *(s)poditi* (pro)tjerati; *trata* busen; *puščava* pustinja; *povsod* svuda; *pozabiti* zaboraviti; *prestati* (nesrečo) pretrpjeti; *komaj* jedva; *sod* sud, bačva.

Življenje ječa.

Življénje ječa, čas v njej rabelj hudi,
skrb vsak dan mu pomlájena nevésta,
trpljénje in obúp mu hlapca zvesta,
in kes čuváj, ki se nikdár ne utrúdi.

Prijázna smrt, predolgo se ne múdi!
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
ki pelje nas iz bolečine mesta
tje, kjer trohljívost vse veríge zgrudi;

tje, kamor moč pregánjalcev ne seže,
tje, kamor njih krivic ne bo za nami,
tje, kjer znebí se človek vsake teže;

tje v posteljo postláno v črni jami,
v kateri spi, kdor vanjo spat se uleže,
da glasni hrup nadlóg ga ne predrámi.

ječa tamnica; *čas* vrijeme; *rabelj* krvnik, dželat; *obup* (*up*) očaj; *hlapec* sluga; *zvest* vjeran; *kes* kajanje; *čuvaj* čuvar; *muditi se* otežati, oklievati; *tje* (*tja*) tamo; *zgruditi* satrti; *iznebiti se* oteći se čemu; *hrup* buka, graja; *nadloga* nevolja; *predrámiti* probuditi.

O umjetnosti.

G l o s a.

Slep je, kdor se s petjem ukvarja!
Kranjec moj mu osle kaže.
Pevcu vedno sreča laže;
on živi, vmerjé brez d'narja.

Le začniva pri Homéri!
Prosil reva dni je stare.
Mráz Ovid'ja v Pontu tare.
Drugih pevcev zgodbe beri!
Nam spričuje Alighieri,
kako sreča pevce udárja;
nam spričujeta pisárja
Luzijade, Don Quixota,
kakošna Parnasa pota . . .
Slep je, kdor se s petjem ukvarja!

„Kaj Petrarkov, kaj nam Tasov
treba pevcev je prijetnih?“
Slišim od butíc neukrétnih
prašat zdanjih, prednjih časov.
Komur mar prijetnih glasov
pesem, ki pojó Matjaže,
boje krog hrváške straže,
mar, kar pevec pel Ilir'je,
mar „Čebel'ce“ roji štirje, —
Kranjec moj mu osle kaže!

Lani je slepár staríno
še prodájal, nosil škatle,
meril platno, trak na vatle,
letos kupi si graščíno.
Naj gre pevec v daljno Kino,
še naprój se pot mu kaže!
Naj si s tinto prste maže,
naj ljubézen si obéta,
vnetí lepega dekléta, —
pevcu vedno sreča laže.

Vendar peti on ne jenja!
Grab'te d'narje vkup gotóve
in kupújte si gradóve,
v njih živíte brez trpljenja!
Koder se nebo razpénja,
grad je pevca brez vratárja,
v njem zlatnína čista zarja,
srebrnína rosa trave;
s tem poséstvóm brez težáve
on živi, vmrjé brez d'narja.

ukvarjati se baviti se; *vedno* (v jedno) uvijek; *zračnica* (dual.) počnimo nas dva; *reva* (*revez*) siromah; *zgodba* dogodjaj, povjest; *berem* čitam; *spričujem* svjedočim; *pisarja* (dva) pisca; *butica* debela glava, krupnoglavac; (*v*)*prašati* (*prositi*) pitati; *zdanji* sadašnji; *mar mi je* brigam se, volim; *štirje* četiri; *še još*; *vatel* lakat; *graščina* grad, imanje; *naj* neka; *vneti* uzpiriti; *denarji* novci.

Kopitar.

Nosil učeno glavó s častjó sem vseh
premagálec;
smrt in ošábnost sta zmágale mene samé.

Kopitar, Slovenac rodóm, znameniti slavista i prijatelj Vuka Štefanovića Karadžića (1780—1844.). *Ošabnost* oholost; *zmagati* pobediti.

Gazela.

Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi.
Eden hvali in spet drugi vpije: „Fej te bodi!“
Ta velí mi: „Poj sonete!“, oni: „Poj balade!“,
tretji bil bi bolj prijatelj Pindarovi odi.
Bo prijéten morebiti temu glas gazelic,
oni bo pa rekel: „Kaj za Vodnikom ne hodi?“
Razuzdánim bodo moje pesmi prenedólžne,
al terc'jalke porekó, da jih je vdihníl zlodi...
Jaz pa tebi sami, draga, želel sem dopásti,
drugih nisem prašal, kaj se njim po glavi blodi.

berem čitam; *vpíjem* vapijem; *zlodej* vrag.

Orglar.

Popustí posvétno rabo
orglarček in gre v puščávo,
tam prepévati božjo slavo.
Svoje citre vzame s sabo.

Al vesélje v srcu utóni
s časom mu za petje slavcev
in vseh gozda prebivalcev,
ker vsak svojo vedno goni.

Pesmi svoje med stoglasne
v gozdu zлива ptičev kore
od prihoda zlate zore,
dokler solnca luč ne ugasne.

On ob drugi si pomládi
zбере ptiče mladokljune;
jim prebira svoje strune
in jih raznih pesmi vadi.

Kosa, trdokljunsko dete,
od preljub'ga Avguščina,
vel'koglavega kalina
nauči pet pesmi svete.

Zmerom svojo goni slavček,
zmerom od ljubezni bije
srcu sladke melodije.
Toži ga Bogú puščávek:

„Lej, kalín, debéloglávec,
trdokljúnast kos je svoje
pesmi pustil, lepše poje.
Podučít ne da se slavec!“

posveten svjetski; *raba* (*rabití*) [ovdje] posao, život; *puščava* pustinja; *sabo* sobom; *gozd* šuma; *kor kor* (chorus), zbor; *slavec* slavulj; *vedno* (v jedno) uvijek; *pomlad* proljeće; *vaditi* vježbati; *kalín* ptica zimovka; *zmerom* neprestano; (*g*)*lej*; (*po*)*svariti* opomenuti; *sužnost* (*suženj*) robstvo; *le* samo; *naj* neka.

Al Bog slavca ni posváril,
le posváril je puščávca:
„Pusti peti moj'ga slavca,
kakor sem mu grlo ustváril!“

Pel je v sužnosti želézni
Jeremij žalost globóko;
pesem svojo je visóko
Salomon pel od ljubézni.

Komur pevski duh sem vdihnil,
z njim sem dal mu pesmi svoje;
drugih ne, le te naj poje,
dokler da bo v grobu utfhnil!“ —

U slutnji god. 1848.

Zdravíca.

(1844.)

Spet trte so rodile,
priját'lji, vince nam sladkó,
ki nam oživlja žile,
srcé razjásni in okó;
ki utopi
vse skrbí,
v potrtih prséh up budí.

Komú najpred vesélo
zdravíco, bratje, č'mó zapet?
Bog našo nam dežélo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinóv sloveče matere!

V sovráznike 'z oblákov
rodú naj naš'ga trešči grom!
Prost ko je bil očákov
naprej naj bo Slovencev dom!
Naj zdrobé
njih roké
si sponé, kjer jim še težé!

Edínost, sreča, sprava
k nam naj nazáj se vrnejo!
Otrok kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo,
da oblást
in z njo čast,
obilnost bodo naša last! —

Bog živi vas, Slovénke,
prelepe, žlahtne rožice!
Ni take je mladénke,
ko naše je krvi deklé!
Naj sinóv
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladénči, zdaj se pije
zdravíca vaša, vi naš up!
Ljubézni domačije
noben naj vam ne usmrti strup!
Ker po nas
bode vas
jo srčno branit klical čas. —

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder solnce hodi,
prepír iz sveta bo pregnán!
Da roják
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo meják!

Nazadnje še, prijátlji,
kozárce zase vzdignimo,
ki smo zató se zbrat'li,
ki dobro v srcu mislimo!
Dokaj dni
naj žíví
Bog, kar nas dobríh je ljudi!

spet (zopet) opet; trta trs; up ufanje; dežela zemlja; sovražnik (vrag) neprijatelj; očak praotac; sprava smirenje, sloga; otroci djeca; žlahten plemenit; noben nijedan; strup otrov; hrepeneti čeznuti za čim; koder kuda(r); roják zemljak; meják medjaš; kočarec čaša; zase za sebe; kar (kaj) što, koliko; dokaj mnogo.

Blaž Potočnik

iz Gorenjske Kranjske (r. 1779.), župnik u Št. Vidu nad Ljubljanom, pjesnik „Kranjske Čbelice“ i „Novica“. Nekoje njegove pjesme postale su narodnim po-pievkama.

Dolénjska.

„Pridi, Gorénjc,
z mrzle planíne!“
vabi Dolenjc
v gorke dolíne.
„Mrzel je led,
pridi se gret!“

Solnce gorkó
tukaj nam sija,
trta ljubó
gor se ovíja;
vince z goré
greje srcé.

Brati nas rod,
brati nas Sava;
pride na brod
krški s Trigláva!
Bratec, bod' moj,
pij ga z menój!

Trta rodí,
trud pozabímo!
Vince bleščí,
Slovincem napíjmo,
bratom okróg:
živi jih Bog!“

Gorenjec stanovnik Gorenjske Kranjske (Triglav, Bled) nad Ljubljano, *Dolenjec* u Dolenjskoj Kranjskoj od Ljubljane do Hrvatske (Krka, Krško); *gorek* topao, vruć; *greti* grijati; *trta* trs; *pozabiti* zaboraviti.

Anton Martin Slomšek

znameniti slovenski biskup i pedagog. Rodio se na Slomu kod Ponikve u Štajerskoj 1800., a umro kao biskup lavantinski 1862. u Mariboru. I kao biskup čovjek svoga naroda, iskren rodoljub, ljubitelj mladeži, „odgojitelj puka“.

Vesélja dom.

Preljubo vesélje, oj, kje si domá?
Povéj, kje stanúješ, moj ljubček srcá?
Po hribih, dolfnah za tabo hitím,
te videti hočem, objéti želim.

Te iščem za mizo, kjer dobro jedó,
na plesu pri godcih, kjer sladko pojó,
al pravega vesélja na rajanju ni,
pijánce, plesálce vesélje beží.

Te iščem po polju, kjer rožice cvetó,
po logu zelénem, kjer ptičke pojó;
pa ptičke veséle in rožice vse
le imájo vesélje za mlado srcé.

Poslédnjič vesélje še le zasledím,
na vaško ledínico pridírjam za njim;
glej, tamkaj z otróki prijázno igra,
jim kratek čas dela, pri njih je domá.

Oh, blažena leta nedólžnih otrók!
Vi imáte vesélje brez težkih nadlóg.
Oh, kako vas srčno nazáj si želím,
al vi ste minúla, zastónj se solzím!

Le eno vesélje še čaka na me
v presrečni dežéli, kjer mlado je vse;
trpljenje v taísto dežélo ne zna,
le tamkaj je pravo vesélje domá.

objéti (-amen) ogrliti, objumiti; *miža* stol; *raj(anje)* kolo (ples); *le* sumo; *vaški* seoski; *(pri)dirjam* trčim; *otroci* djeca; *nadioga* nevolja; *zastónj* uzalud; *dežela* zemlja.

Rodoljub Ledinski.

Pravo mu je ime Antun Žakelj, r. u Ledinama u Kranjskoj 1816., učio gimnaziju u Karlovcu, svečenik, umro 1868. Pjesnik „Novica“ u pravcu Prešernovom.

S o n e t.

(1856.)

Ljubézni bog, Lelj, Erot, al kar dano
ti je imén — nepósajéno dete!
Tak dolgo sluša pevec tvoje svete,
da mu zasékaš v srce smrtno rano.

Kakó zdraviti se, ni njemu znano;
ker vidi veniti vse svoje cvete,
objémlje ga bridkóst nevélje klete,
se smrt mirú mu bliža neprestáno.

Al tak spolnjúješ, krivnik, ti obljúbe
za zvesto službo tolikrat mu dane?
Za čast, ki jo je tebi speval vedno?

Pač slep je, kdor se peljati v pogúbe
od tebe da! Né ve, da take rane
in tólikanj nesréče nisi vredno.

neposajen (razposajen) nemiran, nestašan; *objemljen (objemati)* obuhmati, obuhvatati; *obljuba* obečanje; *zvest* vjeran; *vedno (v jedno)* uvijek; *pač* zaista.

Fran Svetličić.

Svečenik (1814—1881.), uz Ledinskoga u „Novicama“ jedan između najboljih pjesnika u smjeru Prešernovom.

Življenje.

(1847.)

Potóku kamne omeči mahóvje,
ljubó šumljá in se po trati vije,
sosédnih dolov manjše vire pije;
na polje lahko brani mu vrbóvje.

Šumeči reki stavi jez skalóvje,
zastónj nje val na trdne stene bije;
zmed njih se zopet mirna v morje zlije,
ker jí vso moč uzélo je slapóvje.

Enáka je po zemlji pot človeka,
kjer sreče spremenljiva je zvestoba.
Ko se zavé, na nežnih prsih veka.

Odraščenega stiska rev tesnóba,
življénje kratko dosti ran nam vseka,
zacéli jih pokójno spanje groba.

omeči umekša; jež nasip; žastonj uzalud; zvestoba vjernost; zavem se (zavedeti se) osviestiti se; vekati jaukati, kukati; reva beda.

Zabavljica.

(1847.)

Sonetov, praviš mi, ne poj nikári,
zdravíce vodopivcem so nesláne,
gazele ženskim vnemajo možgáne,
sršénov mi ne draži, Bog obvari!

Romanc ne bodo poslušáli stari
in zabavljice so le malo brane,
balada tvoja me kar nič ne gane,
in glose — te so malovredni dari.

Kaj zlodja moram peti, pa me uči,
da bo prijétno tvoji umni buči,
junaške, elegije al pravljíce?

Teh ne! Ampak na tanko mi popiši,
kak iz kletí preganjajo se miši —
in bom dejál, da modre si glavíce.

zabavljica podsmješnica, zadjevica; pravim kažem; ne poj nikari nemoj pjevati nipošto; vne(ma)ti uzprivati; sršen (stršen) ubodljiva rieč, pjesma (epigram); obvarujem očuvam; brati čitati; kar nič ni malo; zlodej zlotvor, vrag; buča tikva; pravljica priča; ampak („a na opak“) več; klet podrum; dejati (dem) reči.

Zdihljaji.

(1849.)

Če čuti žalost mlada pastirica,
ko vidi, da na rosnih tleh vsa vela,
ki včeraj med sestrámi je cvetéla,
leží po noči zlomljena cvetlca;

in če zalije ji oko solzica,
ko ne zagléda kaplje, kjer mezéla
spod senčnega grmóvja in šuméla
po belem pesku hladna je vodíca:

kdo bode branil žalováti,
ko vidím, da v košáti h rastov senci
— ne vem zakaj — suší se lipa zala;

ko slišim, da tihóta je postala,
kjer pesmi so prepevalí Slovenci,
da jih je b'la veséla Slava mati?

če ako; ko kad; vela uvehla; lí koji; včeraj jučer; mežeti drobno curiti; senčni (od senca) sjenat; žal ubav.

Koseski.

Ivan Vesel (to je njegovo pravo ime) rodio se 1798. u Kosezama kamničkoga kotara u Kranjskoj, umro kao financijski savjetnik u Trstu 1884.

On je glavni reprezentant pjesnikovanja u „Novicama“ i narodno-političke pjesme oko 1848.

Oduševljen za poeziju Schillerovu, nasljedovao ga je u bombastičnoj retorici, a na žalost nije dosta vladao svojim slovenskim jezikom. Ipak je duh vremena učinio, da je svojom *oduševljenošću* i samim *predmetom* svojih pjesmotvora (Bog, domovina) za dva desetljeća potamnio slavu *poezije* Prešernove; bio je Koseski onda idealom i kraljem slovenskoga Parnasa.

Prevodio je mnogo na pr. iz Schillera i Puškina. „Razne dela“ 1870.

Kdo je mar?

(1846.)

Vse doséže, kar mu drago,
bodi slava, bodi blago,
vse doséže sosed moj.
Dlan domá mu ne odréče,
gre na tuje, dobro steče,
njemu zlata kaplja znoj.
Vidi tujče krasne čine,
se zavzáme iz daljine;
mi zapójno: Rodovíne
je slovenski oratár.

Čujte bor, vojaške roje!
Krogla žvižga, boben poje,
grad valí se v sip in prah.
Vragu peta se zablíska,
en junák za njim pritíska,
udri, udri mah na mah!
Kjer zadéne, iskra šine,
šest jih pade, kjer poríne:
Kdo je mar?
Ta pogúmni koreníne
je slovenski oratár.

Blaga polna trg in cesta,
ladja plava v daljna mesta,
vel'ki kupec pošlje vse;
nam nanése mire, zlata,
njemu vsa odprta vrata,
zemlja skor' njegóva je.
Kupi polje, plavž, graščíne,
d'narje meri na štrtíne:
Kdo je mar?
Ta bogáti koreníne
je slovenski oratar.

V zbor učénih, vedi slava,
stopi moder, bistra glava,
vse jezike sveta zna.
Če zapóje, vse pogléda,
na katedru grom beséda,
zvezde šteje, pravdo dá.
Svet poslúša modrovíne,
se začúdi koncu tmíne:
Kdo je mar?
Taka glava koreníne
je slovenski oratar.

Nek' se trudi v sodni hiši,
raste krepko višji, višji,
pravde čist, želézen hram.
Vse ga slavi, vsi so vneti,
zvezda se na prsih sveti,
cesar c'lo ga čísla sam.

Kakor solnce iz višine
on zasíje, krivo 'zginé:
Kdo je mar?
Ta pravíčni koreníne
je slovenski oratar.

Pusti svet oprávké svoje,
„Sursum corda“ v domu poje,
mož pobóžen, rajski svat.
Vse obrne v božjo slavo,
mitra diči sveto glavo,
papež piše: „Ljubi brat!“
Kadar grob nemilo zine,
angel čist na svetu míne:
Kdo je mar?
Ta pobóžni koreníne
je slovenski oratar.

Bodi v tugi, bodi v šali,
zmer ponižno Boga hvali
ter ne zabi rojstva nit';
skaz je njemu krasno lice,
uma, sprave, sle, pravíce
zvezdojasen, čist, osvít.
Če zavíst lizúna zvíne,
da zamrdne sin krtíne:
Kdo je mar?
Zagrmímo: Část očíne,
s'cer slovenski oratar.

Kdo je mar? Tko li je?; blago roba; tujče tudjinče; oratar (orati) ratar; bor borba; en (eden) jedan; pogumen (pogum) hrabar; plavž talionik; graščina grad, dvor; denarji novci; štrlin(jak) četvrtinjak, velika bačva; veda (vedeti) znanost; če-ako; hiša kuća; vnet (vnetí, vnamen) oduševljen; c'lo (celo) dapače; číslati cieniti; papež papa; zmer uvijek; skaz, izkaz; sprava smirenje, sloga; sla požudjenje; lizun ulizica; zamrdnihi (lice, usta) zakriviti, zakreveljiti; sicer u ostalom, drugčije.

Lovro Toman

iz Kamne Gorice u Gorenjskoj Kranjskoj (1827.), odvjetnik i političar, umro 1870
Vatren govornik i pjesnik slobode iz g. 1848.

Za Hrvate, naše brate!

(1848.)

Bratje, urno gor planimo,
za oróžje zagrabićmo!
Mati splošna hoće nas.
„Za Hrvate,
vrle brate!“
kliče, vpije nam na glas.

Narod hrabri, bojeslavni —
narod silni, starodavni
z nami jedne zibelke
so Hrvati,
naši brati,
z nami jedne matere.

Madžar krivni jih zatréti,
hoće jim svobódo vzeti,
oj krivice divjih zlob!
Glej, Hrvatom,
našim bratom,
on pripravlja smrt in grob.

Nikdar tega ne pustiti,
vse se zanje mora biti,
kar le ima Slave imé,
za Hrvate,
naše brate,
domu, caru prežvesté.

Kakor luna zvezd obdána,
glej junake okrog bana,
ki razsvétlja hudo noć,
da Hrvatom,
svojim bratom,
dušo, kri — življénja moć;

da svobóda srečo čini,
rod slavjanski vkup zjedíni,
tujcem trdni pravde zid,
da Hrvatov,
slavnih brotov,
vseh Slavjanov ráste snid.

In ko tuja nas armáda
s silno vojsko kje napáda,
kdo nas vendar rešil bo?
Le Hrvati,
naši brati,
imajo srcé za to.

Oj, zato tud' mi planimo,
za oróžje zagrabićmo,
kadar mati hoće nas!
Za Hrvate,
naše brate,
če nas kliče boja čas!

vpijem vapijem; *zibel(ka)* kolievka; *prežvest* prevjeran; *hudo* zao; *snid* (*idem*)
shod, sastanak; *rešim* spasim.

Radoslav Razlag

rođen u Radoslavcima blizu Ljutomera (zemljak St. Vraza) 1826., odvjetnik u Brežicama, oduševljen pristaša ilirske ideje, političar, umro 1880.

Domovini.

Bodi zdrava, domovina,
mili moj slovenski kraj!
Ti prekrasna, ti edina
meni si zemeljski raj.

Tuje šege, tuje ljudstvo
so priját'liji, braća ni,
Slava le, slavensko čuvstvo
srce moje veseli.

Primi celov, zemlja mila,
primi srce moje v dar,
da bi vedno matka bila,
nepozabljena nikdar!

tuje šege tudji običaji; *nepozabljen* nezaboravljen.

Doba absolutizma, „Nevena“.

„Slovenski Glasnik“ 1858.—1868.

Narodnost je bila oživjela; absolutizam ju je opet potisnuo s javnoga, političkoga poprišta; zato se je zaklonila u unutrašnji život i kretala u literaturi.

G. 1858. prof. Janežić u Celovcu poče izdavati „Slovenski Glasnik“, prvi slovenski beletristični časopis, koji je udario temelj našoj pripovjednoj prozi.

Uspomena godine 1848., upliv preporadjajućega se ustavnoga života i „tabori“ nastavljahu rodoljubnu pjesmu.

Miroslav Vilhar

rođen 1818. u Planini u Nutranjskoj Kranjskoj, po svršenom pravu vlastelin na Krasu. Nekoje od njegovih pjesama postale su narodnim popievkama. „Pesmi“ 1860.

„Spomenica Mir. Vilharju“ 1906.

Na jezeru.

Po jezéru
bliz' Trigláva
čolnič plava

v čolnu glasno
se prepéva,
da odméva

sem ter tje;

od goré.

Mile ptice
po dolinah
in planinah
se budé;
ker so čule
pesem mojo,
vsaka svojo
žvrgolé.

Ribam srca
vsem igrájo,
da skakljájo
nad vodó;
še valóvi
šepetájo
in šumljájo
med sabó.

Tukaj Slava
vence vije,
srce bije
nam gorkó;
čujte, gore
in bregóvi,
da sinóvi
Slave smo.

*čolnič čunič, čamčič; sem ter tje (tja) simo tamo; odmevati odjekivati; žvrgoleti
cvrkutati, žuboriti; gorek topao.*

Slovenka.

Kaj maram, da nimam
srebrá ne zlatá!
Ljubézen goreča
tud' nekaj veljá.

Kaj maram, da nimam
prekrasnih oblék!
Zvestóba naj mene
odéva u vek.

Kaj maram, da nimam
na hribu gradú!
Po hišici nizki
še več je mirú.

Kaj maram, da nimam
po zimi cvetíc!
Saj cvete mi zmerom
nedolžnost iz lic.

Kaj maram, da nimam
obilo blagá!
Ne hodim po svetu,
sem rada domá.

Kaj maram, da v dar mi
ni prstan še zlat!
Še laže brez njega
grem delat in spat.

Kaj maram, da nimam
ne rek, ne morjá!
Ne bo mi po vodi
ljubezen ušlá.

Kaj maram, da nimam
ne gor ne planín!
Samó da moj ljubček
slovenski je sin.

*maram briga me; tudi takodjer; obleka odječa; zvestoba vjernost; hišica kučica;
merom vazda; še laže još lakše.*

Fran Cegnar

rodjen 1828. blizu Škofje Loke nad Ljubljano, poštanski činovnik u Trstu, umro 1892. Ljubitelj srbskih narodnih pjesama i prevođitelj Schillera. „Na grobih“ pjeva se obično na razstanku od pokojnika na groblju.

Na grobih.

(1849.)

Blagor mu, ki se spočije,
v črni prsti v Bogu spi!
Lepše solnce njemu sije,
lepša zarja rumení.

Tiha zemlja ga ne drami,
strasti ne buči vihár;
bratoljublje vlada v jami,
greje prah ljubézni žar.

Bridke tuge, bolečine,
duhomorni trop skrbi,
žalovánje grenko mine,
potok solz se posuši.

Ne slepi rumeno zlato,
čast, ime, naslów in stan;
smrt pobráti pod lopáto,
kar rodil je belí dan.

Žezla, palice beráške —
kdo med temi izbíral bo?
Krone, krila siromáške,
komu mar je tam za to?

Krije vse odéja ena,
reve in škrlátnike;
zgrinja travica zeléna
vsem enake prtíče.

Kar je črna zemlja dala,
vzame črna zemlja spet;
duša je iz ječe vstala,
vzpela se nad zvezdni svet.

Blagor mu, ki se spočije,
v črni prsti v Bogu spi!
Lepše solnce njemu sije,
lepša zarja rumení.

spočije počine; *prst* (ž. roda) zemlja crnica; *dramiti* buditi; *bridek* oštar, gorak; *trop* četa; *grenok* gorak; *stan* stalež, zvanje; *berač* prosjak; *mar mi je* briga me; *odeja* pokrivač; *reva* beda, biednik; *prt(ič)* komad platna; *spet* (zopet) opet; *ječa* tamnica.

Liváda in deklica.

Le se šopíri,
cvetna liváda!
Prišla bom s srpom
deklica mlada.

Z oslo kamméno
bom ga brusíla,
zraven pa tako
mu govoríla:

„Lepo te prosim,
srpič jekléni!
Ne prizanési
cvetki nobeni!

Vse mi pokósi
cvetke díšeče,
bele, ruméne,
plave, rdeče,

da se ne bodo
z mano skušale,
s svojo lepoto
meni bahale!“ —

Pridi, prinesi
srpič jekléni,
ako zavídaš
rožice meni.

„„Ljuba sestríca,
deklica mlada!
Nič ne bojí se
tebe livada.

Da se le pomlad
bo ponovíla,
meni bo novo
cvetje rodíla.

Tebe ni bilo,
jaz sem cvetéla,
tebe ne bode,
jaz bom cvetéla.

Ako pa tebe
srpič zadéne,
tvoje oblíčje,
vekomaj zvene.

Pusti mi cvetje,
draga sestríca!
Skrbi za rože
lastnega lica!

osla brus, *tocilj*; *zraven* uz to; *jeklo* nado, *ocjel*; *prizanesiti* poštediti; *noben* nijedan; *plav* modar; *rdeč* rumen; *bahati* hvastati se; *pomlad* prolječe; *vekomaj* za viece.

Rojakom.

Hej rojáki! Opasújmo uma svetle meče!
Plemeníta kri po krepkih naših žilah teče,
Bog nam dal je dobro srce, um in pamet zdravo;
povzdignímo krepke gláse domovíni v slavo!

Iz pšeníce, vrli bratje, ljuljko populímo,
zdravo seme v brazde rojstne njive zaplodímo,
da se krepí ona od zaróda do zaróda,
da na zemlji diči se od vzhoda do zahóda.

Dovršújmo nam od zgoraj dano naročiló,
da ne bo nam solnce zatonílo,
da sijálo vedno lepše bo pred naša vrata,
hej, rojaki, kvišku, da nam pride doba zlata!

Populimo trnje, lemež naj ledino reže,
dokler temna noč na naše grobe se ne uléže!
Vreme se zjasnjúje, ne bučijo več vetróvi,
taja se ledina, vzeli so slovó mrazóvi.

Drami se prebela Vila na zeleni gori,
sveti se ji lice in oko v ruméni zori;
hej, rojaki, kako poje, poje in prepéva,
da se gora trese, da nebeški strop odméva!

rojak zemljak; *puliti* plieviti, čupati; *vřhod* istok; *řahod* zapad; *řgoraj* gore;
vedno (v jedno) vazda; *kviřku* u vis; *taja se* topi se, kopni; *slovó* oproštaj; *slovo*
vřeti oprostiti se; *odmeva* odjekuje.

M. Kračmanov Valjavec

rodjen 1831. u preddvorskoj župi u Gorenjskoj Kranjskoj, gim. profesor u Varaždinu i Zagrebu, akademik. Kao pjesnik odlikuje se idiličnim i romantčnim epom. „Poezije“ 1897.

Varaždinka.

Kar poznám te, nisem, nisem čula
še od tebe je beséde lepe,
strele lé iz ironije tula,
vsak odgóvor samo kače srepe.

S komer drugim sem še govoríla,
govoríla pa sem z marsikterim,
sladka vseh je govoríca bila,
glej ti, glej ti, da ti ne zamérim.

„Varaždinka, zlato moje drago,
ti zaméri ali ne zaméri,
malo mar mi to, pri moji veri!

Saj ste le mi te grenkóte srago
natočile vi med kupo vina,
pa vam torej točim od pelína“.

kar odkako; *tul(ac)*; *srep* okrutan; *s kom(er)* s kom; *marsikateri* mnogokoji;
grenkóta (grenek) gorak, gorkost; *sraga* kaplja; *torej* dakle.

Fran Levstik

rodjen 1831. kod Velikih Lašča pod Ljubljano (u Dolenjskoj). Ostavivši bogoslovje, vodio je malone 20 godina težku borbu za život: a u toj borbi si je jačio značaj i umnu svoju snagu. Time kao i po oštrini svojega kritičnoga pera nalikuje Lessingu. Poznavalac pučkoga govora i Vukovoga jezika, jezikoslovac avtodidakt uzkrisio je rekbi sadašnji slovenski književni jezik. Previše je bio učenjak i kritičar, a da bi mogao sam postati samoraslim pjesnikom; ipak je prvi uvidio nutranju silu Prešernove muze, a šupljost Koseskoga, kojega je štítila konservativna starija literarna i politička generacija.

U borbi za ideje i život pobjedio je napokon Levstik (iza 1872 skriptor u licejskoj knjižnici ljubljanskoj, do smrti 1877).

„Zbrani spisi“, pet svezaka.

Popótnik.

Dovólj sem, ljuba, živel z vami; zdaj zopet v roko grčav les! Če imam torbico na rami, ne briši ti oči zarés! V te hribe zrem ves dragi teden, a dalje se mi v svet mudí; ní moškega iména vreden, kdor videl tujih ni ljudi.	Oblák nebéški ga odéva, a v posteljo ima zemljó; ko zopet beli dan ogréva, obráča solnce mu nogó; po stázi suhi peš koráka, zibéva ga po mokrem val; stvarí nové mu ura vsaka podáje vrhu novih tal.
Kdor ima v pravem koncu glavo, on ve v Jeruzalem i v Rim; Premaga solnce, dež, težávo, i zadovoljnost hodi z njim; izkúša mnogo si po sveti ter srečo tehta vse zemljé; navája ga vesélje peti, a trdi žalost mú srcé.	On ne sadí, nikdar ne seje, nikdár mu polje ne rodí; pri svoji peči se ne greje, za svojo mizo ne sedí; dobróte mnoge vendar užíje; sadí i seje mu ves svet; od vsake loze vino pije, njegóv je ves deklíški cvet.
Kjer sever goni jadra bela do ledovftih mej svetá; kjer južna sapa razgoréla telésu dihati ne dá; kjer vesne konec ni cvetoče: popótnik je domá povsód; nikjér si ne postávi kočé, nikdár se mu ne utrga pot.	Nemóder je, kedór pokríva branečega poslopja stan! Nikóli zemlja ne počíva, ne vodi, solncu mir ni dan; i potnik suka se brez teže, povsód poznán, nikjer domá; a kjér polédno uro leže, tam smrt mu domovánje dá.

grčav čvorast; *popolnik* putnik; *dovolj* dosta; *les* drvo (palica); *če* ako; *zares* zaistinu; *hrič* hrid(ina); *premagati* nadvladati; *dež* dažd; *težava* težkoča; *mudi* (*š mi*) žuri; *vem* znam; *tehtam* mjerim (težinu), važem; *navajam* (od *navada*); *mej*, *medja*; *sapa* dah; *vesna* (rus.-čes.-polj. rieč) proljeće; *peš* pješke; *zibeva* (*zibati*) ljulja; (*vrh novih*) *tal* (vrh novih) tala (t. j. zemalja); *miža* stol; *dekliški* djevojački; *k(e)do(r)* tko; *braneče* *postopje* štiteča sgrada; *sukati se* vrtjeti, okretati se.

U t v i.

Dve utvi sta priletéli	Premišljam iz okna dve utvi,
v jezero pod skalni grad;	a v meni utriplje srcé,
tam plavate družno po vodi,	zamaknjeno v dneve nekdánje
vesláta v kristalni hlad.	na lice usíplje solzé.

utva utva, patka; *skala* stiena, hrid; *utriplje* kuca, igra; *zamacnjen* „zamacnut“, povučen, udubljen.

Deklica i ptič.

Deklé je zajemalo v vedro vodé,
v kováno vedro vodíce hladné;
pogléda se v vódo, uzré si obraz,
začúdi se svojemu licu ta čas:
„Lepóte, ki jo na obrázu imám,
za tri gradóve bele ne dam!“

Po vejici skakal je ptiček vesel
ter deklici mladi peti začél:
„,,A kádar bi jeden pravi prišél,
vso tvojo lepóto zastónj bi imél!“

„Kar poješ mi, ptiček, to sama je laž;
a ujeti ne morem te, perje imaš.“

„,,Da moji perúti iméla bi ti,
denés preletela bi hribe, dolí;
a kjer bi se tebi po volji dobíl,
i najsi ubóžec največji bi bil,
pod tremi gradóvi mu streho podáš,
katére na svojem obrázu imáš.““
To rekel je ptiček ter letel iz vej,
iz vej pod nebó, pod nébom napréj.

Deklé za njim gleda i reče mu to:
„A kaj, ko bŕlo vse res bi takó?
Ptič leta nad nami ter vidi ljudi,
ve dobro, kakó se po svetu godí“.

Dekle, dehlíca djevojka; *zaje(ma)ti* zaimati, grabiti; *ki jo* što ju; *vej(íc)a* livoj(ic)a, gran(číc)a; *kadár* kada; *zastonj* uzalud; *ujeti* uloviti; *najsi* neka si (bude), pa bio; *hríb* stiena, hrid; *streha* krov; *res je* istina; *ko* kad; *ve* zna; *se* godí do-gadja se.

Črnogorcem.

Vam, Črnogorci, krepka moč je dana,
vi ste, ko sredi morja trda skala;
v železni jarem udov ni vkovala
vam roka kletega Mahomedana!

Junaška kri, ki je nekdáj Slována
za slavo i svobódo v boje gnala,
le vam i Rusom v žilah je ostála;
zató vam tuja sila je neznána.

Poljaci viteški so razkrojéni;
zlomfla češki meč je Gora Bela;
ni Srbija še smrti se otéla!

Iz vas kalí požéne zarod novi;
mladíka ste, iz ktere prerojéni
cveli nam bodo južni spet rodovi.

ko kad; *skala* stiena, hrid; *kri* krv; *Slovan* Slovjen, Slaven; *še* još; *kal* klica.

Simon Jenko.

Uz Prešerna i Gregorića naš najbolji liričar XIX. stoljeća.

Rodio se 1835. na Sorškom polju nad Ljubljonom, Svršivši pravo u Beču, bio je odvjjetnički koncipijenat u Kranju, gdje je i umro god. 1869, navršiv jedva 34 godine.

Liričar heineovske naravi, spajao je smieħ s istinom, dušu s prirodom.

Odlučniji od Prešerna, stvorio nam je (1860) himnu marseillezu „Napréj zastáva Slave“, koja je nastala pod konac njemačkoga absolutizma te se čini kao junački odih na osvitu novoga doba.

„Pesmi“, 2 svezka, 1896 i 1900.

P t i c i.

Zapój mi, ptičica, glasno,
zapoј mi pesem žalostno,
ki bo mi v srce segala,
občútkom se prilégala.

Ljudjé krog mene se vrsté,
se smejejo in veselé;
moј duh temán je in molči,
nikómur nič ne govori.

Po travnikih sprehájam se,
prelepe trgam rožice;
oj, rožice diše lepó,
a za me duha nimajo.

Star sedamnajst še komaj let,
zaničevál že ves sem svet.
In vem, da v srečo to mi ni,
pa mi srcé takó velí.

sprehajam sprohadjam (hodam, šetam); *ki bo* koja bude (če); *občútki* očuti, čuvstva; *dišim* mirišem; *duh* miris; *še komaj* (još jedva) tek; *zaničevati* (nič ništa) za ništa držati.

Po slovesu.

Temán oblák izza goré
privlékel se je nad poljé;
nad póljem v sredi je obstál,
nebó je čez in čez obdál.

To ni oblák izza goré,
to tudi ni ravnó poljé;
to misel le je žalostna
na sredi srca mojega.

slovo rastanak; *krog* (krug) oko(lo); *čez* preko, skroz; *obdati* obkoliti; *tudi* takodjer.

Pjesme ljubavi.

Pred durmi.

Glasno si pevala,
strune ubirala,
nisi pač mislila,
da sem te čul.

Kljuko prijemala,
skor' jo pritisnila,
pa se ni upala
roka moja.

Blizu pri durih bil,
tvoje sem glase pil,
z njimi srcé pojíl,
ubógo srcé.

Solza je padala,
lice namakala,
nisi je videla,
lite zastónj.

duri dveri (vrata); *(strune)* ubiram udešavam, slažem; *pač* za cielo, po svoji prilici; *kljuka* kvaka na bravi; *upati se* usuditi se; *zastónj* uzalud.

Nepovabljeni svat.

„Ko boš se možila,
al boš povabila
tud' mene al ne?

Čeprav me pozabiš,
čeprav me ne vabiš,
pa sam bom prišel.“

In ni ga vabila,
al ga pozabila,
al smela ga ni.

Pa kakor govoril,
takó je res storil,
prišel je na pir.

Na stran se je usédel,
ní pil in né jedel
raztrgani svat.

Nevésta pijáče
in bele pogáče
ponúdi mu v dar.

„Pogáče ne maram,
za vino ne baram,
le sama ga pij!“

Še prstan si sname:
„Ta prstan ni zame,
„ná, možu ga daj!“

In šel je iz hiše,
nevésta pa briše
rudeče očí.

Ljudjé pa so jeli
in pili in peli,
veséli bili.

(*po*)vabiti (*po*)zvati; *ko* kad; *možiti se* udati se; *tudi* takodjer; *če prav* akoprem;
pozabim zaboravim; *storim* (stvorim) učinim; *ne maram* ne volim; *baram* (dial.)
pitam; *še* još; *sname* (*sneti*) snimiti, skinuti; *r(u)deč* rumen, crven.

M a t i.

Dete revno, dete malo,
kdaj mi bodeš poplačálo,
kar sem za te skrbna mati
morala in bom prestáti?

Sem pod srcem te nosíla,
v bolečinah porodíla,
za te noč in dan skrbéla,
za te sem in bom živéla.

Postelj kol'kokrat postlála,
zibel tvojo sem zibála,
pesem ti zapéla sladko,
da zaspálo si čez kratko;

čez te se potém nagníla,
srčno Boga sem prosíla:
„Oče, hudega ga brani,
„meni, sebi ga ohráni!“

Dete malo in ubóžno,
bodi pridno in pobóžno,
s tem skrbi mi boš plačálo,
dete revno, dete malo!

reven ubožan, jadan; *bo(de)m* budem; *prestati* pretrpjeti; *postlati* prostrieti;
zibel kolievka; *čez* (črez) preko, nad; *čez kratko* za kratko; *hudo* zlo.

Naš maček.

Naš maček je ljub'co imél,
vasóvat noč vsako je šel;
Prišél je domov ves zaspán
ko mežnar odzvónil je dan.

Zboléla je ljub'ca močno,
o joj, če več zdrava ne bo!
Naš maček je jokati začél,
nobéne več miši ni vjel.

vasovati (vas selo) ići u selo (k dragoj); *ko* kad; *če* ako; *noben* nijedan; *jokati* plakati; *vjeti* uloviti; *res* u istinu; *sovražiti* mrziti; *mar mi je* volim.

In ko mu res vzame jo smrt,
okóli se plazi potrt,
življénje sovražít začné —
v sobóto obésil se je.

To žalost v eksempelj povém
neskrbnin vam mladim ljudém:
Če dolgo živét vam je mar,
zaljúbit se níkdar, níkdár!

Misli o životu uopće.

Korák v življénje.

Srce trepéče
od hrepenénja,
v šumni vrtínek
sili življénja.
Stopil na ladij
tudi bi eno,
jadral za srečo
nerazjasnjéno.
Morje lažnívo,
kje so bregóvi?

Grozna širjáva,
grom in vetróvi —
zije slapóvje
rjove peneče,
barke razbíja,
v brezdna jih meče.
Zvezde prijázne,
pot mi kažíte,
srečni vetróvi,
čoln mi vodíte!

hrepeneti čeznuti; *vrtínek* vrtlog; *stopil* stupio; *ladij* ladja; *breg* obala
širjava širina; *rjovem* (*rjuti*) ričem, hujim; *čoln* čun, čamac.

Trojno gorjé.

Gorjé, kdor nima doma,
kdor ni níkjér sam svoj gospód;
naj križem svet preróma,
saj vendar tujec je povsód.

Gorjé, kdor se uséda
za tujo mizo žive dni;
vsak grížljaj mu preséda,
požírek vsak mu zagrení.

Gorjé, kdor zatajíti
prisíljen voljo in srcé,
bedákom posodíti
čas mora, glavo in roké.

gorje zlo; (*bre*)romati hodočastiti; *saj vendar* ta ipak; *tuj(ec)* tuj(inac); *posod* posvuda; *grižljaj* zalogaj; *miža* stol; *presada mu* mrzi ga; *požirek* (*požreti*) gutljaj; *zagreneti* (*grenek*) grknuti (gorak postati).

V brezupnosti.

Moči, moči mi daj, moj Bog!   Moči, moči mi daj, moj Bog!
Da, ko napáde me obúp,   Tak krepke kakor zid gorá,
ne uklónim silam se nadlóg,   da, če se ruši svet okróg,
jim stanovítnost stavim vkljub.   propást me najde še možá!

brezupnost, *obup* beznadje, očaj; *ko* kad; *ukloniti se* ukloniti se, predati se; *nadloga* nevolja; *vkljub* uzprkos; *gorá* gorá; *če* ako; *okrog* oko(lo).

Priroda.

Obrázi.

1.

Vstala je naráva
ter se giblje živa;
znane čute kaže,
kar nebó pokriva.

In srcé uméje
čudne govoríce,
ki jih govoríjo
zvezde in cvetice.

Kamenje budi se
in občútke moje
z mano čuti, z mano
glasne pesmi poje.

Pri zeléni mizi
moški ino ženske,
družčina gospóde
bila je slovenske.

2.

Roži mlado lice
zarudí kot zarja,
fanta njeno listje
tiho nagovárja:

„Danes tvoja ljuba
bo se poročila,
mene pa v ruménih
kiticah nosíla.

Ko ljubézni palo
bode zagrinjálo,
moje zadnje perje
bo na tleh ležálo.“

3.

Z družčino možákov
gospodične zale
v našem so jeziku
gladko vse kramljále.

Ves zavzét sem gledal,
čudu sem se čudil,
da iz sanj lažnívih
zdajci sem se zbudil.

4.

Ko je solnce vstalo,
dajal sem mu hvalo,
da na oknu rože
mi je obsijálo.

Solnce mi je reklo:
„Tebe, rož ni bilo,
ko mogočno z neba
zemlji sem svetflo.

Ti kot rosa zgineš,
jaz pa bom ostálo,
grob ti obseválo,
revež, hrani hvalo!“

5.

Z glasnim šumom s kora
orgle so donéle;
druži se z donénjem
glas soséske cele:

„Bodi počeščéna,
rajska ti Devíca,
vseh nebes in zemlje,
naših src kraljica!“

Tak soséska poje
in na prsi bije;
skoz visóka okna
jasno solnce sije.

Ko zaspál bom v smrti,
ne kopljíte jame,
kjer vrsté se križi;
tam ni mesta zame.

Tam moj duh bo gledal
na vse štiri strani,
dokler bela zora
dneva ne oznáni.

6.

Zelen mah obrásta
zrušene zidóve;
veter skoz nje diha
žalostne glasóve.

Povej, razvalína,
v solncu zatemnéla,
kaj je moč človeška,
kaj so njena dela?

In življénje naše,
ki tak hitro teče,
al so same sanje? —
Sanje — jek mi reče.

6.

Mlad junák po polji
s težkim srcem hodí,
zvestega konjčca
na povódcu vodi.

„Pasi spet se mirno,
travo jej zeléno;
trud in boj in rane,
vse je izgubljeno!“

Zlomljena je sablja,
bratje pokopáni,
kar jih je ostálo,
tujcem so podáni!“

7.

Na visóki Tatri
jamo izkopljíte,
tri drevésa sveta
nanjo zasadíte.

kar što; občutek čuvstvo; *mano* mnomo; *koš* kao; *fant* momak; *poročiti* vjenčati; *rumen* žut; *hišica* pleteni(č)ica; *ko* kad; *zagrinjalo* (subst.) zastor; *perje* lišče; *in(o)* („i ono“) i; *družčina* društvo; *žal, -a, -o* liep; *kramljati* zanovietati; *ždalci* namah; *doneti* zvučiti; *soleska* susjedstvo, općina; *skož* kroz; *čvest* vjeran; *špet* (žopet) opet; *fej* jedi; *tuj(ec)* tudj(inac); *podan* podlošan; *ko* kad; *kje(τ)* gdje; *vrste se* re²aju se.

Slavenstvo.

Slovenska zgodovina.

Bridka žalost me prešine,
ko se spomnim domovine,
vsemu svetu nepoznane,
od nikogar spoštovane.

V zlatih črkah v zgodovini
narodov beró se čini;
le od našega ni glasa
'z prejšnjega ne zdanj'ga časa

Kdo spominja se nekdanjih
v revni zemlji zakopanih?
Tiho bori vnuk koráka
čez grob borega očáka.

In ko ura nam odbíje,
črna zemlja nas pokríje:
Kdo bo še po nas poprášal?
Kdo se z nami bo ponášal?

Kako rod za rodom gine,
to povest je domovine,
vsemu svetu nepoznane,
od nikogar spoštovane.

bridek gorak; *prešiniti* obuzeti; *črka* slovo; *spomnim* sjetim; *zgodovina* poviest; *berem* čitam; *le* tek; *ždanji* (*sedanji*) sadašnji; *reven* biedan, siromašan; *bori* (*boren*, *ubožen*) ubogi; *koraka* koraca; *čez* (*črez*) preko; *očak* otac; *ko* kad; *(po)prašati* (po)pitati.

Adrijansko morje.

Buči, morje adrijansko!
Bilo nekđaj si slovánsko,
ko po tebi hrastov brod
vozil je slovánski rod;

ko ob tebi mesta bela
naših dedov so cvetela,
ko so jadra njih vojské
še nosila njih ime.

Molči, morje, kam si djálo,
al si ladje pokopálo,
jih razbilo ob peči,
da jih videti več ni?

Ni jih morje potopflo,
ni jih ob peči razbilo;
da jih videti ni več,
tega kriv je tuji meč.

ko kada; *slovansko* slovjensko (slavensko); *mesta* gradovi; *še* još; *djalo* (*denom*) metnulo; *al(i)* jali, ili; *peči* stiene, hridine; *ni* nije; *več* više.

Molitev.

Ti, ki si ustvaril
nas kot listja, trave,
pol svetá podáril
sinom majke Slave,
čuj nas, večni Bog!
Tvoji smo sinóvi,
dela blagoslóvi,
naših slabih rok!

Usmili se sirót,
Oče, z nami bodi,
kaži pravi pot,
ki do sreče vodi;
ti nam daj krepósti,
da, kar sklene um,
v djanju naš pogúm
skaže brez slabósti!

ustvariti stvoriti; *kot* kao(t); *rok* ruku; *kar sklene* što zaključí (odluči);
d'janje čin; *pogum* hrabrost.

Naprėj.

Naprėj, zastáva Slave,
na boj, junáška kri!
Za blagor očetnjáve
naj puška govori!

Z oróžjem in desnico
nesémo vragu grom,
zapisat v kri pravico,
ki terja jo naš dom.

Draga mati je prosila,
roke okol' vrata vila,
plakala je moja mila:
„Tu ostáni, ljubi moj!“

Z Bogom, mati, ljub'ca zdrava!
Mati mi je očetnjáva,
ljub'ca moja čast in slava,
hajd'mo, hajd'mo zanje v boj!

kri krv; *očetnjava* otačbina, domovina; *terjati* zahtievati.

Gomilšak Jakob.

R. 1843. u Slov. Goricama u Štajerskoj (zemljak St. Vraza), svećenik, umro kao realni kateheta u Trstu 1906. — Ova davorija je već narodna popjevka.

Slovenec sem.

Slovenec sem!
Takó je mati djala,
ko me je dete pestóvala;
zatórej dobro vem:
Slovenec sem.

Slovenec sem!
To jasna pamet v glavi,
to v srcu blagi čut mi pravi;
s ponósom reči smem:
Slovenec sem.

Slovenec sem!
Jaz ljubim očetnjávo,
Gorím za njeno čast in slavo;
kar čutim, to povém:
Slovenec sem!

Slovenec sem!
Od zibeli do groba
ne gane moja se zvestóba,
da vsekdar reči smem:
Slovenec sem!

dejati (dem) reči; *ko* kad; (*zato*) *zatorej* zato; *zibel* kolievka; *zvestoba* vjernost

„Vienac“.

Stritarovo doba, 1870.—1895. „Zvon“.

God. 1870. pokrenu u Beču prof. Jos. Stritar beletristički list „Zvon“ te izda do 1880. šest godišnjaka. God. 1880. odstupi od uredništva, a „Zvon“ se preseli u Ljubljanu, gdje izlazi još i sada kao „Ljubljanski Zvon“. Svoj prvotni značaj očuvao je taj list do god. 1895.

Josip Stritar.

R. 1836. u Velikim Laščama u Dolenjskoj Kranjskoj, gimn. prof. u Beču, sad umirovljen.

Proputovao je zapadne zemlje te je njegova kultura sasvim zapadnjačka; zapadnjačka je njegova pesimistička filozofija („svetožalje“), baš kao i njegovo teoretično humanitarno slavenstvo.

Bježeći zbiljski svijet, punio je našu književnost izmišljenim tvorinama te propagirao u njoj idealizam; napokon se je zaklonio u moralizujuće predjele književnosti za mladež.

Svojom estetičnom kritikom ustanovio je poeziji i prozi estetično pravilan slog te konačno spasio pjesničko značenje Prešernovo.

Njegove pjesme većinom su, rekao bi, profesorski pravilne te kao poezija ne će imati trajne cijene.

„Zbrani spisi“ (1887 i sl.) u 7 svezaka.

Oblaček.

Za gore solnce mi zahája,
na zemljo pada rosni hlad;
sladák spomín mi v srcu vstaja,
ljubó me hodi pozdravlját.

Obláček tí, ovčica bela!
Po nebu plavaj mi napréj,
poglédi, kaj mi draga dela,
da jo pozdrávljam, ji povéj!

Če misli name, bodi zdrava,
poljúb ji nesi moj gredóč;
naj mírno mi in sladko spava,
prijázne sanje, lahko noč! —

spomín uspomena; *vstaja* ustaje; *povej* kaži; *če* ako; *gredoč* (grem idem) idući; *naj* neka.

Popotna pesem.

Kannstadt poleg Neckarja.

Danes tukaj, jutri tam,	Kakor ptica, ki leti
druge gore, druga mesta!	čez goré in čez ravnine,
Če mi všeč ni tu, drugám	kraje gledam in ljudi,
urno me odvéde cesta.	kaj mi mar njih bolečine?

Kdo toláži mi srcé,
ko tolážbe milo prosi?
Kakor svoje jaz gorjé,
vsak gorjé naj svoje nosi!

tukaj ovdje; jutri s jutra; če ako; všeč mi je godi mi; urnu brz; čez (črez) preko; mar mi je briga me; tolažiti tješiti; gorje zlo, jad.

Delavcu.

Da lep si, mož, ne bodem dejál,
podoben junaku v povésti;
otrók bi se te na samóti zbal,
mlad pes te oblájal na cesti.

Košáte obrvi, temno okó
srpó izpod čela ti gleda;
po licih strnšče ti raste ostró,
zadíra se tvoja beséda.

Zamázan, zašít si, samó da ne bos,
lasjé ne poznajo glavníka;
z rokávom, o groza, brišeš si nos,
mož, kje je tvoja omfka?

Po tvojem vedénju, ne bodi greh,
podóben se zdiš mi slonu;
to bil bi pogléd, to bil bi smeh,
ko ti bi se gibal v salonu!

In vendar jaz rad ti roko podám
in k tebi hotel bi sestí;
o belem bi dnevi ne bilo me sram
s tebój hodíti po mesti.

Za mizo pri vinu sediš golorók,
to vino v Šampanji ne rase;
in hčerka tvoja, prijázen otrók,
v naróčju sedé ti igra se.

Ti, kolikor znaš, ljubeznív si z njo,
z njo se pogovárjaš priljúdno;
lasé ji s čela gladiš z rokó,
in zraven smehljaš se čudno!

In s kruhom jo pitaš, večerje je čas,
ponújaš ji kislega vina;
deklétce jé in ti gladi obráz,
dasi jo zbada ščetfna.

Podóbo iz vaju narédil bi rad,
ponášal bi z njo se pred svetom;
po mestih bi šel jo razkazovát,
nemárnim gospóskim očetom! —

Glej, žena tvoja, ki pote gre,
da spravi domóv te „starca“!
Ti mirno podáš ji kozárec molčé,
ne brani se ona kozárca.

Zdaj greste domóv, takó je prav,
vsi trije ste že zaspáni;
prijatelj, z Bogom, ostáni mi zdrav,
Bog hčer in ženó ti ohráni!

dejati (dem) reči; povest pripoviest; otrok dieťa; (z)batí se (po)bojati se; hošat kitast; srp (srep) divlji, mrk; zadirati se krištatí; zrašit okrpan; glavnik češalj; omika obrazovanost, uljudba; vedenje vladanje; zdi se čini se; ho kad; mesto grad; miža stol; rase raste; sedé sjedeč; zraven zajedno; ponujáš „(po) nudjaš“, nudiš; dasi premda; vaju vas dvoje; ponašati se ponositi se; šel išao; oče (očeta) otac; grem ídem; domov kući; hožarec čaša, kupica; molče mučeći, šuteći; trije tri.

Nazaj!

Nazáj, nazáj, môj duh, v dežélo sveto,
v dežélo misli mojích in željá,
kjer vedno jasno je nebó rozpéto,

kjer mir in pokoj, sreča je doma.
Kraj rojstni moj je, prava domovina
dežela ta, to čutim zdaj, edna!

Odkár zapústil tiho njeno krilo,
zašél sem v tuji mi vihárni svet,
srcé nikjér se ni upokojílo,
sadú nobén mi ni obródil cvet;
zamán okúsil sem življénja slasti,
nič želj srcá ni moglo mi napásti.

Vse ničevo, vse otlo, puhle pene,
le prazna paša srca in očí;
če se trenótuje ti smehljá — preméne,
nesréče boj se, kí polég preží.
Nesréča sama nam je zvesta — sreča
na bilki rosa jutranja lesteča! —

Blagá posvetnega me lesk ne mika,
naj noč in dan se trudijo za njim;
vsi molijo naj zlatega malíka,
od daleč jaz jih gledam in molčím.
Človéku rado blešči se od zláta,
da več trpečega ne vidi brata.

Najboljših mož očí sijajna slava
obráča, vleče silno za sebó;
ponósno dviga venčana se glava,
ko druge vse se klanjajo pred njo;
vse to priklanjanje in praznovánje
otročje meni vidi se igránje.

V svetíšče príbežím prijazne kočé,
za mano hrup je tržni in prepír;
otróka lice zorno mi cvetóče
zasije, blagi me objáme mir.
A ko naj se radújem tihe sreče,
v skrbéh in strahu srce mi trepéče.

Ko čujem smeh nedólužnega otróka
in mislim: Bog mu zdravje, srečo daj!,

na steno piše mi nevidna roka:
Gorjé ti, srečni! v sreči trepetáj!
Kedór imá, on more izgubíti, —
kakó se moreš sreče veselíti? — —

Kakó sem sam! Na vsem širokem sveti
nihčé, da moje bi umél srcé;
in jaz zastónj se silim nje uméti,
tuj mi je jezik, ki ga govoré;
po tuji zemlji kot pregnánc tavam,
bridkóstim vsem v oblásti in težávam!

Ko sam sedím zamíšljen v tihi koči,
kaj poje, vabi, čuj! takó ljubó?
O, jaz poznám ta glas! V božíčni noči
zvonóvi mili vabijo takó.
Oko se mi rosí, srcé se taja,
in domotóžje sládko me obhája.

Po domu zapuščenem se mi toži,
po njem nemírno hrepení srcé;
spomínov broj se bolj in bolj mi množi,
podóbe jasne dvigajo glavé,
se znaním glasom govoríjo meni:
Domóv se vrni, brat nam izgubljeni!

In jaz se vračam. K vam, podóbe vzorne,
resníce svete ve, moj duh hití;
k vam, kjer vse síle rade so pokórne
lepóti večni, meni se mudí:
v dežélo, kjer ljubézen je kraljica,
kjer solza bledega ne moči lica.

Že vidi jo okó, dežélo sveto,
dežélo misli mojih in željá;
kjer vedno jasno je nebó razpéto,
kjer mir in pokoj, sreča je domá.
Moj duh perúti čile že razvíja,
tvoj, tvoj sem zopet, sveta poezija!

načaj natrag; *dečela* zemlja; *vedno* (v jedno) uvijek; *rojstni* rodni; *zđaj* sada; *odkar* odkako; *nikjer* nigdje; *sad* (gen. *sadu*) plod; *noben* nijedan; *ničev* ništav; *otel-la-lo* utal (utao), šupalj; *puhel* prazan; *trenotje* trenuće (oka), trenutak; *preči* vreba; *čvest* vjeran; *blago* roba; *blesk* sjaj; *mika me* zanima me, privlači me; *naj* neka; *malik* kumir; *več* više; *sebo* sobom; *ko* kad, dok; *otročji* (otrok) djetinji; *hrup* buka; *objamem(-jeli)* obujmiti, ogriliti; *gorje* zlo, jad, jao (tebi); *k(e)do(r)* tko; *niče* (nikdo) nitko; *častonj* uzalud; *ki ga što ga*; *kol* kao; *tavam* lutam; *bridkost* gorkost; *oblast* vlast; *težava* teškoća; *vabi* zove; *taja se* topi se; *obhaja me* (obhadja) hvata se me; *domotožje* tuga za domom; *hrepenim* čeznem; *spomin* uspomena; *se sa*; *domov* kući; *ve vi* (ž. rod); *resnica* istina; *mudi se* žur se; *peruti* krila; *že* već.

Mojemu narodu.

Naródi boje bijejo krváve,
 oblástno zemljo z mečem si delijo;
 naródom z jeklom pišejo postáve,
 ki v sužnih sponah žalostno medljo;
 krvávi lavor si vijó krog glave,
 pridóbljen z jokom vdov in podrtljo;
 brat z bratovo krvjó si piše dela,
 da slava njih na veke bi živéla!

In tí, moj rod? — Kjer sodijo usóde
 naródom se, tam glas se tvoj ne čuje;
 trobójna tvoja kdaj zastáva bode
 vihrála tam, kjer bojni bog kraljúje?
 Kdaj ti ponósno vodil boš naróde,
 kdaj pride doba, da Slován kraljúje? —
 Oj tiho, če ti zđaj je sreča kriva,
 Slována slava čaka nevenljíva!

Po svetu koder se okó ozíra,
 razsája maščevánje, srd, krivíca;
 mogóćni brata slabšega zatíra,
 trpi človéštva večja polovíca.
 Sovráštva svet je poln in poln prepíra,
 v temó zavíta sveta je resníca:
 Kdo v bran se stavil bode sili jezni,
 kdo luč prinésel bratovske ljubézni?

Ti rod moj, mili rod! ti hudobije,
 sovraštva razdejal boš carstvo kletu.
 Komú pač v prsih blažje srce bije,
 komu za bratov srečo bolj je vneto?
 Ti boš pomiril smrtne razprtije,
 prinésel ljudstvom bratoljubje sveto;
 tvoj bode venec zmage nekrváve:
 Napréj moj rod — „Napréj zastáva Slave!“

jeklo ocao, čelik; *postava* zakon; *sušen* (suženj, sužnost) robski; *medleti* hiriti; *krog* (okrug), oko(lo); *jok* (jauk), plač; *podrtija* ruševina; *kođer* kuda(r); *razsajati* bješneti; *maščevanje* (od)maždivanje, osveta; *sovraštvo* (*sovrag*) neprijateljstvo mržnja; *prepir* spor; *resnica* istina; *hudobija* zloba; *razdejati* razoriti; *pač* zacielo; *vnet* uzplamčen; *razprtija* razpra, inat; *zmaga* pobjeda.

Dunajske elegije.

(Odnose se na ustanak u Bosni i Hercegovini 1875. i sl.)

1.

Kje ste pesniki vi hrváški in pesniki srbski?
 Kaj počnete, kaj vam strune glasú ne dadó?
 Pravega namreč glasú, dostojnega zdanjemu času!
 Vas jih nekaj molčí, drugi ljubézen pojó.
 Je li sedaj čas sladkih beséd, zaljubljenih pesmi?
 Zdaj, ko vojska divjá, bratje prelivajo kri!
 Nimate-li srcá, trpljenje vas bratov ne gane?
 Vprašam, kedó izmed vas „raje“ nam pél je gorjé?
 Srbija tí, domovina nekdáj junaškega petja,
 ki se čudi mu svet, ki ga posnéma zastónj!
 Kje so ti pevci sedaj, ki pojó naróda trpljenje,
 slavna dejánja slavé, da ne pozabi jih svet?
 Dvignite, pevci, se vi, zapójte nam pesmi ognjéne,
 kakor jih slavni Tirtej v vojski Spartanom je pel!
 Pesmi nam pojte, ki svet strmeč jih bode poslušal,
 v vseh jezíkih svetá naj se za vami pojó!

2.

Tantum religio potuit suadere malorum!

Lucr.

Brata sta Srb in Hrvát; ljubézen naj vlada med brati;
 Srb Hrváta črtí, Srba sovraži Hrvat!

Med sovráštvi svetá najhujše je bratov sovráštvo;
 volk ne sovráži takó bridko, srdito volká!
 Brata sta bila si Kajn in Abel, poróča nam písmo;
 prva pretočena kri bratova bila je kri!
 Kajn je brata ubíl; kaj srd mu je vnelo krvavi?
 Služil drugáče Bogú, druge je žrtve daríl.
 Vera, ki vez naj bó ljubezni med zemljo in nebom,
 prvi rodíla rozpór, prvo rodíla je kri!
 Srba sovrážiš, Hrvat! — zakaj? — drugáče se križa:
 Z desne na levo mendá, ali naróbe, ne vém!
 Duh iz Očéta samó, ne izhája mu tudi iz Sina —
 Kdor „filioque“ tají, biti ne more mi brat! —
 Oj slepóta! Smejál bi se človek nespameti taki,
 da bi mu bridke solzé ne zadušále smehú!
 Kaj se služi takó, govoríta! očétu v nebésih?
 Kakega mislíta pač, Srb in Hrvat, si Bogá?
 More li bratov rozpór in srd veselíti očeta?
 Bratov sovráštvo, prepír v srce očétu je meč!
 S tabo, Hrvat, govorím, na srce bi rad ti govoríl,
 ako človéški ti ni v srcu ugasnil še čút!
 Brat nesréčen je tvoj! Ves svet ga milúje v nesreči;
 usmíljenje srca povsód, roke odpirá ljudém.
 Od ledenega, glej! morjá se dvigujejo bratje,
 bratu hité na pomóč, z mesta ne ganeš se ti!
 Bližnji si sosed mu ti in brat, ne! ti si mu dvojček,
 tebe od njega težkó tuje razlóči okó.
 Z mečem ne smeš na pomóč mu iti, postáva ti brani,
 Brani Madjár ti gospod, a govoríti bi smel!
 Žalost zapíra in sram mi ostre besede, — le tó še:
 Če ne pomágaš mu že, vsáj ne preganjaj ga zdaj!

Dunaj Beč; namreč naime; zdanjí (zdaj, sedaj) sadašnjí; ko kad; kri krv; (v)prašam pitam; k(e)do tko; gorje zlo, jad; ki mu kojemu; posnemam podražujem; zastonj uzalud; dejanje čin; pozabi zaboravi; strméti čudom se čuditi; naj neka; črtíti mrziti; sovrážití mrziti; bridek gorak; poročati izvješčivati; oneti (onamem) uzpiriti; raspór raspra; menda (menim da) valjda; narobe (rob rub) naopak; oče(-ela) otac; tabo tobom; povsód svuda; dvojček blizanac; postava zakon; le samo; če ako; zapíra zatvara, zaustavlja; še još; že več; vsaj barem; zdaj (sedaj) sada.

Slovanska pesem.

Kaj doní, sladkó se glasi,
vabi, teši me ljubó?
V zlatem mi otróčjem časi
mati pela je takó.
Zemljo naj Slován obhodi,
koderkoli pot ga vodi,
on po tebi hrepení,
oj, slovánska pesem ti!

Govoríce, šege tuje
često sila ga učí;
ko žalúje, se radúje,
v pesmi svoji govórí.
Pesem uka mu in joka,
zdaj junáka, zdaj otróka
glas iz tebe mu doní,
oj, slovánska pesem ti!

Ko za pravo, dom in slavo
v vojsko gre junáški roj,
pesem kakor na zabávo
vodi ga v krvávi boj.
Ko mu zasijála zmaga,
ko je v prah podrl sovrága:
glas mu tvoj Bogá slaví,
oj, slovánska pesem ti!

Kjer se zbirajo Slováni,
i na tujem so domá,
ko doníjo glasi znani
od srcá jim do srcá.
Doní, pesem, brate druží,
domovíni vsak naj služí,
kogar tvoja moč budí,
oj, slovánska pesem ti!

donim zvučim; *ljubo* milo; *pela* pjevala; *otročji* (otrok) djetinji; *hrepenim* čeznem; *govorica* govor, jezik; *šega* obličaj; *ukam* vrištim; *jokam* plačem; *zda* (sedaj) sada; *ko* kad; *vojska* rat; *zmaga* pobjeda; *sovrág* neprijatelj; *kje(r)* gdje.

Josip Cimperman.

Učenik Levstikove kritike; formalista. Več u 13. svojoj godini je ohromio, no težki je svoj udes nosio muževno. R. 1847. u Ljubljani, umro 1893. „Pesmi“ 1888

Tri goreče želje.

Tri goreče želje
v dnu jaz duše nosim:
Uslíši, Bog nebéški,
česar verno prosim!

Prvič: da v trpljénji
skala se ne ganem.
Drugič: da resnici
vsekdar zvest ostánem.

Tretjič: n je ljubézen
trdno mi ohráni
potle prvi srečnik
jaz sem med zemljáni.

jaz ja; *česa(r)* čega (što); *prvič*, *drugič*, *tretjič* prvo, drugo, treće; *resnica* istina; *zvest* vjeran.

Simon Gregorčič,

najobjubljeniji i najpopularniji pjesnik slovenski. R. 1844. na Vrsnom u Goričkoj, sašao je s visokih planina triglavskoga pogorja uz bistru Suču u Slovensku Goricu, da bude svećenikom i pjesnikom svojega naroda. Radujemo se trim svezkama njegovih pjesama (I. 1882., II. 1888., III. 1904) — zadnji ima naslov „Predsmrtnice“; zajedno po prilici s „Predsmrtnicama“ objavio je svoj prievod svetopisamskoga „Joba“. Umro 24. stud. 1906. Gl. „Kroatische Revue“ 1882.; Petravić, „Studije i portreti“

Ujétega ptiča tožba.

Oj, zemlja širna, zemlja lepa,
ti vsa si bila moja last;
zdaj ozka kletka me zaklépa,
ko vjel sem se v nesréčno past.

Ostrígli, oh, so mi peróti,
da ni mi moči v sinji zrak,
čez hrib in dol — gorjé siróti —
ne nosi več me vzlet krepák.

Ne nosi več me v log košáti,
kjer mnog prebiva zvest mi drug,
ni moči mi v jeséni z brati
s teh velih trat na cvetni jug.

Z ognjénim jeklom umorili
so mi nebéško luč očí,
da božjih čud v priróde krili
uživati mi moči ni.

Okó siróti oslepljéni,
okó edíno je — spomín,
a on ni vir tolážbe meni,
spomin mi vir je bolečin.

Za mano ure solnčne sréče,
pred mano groza temnih dni,
krog mene stene večne ječe, —
pa naj spomín me veselí?!

Zdaj senčni gaj se v cvet odéva,
oj senčni gaj, moj rojstni raj,
glasno tam bratov zbor popéva,
tu moj izgúblja se vzdihljáj.

Z družíco drug tam prosto leta,
izbrál si gosto je drevó,
in drobno gnezdo skrbno spleta,
da spal bi nežni rod mehkó.

A meni svet je ves ocvétel,
zaprt in slep sem samotár,
nikdár ne bodem gnezda pletel,
gojíl mladíčov nikedár.

Mrjé mi v ječi srce ubógo,
brezcvetna gine mi mladóst, . . .
pač mnogo vzeli ste mi, mnogo,
ko zlato vzeli ste prostóst.

A enega mi vzeli niste,
pa mi ne vzamete nikdár:
to pesmi so srebrnočiste,
to je glasóv nebéški dar.

Samótno v kletki bom popéval,
doklér ne počí to srcé:
vam dušo mzrlo bom ogréval
in sebi bom hladíl gorjé!

ujeti (ujamem) uloviti, uhvatiti; širna široka; zaklepati zaključa(va)ti; past lovka, stupica; gorje zlo, jao!; log lug; košat kitast, grmovit; zvest vjeran; vela trata povenula tratina; jeklo ocjel, čelik; spomin uspomena; vir izvor; mano mnomo; krog (krug), oko(lo); ječa tamnica; naj neka; zdaj sada; prostost sloboda; počí pukne.

Misli o životu.

Sam.

Gorjé mu, ki v nesreči biva sam,
a srečen ni, kdor srečo uživa sam!
Imaš-li, brate, mnogo od nebés,
od bratov ne odvráčaj mi očés!
Duh plemeníti sam bo nosil boli,
a sreče užival sam ne bo nikóli.

gorje (zlo) jao! *oko* (očesa); *nikóli* nikada; *odprem* otvorim; *olajšujem* olakšavam; *naj* neka; *še* još, i.

Odprí srcé, odprí roké,
otíraj bratovske solzé,
sirotam olajšúj gorjé!
Kedór pa srečo uživa sam,
naj še solzé prelíva sam!

Darítev.

Darítev bodi ti življénje celo:
oltár najlepši je — srcá oltár,
ljubézen sveta v njem — nebéšk je žar,
gospódu žrtva — vsako dobro delo.
O, da srcé gojíllo bi vsekdár
ta sveti žar, naj živo bi gorélo,
enako kresu vedno ti plamtélo,
Bogú in domu žgalo vreden dar!
Odlóčno odpovéj se svoji sreči,
goréče išči drugim jo doséči,
živéti vrli mož ne sme za sé.
Iz bratov sreče njemu sreča klíje,
vesélje ljudsko njemu v oku síje
in tuja solza mu mečí srcé!

darítev „darítba“, darivanje; *ljubezen* ljubav; *vsekdar* svagda; *ta* taj; *naj* neka; *enako* jednako; *vedno* svedj; *odpovem se* odrečem se (čega); *ljudski* (drugih ljudi) tuđji; *mečíli* mekšati.

Življénje ni praznik.

Cvetéčega lica, cvetočih še let
zdaj prve koráke nemérjaš med svet, —
nastláli na stezo so pisan ti cvet.
Po poljskih cvetcah te žive cvetíce
spremljájó kot ženina mlade družíce
in svatov prijateljskih radosten trop
praznúje tvoj prvi v življénju stóp.

In tebe — pač moti te cvetje na poti —
 to občno veselje se tudi polóti!
 Ne čutiš — naj srca ne vara te čut! —
 da vhod le v življenje je s cvetjem posut?
 Ne slutiš, da cvetje, na stezo nastláno,
 le trnje zakriva, da zvene ti rano?
 Prijátelj, ne bodeš za zlo pač mi vzel
 resnóbne beséde na praznik vesel:
 Ni praznik, predragi mi, naše življénje,
 življénje naj bode ti delaven dan!
 Od zore do mraka rosán in potán
 ti lajšaj in slajšaj človeško trpljénje!
 Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
 saj moško dejánje krepčuje možá,
 a pokoj mu zdrave moči pokončá,
 dejánje ti ljubi, a boj se pokója!
 Dolžán ni samó, kar veléva mu stan,
 kar more, to mož je storíti dolžán!
 Na delo tedáj, ker resnóbni so dnovi,
 a delo in trud ti nebó blagoslóvi!

še još; zdaj (sedaj) sada; spremljati pratiti; kot kao; ženin zaručnik; trop četa; pač zacielo; (po)lotiti primiti; naj neka; le samo; resnoben (res, resen) ozbiljan; delaven dan djelatni dan, radičak; lajšati lakšati; slajšati sladiti; saj ta; dejanje čin; stan stalež, zvanje; dolžan dužan; kar što; tedaj dakle.

Kupa življenja.

Pod tabo pekél in nebó nad tebój,
 a zemlja visí med obéma,
 in gori in doli zajéma
 ti v kupo življénja kipeči napój:
 zdaj boli peklá, zdaj veselje nebá,
 pogósto vse vmes!
 Glej, to ti je res
 usóda svetá! —
 Kedór je možák,
 strupéne se kupe ne brani,
 sladké se nikdár ne upijáni,

no vedno ostáne enák,
in vedno ohráni
si pokoj sladák!

tabo (teboj) tobom; *zajemati* zaimati, grabiti; *napoj* napítak; *po gosto* često; *vmes* smiešano; *usoda* usud, udes; *k(e)do(r)* tko; *možak* muž, čovjek; *res* zaista; *strupen* otrovan; *enak* jednak.

V mraku.

Le utóni, utóni za goró,
le ugási, solnce, luč svetló,
oj padi, padi gosti mrak,
prinési srcu mir sladák!

Kdo gledal bi ta hrib in dol,
zakléť le v revo, jok in bol,
hinávstvo, zmot, trpljénja poln,
sirót in siroténja poln?

Čemú sijálo bi lepó,
čemú, oj solnčece zlató?
Povsód sirótam sevaš le,
nesrėčen rod ogrėvaš le!

Dokler mi siješ, solnce ti,
hladá, mirú mi v srcu ní,
morí pogléd, teží spomín
me svojih, ljudskih bolečn.

Le skrij se, solnce jasno, skrij,
izgíni svet izpred oči,
da zabi žalostno srcé
človeške zmote in gorjé!

povsod posvuda; *ogre(va)ti* ogrija(va)ti; *reva* bėda; *jok* (jauk), plač; *hinaavstvo* licemjerstvo; *zmota* zabluda; *ljúdski* túdji; *(po)zabim* zaboravim; *gorje* zlo, jad.

Na bregu.

Na bregu stojím in v morje strmím:
pod mano srdíto valóvje
rohní ob kamnito bregóvje;
do neba praší se megléni dim,
v obráz mi brizgajo pene
od skalne stene;
a stena skalna
ostáne stalna,
in jaz se na robu ne ganem,
viharju kljubújem, ostánem!
Ko v steno valovje, usóde vihár
ob mé se zagánja;

a duh se ponosni ne uklanja:
ti streti me moreš, potrėti nikdár,
usóde sovražne besnéči vihár!

strním ukočeno gledam; *pođ mano* poda mnom; *rohním* bjesnim; *kľubujem*
prkosim; *ko kad*; *usoda* usud, udes; *sovražen* neprijateljski.

Človéka nikár!

V delávnico sem tvojo zrl,
ki bitij si rodíl brez broja!
Skrivnóstno snuje roka tvoja:
nikjér je stalne ni stvarí,
a prah nobén se ne zgubí.
V delávnico sem tvojo zrl
in videl vedno sem vrténje,
prelivajoče se življénje,
prerojevánje, prenavljánje,
iz bitja v bitje presnavljánje,
a smrti nisem uzrl nikjér!
Brezúmni svet plakáje toži,
ko pade cvet duhtéči roži,
ko izmed dragih mu katér
duhá okove v grob polóži,
češ: rodni brat mu je umrl!
In — smrti ní!
V delávnico sem božjo zrl,
tam prestvarjánje sem stvarí,
a smrti nisem uzrl! . . .
Začétník moj, ki si me ustváril,
duhá si iskro mi razžáril,
v oklép prsténi jo zaprl, —
zakaj? Veš ti! —
Ko ilnato boš jéčo strl,

ne bom umrl!
No duhu poženó peróti,
ki jih iz dola solz in zmot
razvíje na skrivnóstno pot, —
kam? Tebi hitel bo napróti,
da enkrat tvoj obráz bi zrl,
da zrl bi solnčnojasno lice,
obráz ljubézni in resnice! . . .
To prst pa prsti izročé
in svet ob noč pozábi kraj,
krijóč ostánke te.
In ni mi žal! Svet zabi naj!
Ti ga ne zabiš!
Za novo stvar moj prah porábiš, —
za kako? Jaz ne vem,
ti sam si gospodár!
A eno te prosíti smém:
iz praha vzgoji ti cvetíco,
podári logu pevko ptico,
katérokóli ustvári stvár;
kedór bi pa ko jaz na sveti
imél čutíti in trpéti,
med dvomi, zmotami viséti —
človéka — ustváriti nikár!

človeka nikar (ne ustvariti)! *čovjeka* nipošto (ne stvarati); *bitij* bičá; *skrivnosten*
otajstven; *nikjer* nigdje; *noben* nijedan; *vedno* neprestano; *prenavljanje* obnav-
ljanje; *presnavljanje* preosnivanje; *plakaje* plačueč; *ko kad*; *duhteti* mirisati; *kateri*
koji; *češ* veleči; *oklep prsténi* (prst [ž. r.] zemlja) oklop zemljeni; *poženo* (pognati)
(potjeraju) porastu; *peroti* krila; *ječa* tamnica; *zmoča* zabluda; *resnica* istina; (po-
zabim zaboravim; *porabim* upotriebim; *katerikoli* kojigod; *svom* dvojba.

Pjesme domovini.

Naša zvezda.

Zvezda mila je migljála
in naš rod vodíla je;
lepše mu ta zvezda zala,
nego vse, svetíla je.

Toda, oh, za goro utóne,
skrije se za temni gaj;
vprašam svetle milijone:
Vrne li se še kedáj?

zál(i) lep; (v)prašam pitam; vrnem vratim; vedo (vem, vedeti) znadu; višav. visina; zro (zreti) zru (gledaju).

A molčé zvezdice jasne,
odgovóra ne vedó,
dol z nebá višave krasne
nemo na vprašálca zro.

Pridi, zvezda naša, pridi,
jasne v nas uprí očí,
naj moj dom te zopet vidi,
zlata zvezda srečnih dni!

Oj z Bogom, ti planínski svet!

Na nebu zvezde sevajo,
na vasi fantje pevajo,
pojó glasnó, pojó lepó,
pri srcu pa jim je hudó.

Kaj bi ne bilo jim hudó,
kaj bi ne bilo jim bridkó,
od doma se poslávljajo,
na vojsko se odpravljajo.

Planíne solnčne, ve moj raj,
jaz tudi ločim se sedáj;
a Bog le ve, kaj tu pustim,
in Bog le ve, kaj zdaj trpím.

Tu narod biva še krepák,
tu biva narod poštenják,
ki svet ga še okúžil ni,
ki čas ga omehkúžil ni.

vas selo; fant monak; bridek gorak; poslavljati se (slovo jemati) oprastati se; le samo; ve (ž. r.) vi; vojska rat; (om)mekkučiti (o)mekoputiti; vehomaj viekom; prost slobodan; zdaj (sedaj) sada; tja tamo; ve (vedeti) zna; (po)zabim zaboravim.

Tu rod je moj, tu moj je kraj,
tu živel rad bi vekomaj,
ni kraja mi krasnejšega,
ni ljudstva mi miléjšega.

Kar sreče sem na svetu užil,
sem jo v mladósti cvetu pil,
sem pil vrh solnčnih jo višín —
planíne proste prosti sin.

In zdaj planíne, ve moj raj,
od vas tja v tuji moram kraj;
kakó mi pa je to težkó,
le on tam gori ve samó.

Oj z Bogom, domovinski svet,
oj z Bogom, ti planínski cvet,
nebéški čuvaj te vladár,
ne zabim te nikdár, nikdár!

Krasná si, bistra hči planín,
brdká v prírodni si lepóti,
ko ti prozórnih globočin
nevíhte temne srd ne moti, —
krasná si, hči planín!
Tvoj tek je živ in je lagák,
ko hod deklét s planíne,
in jasna si ko gorski zrak,
in glasna si, kot spev krepák
planínske je mladíne, —
krasná si, hči planín.
Rad gledam ti v valóve bodre,
valóve te zeléno-modre:
temná zelén planínskíh trav
in vedra višnjevost višáv
lepó se v njih je zlíla;
na rosah sinjega nebá,
na rosah zeleníh gorá
lepóto to si pila, —
krasná si, hči planín!
Ti meni si predraga znanka!
Ko z gorskih prišumíš dobráv,
od doma se mi zdiš poslánka,
nesoča mnog mi ljub pozdráv, —
Bog sprimi tu te sred planjav! . .
Kakó glasno, ljubó šumljáš,
kako čvrstó, krepkó škakljáš,
ko sred gorá še pot imáš!
A ko pridéreš na ravníne,
zakaj te živa radost mine?
Kaj trudno lezeš in počási,
zakaj so tožni tvoji glasi?
Težkó se ločíš od hribóv,
zibélke tvojega valóvjá?
Mar veš, da tečeš tik grobóv,

grobóv slovenskega domóvjá?
Obojno bol pač tu trpíš!
V tej boli tožna in počásna,
ogródna solza se mi zdiš,
a še kot solza — krásna!
Krasná si, bistra hči planín,
brdká v prírodni si lepóti,
ko ti prozórnih globočin
nevíhte divje srd ne moti!
Pa, oh, siróti tebi žuga
vihár grozán, vihár strašán;
prihrúmel z gorkega bo juga,
divjál čez plodno bo raván,
ki tvoja jo napája struga —
gorjé, da daleč ni ta dan!
Nad tabo jasen bo oblók,
krog tebe pa svinčéna toča
in dež krváv in solz potók
in blisk in grom, — oh, bitva vroča!
Tod sékla bridka bodo jekla,
in ti mi boš krváva tekla:
kri naša te pojíla bo,
sovrážna te kalíla bo!
Takrát se spomni, bistra Soča,
kar gorko ti srcé naróča:
kar bode shranjenih vodá
v oblákíh tvojega nebá,
kar vode v tvojíh bo planínah,
kar bode v cvetníh je ravnínah,
tačas prodrví vse na dan,
narásti, vzkípi v tok strašán!
Ne stiskaj v meje se bregóv,
srdíta čez branóve stopi
ter tujce, zemljelačne, utópi
na dno razpenjeníh valóv!

Soča, glavna rieka goričkoga Primorja, pritječe izpod Triglava (iz Gregorčičeva slovenskega zavičaja) mimo Gorice u Furlaniju, koja je nekada bila takodjer slovenska, a sad je talijanska.

brđek pristao; *prozoren* proziran; *ko* kad; *ko(t)* kao; *nevihta* oluja; *dekle* (*dekleta*) djevojče; *višnjevost* modrina; *višava* visina; *se ždiš* se činiš; *planjava* ravnina; *še* još; *počasi* polagano; *hrib* hrid(ina); *žibel(ha)* kolievka; *mar veš?* zar znaš? *domovje* domovi; *obojni* dvostruk; *pač* zacie'lo; *žugam* prietim; *prihrumeti* dogrmjeti; *žez* (*žrez*) preko; *ki jo* koju; *struga* struja, korito; *krog* (krug) oko(lo); *naroča* veli; *vodá* voda; *gorek* topao; *gorje* jad, jao!; *svinčen* (*svinac*) olovan; *deč* kiša; *jeklo* ocjel, čelik; *kaliti* mutiti; *sovražen* (*sovrag*) neprijateljski; *spomnim* sjetim; *prodrevim* protjeram; *tuj(ec)* tudj(inac); *zemljelažen* zemlje gladan.

Domovini.

O vdova tožna, zapušćena,
 ti mati toliko sirót,
 s krvjó, solzámi napojéna,
 ki bol poznáš le, nič dobrót,
 oj mati vdanega ti sina,
 oj, zlata mati — domovína!
 Ti krasna si, krasnéjše ni,
 kar jih obséva zarja dneva;
 krepóstna si, vsa vredna ti,
 da krona venča te kraljéva.
 A trnjev le tvoj venec je,
 in rod tvoj rod-mučénec je;
 sovražni svet te le prezira,
 prezira te in te zatíra!
 Kdaj to gorjé pač mine ti?
 Kdaj se okó ti ujásni kalno?
 Kdaj slečeš to obléko žalno,

kdaj solnce zlato sine ti?
 O, da z močjó in srečo, slavo,
 ne s krono trnjevo, nebó
 ovílo bi ti sveto glavo, —
 kakó bi ljubil te srčnó,
 kakó bi jaz ti pel glasnó!
 A ker níkdó ne šteje te,
 ker ves te svet teptá z nogámi,
 jaz ljubim tem srčnéje te,
 jaz ljubim tem zvestéje te,
 a ljubim te — s solzámi!
 Oj mati moja domovína,
 ljubézen moja ti edína,
 ti moja skrb in bolečina,
 Bog čuvaj dobrotljívi te,
 Bog živi te, Bog žíví te!

sovražen neprijateljski; *gorje* zlo, jad; *kalen* mutan; *slečem obleko* svučem odjeću; *ker* jer; *štejem* brojim; *zvest* vjeran.

Ljubav.

Izgubljeni ovet.

Sinóči je pela
 ko slavček ljubó,
 zakáj pa je danes
 rosnó nje okó?

Sinóči cvetoča,
 rudeča ko kri,
 zakáj pa ji danes
 obrázek bledí?

Iméla je vrtec,
oj vrtec krasán,
ko davi je vstala,
bil cvet je obrán.

Oh, cvetje je rahlo,
čez noč se ospé;
a žal je še meni
po njem, o deklé!

Tja doli po polju
pa stopa nekdó,
on cvet je potrgal,
zdaj — uka glasnó!

*ko kao; r(u)deč rumen, crven; ji joj; davi jutros; čez (črez) preko; še još;
(žal) po (žao) za; dekle djevojka; tja tamo; zdaj (sedaj) sada; ukati podvikivati.*

Dekletova molitev.

Pred tabo klečím,
izvóljena Deva,
ihtím in drhtím,
objókana reva.
Saj tebi odprto
je moje srcé,
saj tebi je znano
vse moje gorjé.
Okúsila sem
u zorni mladósti
ljubézni sladkóst
in, oh, nje bridkósti.
Kot solnčece čist
moj srčni je žar;
ne bo me ga sram
pred tabo nikdár.
In vendar zakáj
ta čisti plamén
podžíga sedáj
mi pekel ognjén?
Trepéče, oh, revi
mi sleherna žila
kot listje na drevi,
ko bliža se sila,
drhtím, oh, drhtím
siróta ubóga,

da v boju zgubím,
ki ljubím takó ga.
Ko padel bi on
kakó bi na sveti
siróta potem
še mogla živéti?
To ubogo srcé,
to drobno srcé,
kakó bi nosilo
brezméjno gorjé?
O čuj, o čuj,
Devica presveta,
prošnjé in solzé
siróte — dekléta;
ko smrt bo kosíla,
čez bojno raván,
ti čuvaj ljubljénca
udárcev, ran.
Ti skrhaj nad njim
preteče jeklénke,
odvrni od njega
morílne svíncénke,
ti mene in njega
shráni bolésti,
ti ženina vrni
ljubeči nevésti!

izvoljen izabran; *ihitim* jecam; *objohan* zaplakan; *reva* bied(nic)a; *saj* ta; *gorje* jad, jao; *bridkost* gorkost; *sedaj* sada; *sleherni* svaki; *ko(t)* kao; *ko* ako; *čez* (črez) preko; *jeklenka* sablja od ocjeli; *morišni* ubojit; *svinčenka* (svinoc) tane (olovno).

Srcé človeško sveta stvar.

Srcé človeško — sveta stvar,
ne šali z njim se mi nikár,
v njem pekel naš je in naš raj,
se srcem našim ne igráj!

En solčni soj, en topel dan
iz tal izvábí cvet krasán;
en črn oblák, en nočni mráz —
in strt je cvet na večni čas.

En gorek rek — srcé odpré,
en ljub pogléd — srcé se vžge;
en hud pogléd — srcé mrjé,
en trd izrék — srcé se stre . . .

Po cvetkah ti vesél frfráš
in sreblješ med iz sladkih čaš;
a ko s cvetú na cvet hitiš —
li slutiš, kak spomín pustíš?

Za tabo solz potók lijóč,
oči gasnóče, cvet venóč,
zgubljen pokój, kesánja strup,
v potrti duši črn obúp.

S človeškim srcem ne igráj,
naš pekel v njem je in naš raj,
se srcem eno žitje streš,
se srcem eno bitje streš!

nihar nipošto; *a(de)n* jedan; *soj* (sr. pri-soj, o-soj); *iz tal* iz talá; *gorek* topao; *frfrati* lepršati, prhutati; *srebatí* srkati; *kes(an)je* kajanje; *strup* otrov; *obup* očaj.

Eno devo le bom ljubil.

Eno devo le bom ljubil,
eni vedno zvest ostál,
druge nikdar ne bom snubil,
nikdar drugi srca dal.

Lepše ni v okrógu zemlje,
mila, ljuba je takó,
da jo zlati zor objémlje,
da smehljá se ji nebó.

Čistost bela jo odéva
in zvestóba pas je njen,
blago srcece ogréva
ji ljubézni svet plamén.

Njo le bom ves čas življénja
ljubil iz srcá globín:
ljuba moja je — Slovenja,
jaz pa Slave zvest sem sin!

vedno vazda; *zvest* vjeran; *objémlje* obuzimlje *si* joj; *ljubežen* ljubav.

Predsmrtnice.

1.

Na življénja cesti
sem ljudí srečával,
z mano vsak po svoje
tam se je zabával.

Eden me je hvalil,
grajal me je drugi;
a poznéj sem spóznal:
nihče po zaslúgi.

Takrat, kdor me grajal,
mi srcé je žalil,
dvigal mi je dušo
on, ki me je hvalil.

Zdaj me nič ne dvigne,
nič me več ne žali,
rogam zdaj se graji,
rogam zdaj se hvali.

2.

Mladósti davna leta,
ne kličem vas nazáj;
minúl si mi brez cveta,
življénja mračni maj!

V zatón se solnce niža,
hití, hití na moč,
in meni naglo bliža
se mrak, večér in noč.

Le redek žarek sinil
mi v dušo je tedáj,
še temu pa izgínil
je bliskoma sijáj.

Naj! — luči si prepolno
za me, oj solnce ti!
Okó je moje bolno,
preveč se mi bleščí.

Tako, oh, dnevi tekli
mi v temni žali so,
vse meni so odrékli,
kar drugim dali so.

Bolj ljuba zvezd svetlóba,
ko solnca mi sijáj;
ko skrije noč jih groba,
pa skrije mi jih naj.

mano mnomo; *zabavati se* zabavljati se; *grajati* karati; *nihče* (*nikdo*) nitko; *le* samo; *žarek* zraka; *še* još; *bliskoma* strjelimice; *sijaj* sjaj; *zatón* (tonuče) zapad; *moč* sila; *naj* neka; *luč* svetlo; *bolj ljuba* milija; *svetloba* svetlost; *ko* (uz komp.) nego; *ko* kad; *preveč* previše.

Krilan.

Pravo ime Josip Pagliaruzzi; zemljak Simonu Gregorčiču, r. 1859. u Kobaridu, trgovištu goričkoga kotara uz gornju Suču; umro 1885., svršiv pravničke studije. Osobito nadaren za baladni i romančni ton. — „Poezije“, I. u Gorici, II. (ib. Slov. knj. 44—45), III. Zbrani spisi (Slov. knj. 52—54).

Vranec.

Ko v planu bleščálo je jutro rosnó,
klečálo ob vodi deklé je mladó,

klečálo je v travi kraj bistre vodé
in pralo v vodíci je rute nové.

Pa semkaj čez polje, lehán ko ptič,
pridírja k vodíci mi čil konjč.

Spleténa lepó mu je griva svetlá,
med grivo na čelu pa rože imá.

Začúdi konjíču deklé se mladó,
pa vpraša deklé mi konjíča lepó:

Kakó si gizdáv ti, moj vranec vran,
nikóli še nisi takó bil krasán.

Kaj hoče, kaj hoče to, vranec moj —
kaj dela zdaj mladi gospódič tvoj?

„Moj mladi gospod se naprávlja domá,
da bova med vsemi najlepša midvá.

Oj danes obéma je dan čestít,
moj mladi gospód gre z mano snubit.“

Povej mi, povej mi, oj vranec moj,
katéro bo snubil gospódič tvoj.

„Oj tebe, oj tebe, deklé ti lepó,
za tabo mu gine srce mladó.“

Če res je, kar praviš mi, vranec ti,
jaz stregla ti bodem vse žive dni.

Sezidati hočem ti hram svetál,
brez dela pri polnih boš jaslih stal.

Najboljše pšeníce sipála ti bom,
z vodico te hladno napájala bom.

Če res je, kar praviš mi, vranec ti,
jaz stregla ti bodem vse žive dni.

In vzela je rute iz bistrjih valóv,
hitéla je brhko črez polje domóv.

„Pripelji, pripelji ga, dobro nebó,
oh jaz ga ljubim takó srčnó“.

ko kad; plan ravnina; dekle djevojka; ruta rubac, marama; som(kaj) ovamo; čez (črez) preko; lehan lahak; (v)prašam pitam; še još; bova (bodeva) budemo nas dvoje; mano mnom; kateri koji; tabo tobom; res(nica) istina; kar što; pravim kažem; stregla (strežem) dvorila, služila; bom budem; brhek pristao, hitar.

Mladi Janko.

Hišo zida mladi Janko,
novo hišo zunaj sela,
in za hišo vrt napravlja
in za vrtom njivo plodno.
A ko pride Mali Šmaren,
glej, stoji že hiša nova
in za hišo vrtič mali
in za vrtom njiva plodna.

Pa prismejejo po cesti
tri dekléta se popóldne,
postojé pred hišo novo,
gledajo to hišo novo
in za hišo vrtič mali
in za vrtom njivo plodno.

Pa mi reče prvo dékle:
Slabo Janko je pogódil,
slabo hišo je sezidal,
nizko hišo je sezidal,
malo oken je napravil,
huda tema bode v hiši
i po noči i po dnevi.
Hudo bode gospodnji,
ki bo notri stanovála.

Pa mi reče drugo dekle:
Slabo hišo je sezidal,
slabo Janko vrt je zgradil
in za vrtom ono njivo.
Tla so tamkaj prepeščéna,
nič ne bode tamkaj rastlo,
težko bode gospodnji,
ki bo todi se trudíla.

Pa mi reče tretje dékle:
Ne zmerjájte, dragi moji,
ne zmerjájte meni Janka;
dobro Janko je pogódil,

dobro hišo je sezidal,
dobro vrt za hišo zgrádil
in za vrtom njivo plodno.
Dobro bode gospodnji,
ki bo tukaj stanovála,
ki bo todi se trudíla,
dobro bo ji, srečna bode.
Lepo hišo bo imela
in za hišo vrtič majhen
in za vrtom njivo plodno,
a, kar več je, nego drugo,
Janka, mladega sopróga,
ki najlepši in najboljši
cele fare je mladénič;
dobro bo ji, srečna bode.

Janko v hiši je poslušal,
kaj dekléta govoríla.
Plane Janko ven iz hiše,
skoči k deklicam rdečim,
pa mi prime tretje dékle,
prime jo za belo roko,
pa ji reče Janko mladi:
Hvala tebi, dékle lepo,
da si mene pohvalílo,
z mano to domóvjje moje.
Ali bi hotéla biti
gospodínja v tem domóvjju?
Glej, prav zate sem je zidal,
zate vse lepó pripravil.
Prosil sem Bogá med delom,
da bi delo ti dopálo
in pa delavec vrh dela,
da bi ti se ne braníla.
priti semkaj v to domóvjje
in živéti tukaj z mano.
Pridi, pridi, dekle ljubo,
dékle ljubo, srce moje!

hiša kuća; *zunaj* vani; *Mali Šmaren* (*Marija*) Mala Gospojina; *dekle* djevojka; *bode* (bude) bit će; *gospodinja* gospodarica; *ki* koji, -a-e; *notri* unutra; *tam(kaj)* tamo; *prepeščen* prepješčan; *zmerjati* karati; *tu(kaj)* tu, ovdje; *majhen* malen; *več* više; *fara župa*; *planiti* planuti, banuti, nahrupiti; *oen* van, napolje; *rdeč* rumen; *prav* upravo, baš.

Stara mati.

Pala je temá na Ukrajíno,
v grobni mir zavíla vso ravníno;
grobni mir objel je kočo belo,
spanec v koči mater osamélo.

Težek sen mi sanja mati siva:
o Ivánu, sínu svojem, sniva,
ki je šel iz ljube domačije,
da za belega se carja bije.

Vidi mati svojega otróka:
v prsih rana mu zijá globóka,
a iz rane kri rdeča teče —
tiho Ivan materi šepéče:

„Daleč, kjer stojé goré Balkána,
v grob so deli vašega Ivána —
težko, težko mi po vas je, mati,
da ne morem v tihem grobu spati.“

Predno v jutru zlati zor napóči,
prebudí iz sna se mati v koči;
stoka starka v silni bolečini,
joka po Ivánu, svojem siní.

Siva mati kočico ostávi,
daleč se od nje na pot naprávi;
ide po neznanem, širnem sveti —
enkrat mora še Ivána zreti!

Daleč, daleč turška je dežéla,
siva mati stara že in vela;
trudno leze črez raván peščéno,
noge težke, težje srce njeno.

Mes'ce tri mi starka je hodila,
vroče potoma Bogá molila;
a po mes'cih treh prišla v Turčijo,
kjer junaki ruski v grobih spijo.

Grob pri grobu se na polju vzdiga,
križ pri križu se nad grobi dviga —
„„Oh pokáži; Bog, mi v tej-le sili,
kje počiva Ivan moj premili!““

H grobu se za grobom starka klanja,
kliče dete svoje brez nehánja:
„„Ivan, Ivan, ti moj ótrok zlati,
odgovóri, jaz sem, tvoja mati!““

Tiho po grobéh junaki spijo,
jadni majki ne odgovorijo —
starka smrtno zapustí planjávo,
dalje v turško zemljo gre krvávo.

Pa z bojišča hodi na bojišče,
po grobóvih, tam otróka išče
in, kjer koli grob neznan saméva,
svojega Ivána kliče reva:

„„Ivan, Ivan, ti moj otrok zlati!
Odgovóri, jaz sem, tvoja mati!““
Brez števíla grobov obhodíla,
a nobena prava ni gomíla.

Sredi gore, nizek in samóten,
skriva se pod hrastom grob tihóten:
trudna pod drevó na grob poklékne,
v tihi grob boléstno starka jekne;

„„Ivan, Ivan, ti moj otrok zlati:
odgovóri, jaz sem, tvoja mati!“
Glavo skloni, sapo na se vleče,
čuj, iz groba votel glas šepéče:

„Težko, težko mi po vas je, mati,
da ne morem v tihem grobu spati!“
Vikne starka, da se v hrib razlega,
da po dolu glas odméva z brega.

Grebe mati zemljo raz gomflo,
koplje jamo v grob se zadnjo silo —
do sinú je mati izkopála.

Dolgo, dolgo mu v oblčje gleda,
pa poljúbi ga na usta bleđa,
gorko ga poljúbi ter omáhne.
zraven sina dušo mi izdáhne —

tema tama; spanec san; siv sied; otrok diete; kri krv; rdeč rujni, crven; morem mogu; zor zora; napóči (-„puči“) pukne (svane); stokati stenjati; še još; potoma putem; h grobu mj. k grobu; nehati prestati; planjava ravnina; kjerkoli gdje; reva bied(nic)a; števílo broj; nebe(de)n nijedan; votel utal (utao), šupalj (mukao); raz gomílo s gomile; koplje kopa; zraven sina uz (pored) sina.

Anton Funtek.

R. u Ljubljani 1862., profesor na c. kr. učiteljištu ljubljanskom. „Izbrane pesmi“ („Slov. knj.“ 38/39) 1895.

O mraku.

Iz stolpa sem mi zvon doní,
ko uléga mrak se po vasí —
Le doní, zvon, iz temnih lin,
le zbudaj mi na dom spomín!

Le zvoní mi takó glasán
in mílo poj čez tujo plan;
dasi mi v srcu polje jad,
zvonjénje tvoje slušam rad!

stolp zvonik; doneti zvučiti; vas selo; doni (imp.) zvuči (doni zvuči); lina prozor na krovu ili tornju; zbudaj uzbudjaj; dasi premda; poljem (plati) kipim, vrijeme; (za)rdi se (pri)čini se; kjer gdje; nebe(de)n nijedan.

Ob glasih teh se mi zazdí,
da v daljni svoji sem vasí,
kjer ni mi tuj noben obráz,
pozná me vsak, vsakógar jaz.

Zato pa, zvon, le zvoní mi,
na tuji zemlji doni mi,
ti zvon večérni, zvon iz lin,
le zbudaj mi na dom spomín!

V gorah.

Raz visóko gorsko sleme
gleda dom tesán;
vkreber nese težko breme
mož potán.

Na samótno stezo seda
živi solčni soj,
z drevja, v zraku mu prepéva
ptičev roj.

Često že je hodil čvrsto
vrhu teh strmín,
ali danes nese — krsto
mož trpín!

Krsto nese, da jedinca
vánjo položí —
siromáku se od svinca
breme zdi . . .

Dokaj sreče res nikóli
Bog mu ni delíl,
a premnogo tudi boli
ni užíl.

Zadovoljno v tesni koči
bival je dosléj,
zdaj pa doba zla napóči
hiši tej!

raz (sleme) sa (sljemena); vkreber uzbrdo; krsta mrtvački lies; trpín patnik; svinec olovo; zdi se čini se; dokaj mnogo; res istina; nikóli nikada; zdaj sada; napóčiti („napuknuti“) svanuti; hiša kuča; kraj sinu uz sina; mrlíč(ek) mrtvac; brez míru bez mira; zgrudi se sruši se; novič na novo; takšni takav; (v)časih kadkada.

Solzna mati, žena čaka
gori kraj sinú,
pri mrlíčku bedna plaka
brez mirú.

Stoj, to peče kakor plamen . . .
Močni mož potrť
zgrudi se na skalni kamen,
v srcu smrt!

Z drevja, v zraku mu prepéva
pesmi ptičev roj,
nanj, na krsto modro seva
solnčni soj . . .

Vstane, v hrib se novič trudi,
meni pa se zdi:
takšna steza časih tudi
v grob drží! —

Dušica.

Po zraku mlada
dušica plove,
Bog sam jo k sebi
v nebésa zove.
Dušico spremlja
angelček sam,
sicér ne bi znalo
detece kam.
Od zlata bliska
vesóljni se svet,
na zemlji klije
ob cvetu cvet.

„Kam, angelček mili,
greva sedaj?“ —
„„Dušica, k Bogu
spremljam te v raj.““ —
„Ali je v raju
tudi lepó?“ —
„„Lepše je, lepše,
dete ljubó!““ —
„Mamica, oče,
kje sta li ta?“ —
„„V raju po tebi
želfta obá““ —

„Ali pa vzame
v nebésa me Bog?“ —
„„Vzame, da prosto
boš zemskih nadlóg.““ —
„Ej, to je krasno!
Hitíva tedaj!“
Angelček spremlja
dušico v raj.

Spodaj na hribu
pa gleda Smrt;
izrás ji po licu
mil je prostrt.

In zadovoljno
kima pred se
in tiho deje
beséde te.

„Brez matere, otca
živélo je tod,
v nebésa je dete
poklícal Gospód.
Zdi meni sami
takó se lepó,
da je umrlo
in šlo v nebó.

„Knežova knj.“ Mat. Slov. III.

spremlja prati; *sicer* ináče; *vesoljni* vasióni; *greva* (*grem*) gremo (idemo) mi dva; *tudi* takodjer; *ljubo* (ljubljeno) mílo; *oče* otac; *kje* gðje; *sta* (oni dva) jesu; *prost* slobodan; *nadloga* nevolja; *hitíva* hitimo (žurimo se) [nas dva]; *tedaj* (tada) dakle; *spodaj* dolje; *deje* (*dejati*) vell; *toð* tud(a); (*po*) *klicati* (po)zvati; *zdi se* čini se.

Fr. Gestrin.

R. 1865. u Ljubljani, gðje je i umro 1893., dovršivši filozofske studije. „Izza mladih let“ 1893.

Z nesrečnim srcem . . .

Z nesrečnim srcem, z mračno dušo
ostávil dom sem mladolet;
iskát ljubávi sem uzórne
naprávil se med tuji svet.

Kakor deséti brat v tujíni
nemírno blodil sem okróg.
Oh! gledal mnogo sem radósti
in jok obúpen čul sem mnog.

Posétil jasne sem gradóve,
kjer bajno blaženstvo cveté;
prestópil prag sem nizke kočé,
kjer v siromáštvu človek mre.

A blaženi v gradovih jasnih
ljubáv imájo le za se,
in siromak pod borno streho
o njej besedice ne ve.

Občudováł v dvorinah svetlih,
v begótnem plesu se vrteč,
krasóto mnogo sem nebéško
in mnog pogled žárnó goreč.

Prečestokrat pa kras telésa
in pogled kakor solnce čist
zakrívá v prsih trdosrčnih
sovráštvo, zlobo in zavíst.

Med samostanskimi zidóvi
otóžni mrtveci živé —
kedáj, kedáj pa zelenéle
in cvetle veje so suhé? —

Z nesréčnim srcem, z mračno dušo
ostávil dom sem mladolet,
z nesrečnim srcem, z mračno dušo
povrnil sem domú se spet.

napravil sem se upravio sam (put); deseti brat ide (po nar. vjerov.) po svietu; jok (jauk) plač; obupen očajan; lo samo; boren (ubožen) ubog; vs zna; begoten bježeči; sovrašтво (vrag) mržnja; otožen tužan; veja (hvoja), grana; spet (zopet) opet; povsod(i) (po)svuda.

In česar sem po širnem svetu
povsódi le zaman iskál,
ta ozki dom mi milostljívo
s tebój, deklé, je darovál.

V očeh ti, deva črnolasa,
ljubáv najčišča se žarí . . .
Oh, zri na me in lek čaróben
v nesréčno mojo dušo lij!

Kdo ve?

Na vasi pod lipo košáto
pravljíco pravi ded;
mladína poslušá ga pazno,
mladína zornih let.

„Pogléjte zelénje po polju,
pogléjte cvetje to,
in vendar nekđáj tu zelénja
ni cvetja ni biló.

Ves kraj, tod razgrnjen pred vami,
do kamor sega vid,
takrat je še s peskom bil jarkim
in s kamenjem pokrít.

In prišel od daljnega vzhoda
mogóčen je gospod,
pripéljal iz zemlje je daljne
s seboj slovenski rod.

Sezídal na skali je sivi
gospod si grad močán,
a pesek orál mu krog grada
slovénski je tlačán.

Orál in orál je Slovenec
in vlekel plug molčé,
hladlá ga žarno je solnce,
krepíle ga solzé.

Iz oka solzé so mu lile,
obráz rosle so,
kapáje z upálega lica
zemljó pojíle so.

Nebó pa je videlo muke,
poslálo blagoslov:
se solzo je vsako prelíto
zaplódlil cvet se nov.

In česar ni leta in leta
poródlil trud potán,
to bedne storile so solze,
lijoče le en dan.

Pogléjte zelénje po polju,
pogléjte cvetje to:
solzé siromáka — tlačána
klíjó takó krasnó! —“

Dovršil je stavec ter glavo
z laktjó si je podprl
in po poslušálcih molčečih
molče se je ozrl.

Mladíni v planjávo cvetočo
uprte so oči.
Napósled se zgane mladénič
in plaho besedí:

kdo ve tko zna; vas selo; hošat kitnjast; pravljica priča; pravim pripoviedam, pričam; vendar ipak; takrat tada; še još; tlačan kmet; vlekak vukao; molče muče(č); kapaje kapljuć; storile učinile; le samo; (de)n jedan; planjava ravnina; kak sad kakav plod; de reče.

„Spomladi vzcvetó nam cvetice,
pod jesen se ospó,
kedaj pa te solze — cvetíce
kak sad nam donesó? —“

Nasméhne se stavec mu trpko,
pogládi si lasé,
povési na prsi si glavo
in tiho de: „Kdo ve?“

Josip Freuensfeld Radinski.

Bivši uzoran učitelj u Ljutomeru. R. 1861. u Kapeli blizu Radgone (Vrazov zemljak), umro već 1893. u Pragu. „Zvezde ugašajo“ 1905.

Travniki dehtíjo . . .

Travniki dehtíjo, .
gozdič zelení,
v gozdiču na veji,
grlica grlí.

Ni to grlica mi,
ni nobén mi ptič:
lepa je mladénka,
dragi moj deklíč!

Čaka me na vrtu,
poje si na glas,
pripogíblje k cvetom
svoj premili stas.

In rdi ji lice,
in žarí okó,
glasno ji utríplje
srčece mladó.

dehteti („dahtjeti“) mirisati; gozd(ič) šum(ica); veja hvoja (grana); deklíč djevojka; rđeti („rudjeti“) crveniti se; ji joj; utríplje igra.

Slovenski svet . . .

Slovenski svet, ti si krasán,
ti poln neběške si milóte!
Slovenski svet, ti si krasan,
ti poln največje si lepóte,
ti biser meni vse zemljé!

Slovenski svet, ti si krasán,
zarés nebó te je ljubílo,
da te takó je obdarílo —
Kakó bi te ne ljubil jaz!

V bodóčnosti jaz vidim dnove,
ko težke izgubiš okóve;
o Bog, to dobo skoraj daj!

Slovenski svet, krasnejši boš,
kadár vihár ti zdanji mine,
ko iznad tebe mrak izgíne,
povrne se ti sreče dan!

zares zaista; bo(de)š (budeš) bit češ; zdanji sadanji.

Prošnja.

Oj, gorjé! po zemlji naši
bridka toga vlada . . .

Hrib za hribom, dol za dolom
v bitvi ljuti pada.

gorje jad, jao; bridka toga gorka tuga; hrib hrid (brdo).

Nemo četa se vojskúje,
nemo se umíka . . .

Pošlji, oj nebó pravíčno,
pošlji pomočníka!

Spomeník.

Razpál bo hitro spomeník
na grobu mi stoječ,
in jadu, ki ga nosim zdaj,
sledú ne bode več.

ki ga što ga; zdaj sada; sledu ne bode več traga ne će biti više; ve vi (ž. r.).

A ve, otožne pesemce,
ve pričajte v spomín,
da naroda nesrečnega
nesrečen bil sem sin.

Ivan N. Resman.

R. 1848. u Zgornjem Otoku u Kranjskoj, umro 1904. Činovník južne železnice. Iskren rodoljub. — „Moja deca“, Celje 1901.

Okna zaprta . . .

Okna zaprta,
mrtvo ognjíšče,
žena po kotih
kruha išče . . .

Mož v gostílni
z bratci popíva,
vince prevzétno
z mize zlíva . . .

Lepa točajka
mu nazdrávlja,
ustne rdeče
mu nastávlja . . .

zaprí zatvoren; popíva pije; prevzétno obiestno; míza stol; rdeč crven.

Zori rumeno žito.

Zori ruméno žito,	Že žito so požéli,
škrjánček žvrgolí . . .	že v mlinu se drobí . . .
nevésta spleta kito,	Cvetóvi so zvenéli,
presrčno se smejí . . .	nevésta se solzí.

rumen žut; škrjanec ševa; že jur(ve), več; zvenéli povenuti; se solzi „se suzi“ (plače).

Zamejski.

Pravó ime Ivan Trínko, mletački Slovenac, r. 1863., sada profesor bogoslovlja u Vidmu (Udine), oduševljen predstavnik mletačkih Slovenaca. „Poezije“ (Slov. knj. 60/61) 1897.

Narod moj umíra.

Narod moj umíra,	Tožno nad njim plaka
padel je na poti,	Vila čuvarica;
aj, pobít popótnik,	smrtni pot otira
zapuščén v samóti!	z bledega mu lica.

Vzdiše, zove, čaka
v bolečine sili,
ne bi li mu došel
Samarjjec mili . . .

padel pao; pot (ž. r.) put.

Mihael Opeka.

Dr. Mihael Opeka, sadašnji urednik „Dom in Sveta“, r. 1871. na Vrhniku kod Ljubljane. Svoje pjesme je objelodanjivao u „Lj. Zv.“, kasnije u „Dom in Svetu“.

Življenja modrost.

Na licu pomládi cvetne znak
in v prsih žarek mladósti:
takó mi od doma je spel korák,
življenja iskát modrósti.

Življenja modrósti! — Čaróбно takrát
to slovo je meni zvenélo!
V njej sreče bajé zaklád je bogát —
in sreče srcé je želélo.

Odšel sem in dokaj obhódil svetá,
a kaj sem izkúsil na poti?
Življénja modrósti svet ne pozná,
robújejo modreci — zmoti!

Potékla so leta. Mračán obráz
in v prsih izkúšenj spomíne:
domóv sem povrnil se potnik jaz
iz mrzle, neznáne tujíne.

Pod lipo domáčo zdaj čestokrat
poslúšam kmetske veljáke,
premišljam . . . Čemú li modrósti iskát
med knjige sem šel in modráke?

Življénja modrósti! — Očétov pogléj,
kdor v njej se popénjaš do luči:
Kot oni sejáli, ti orji in sej —
Živéti od dedov se uči!

„Lj. Zvon“ 1891. (Gr. Novák.)

pomlad proljeće; *řarek* zraka; *spel* spješio; *takrat* tada; *řvenelo* zvučilo; *baje* bajage, tobože; *řak/ad* dragocjenost; *dokaj* mnogo; *řmclá* zabluda; *řdaj* sada; *hmet* seljak; *veljak* tko valja, odličnik, prvak; *očetov* (oče-očeta otac) otce; *kdor* tko; *luč* svjetlo.

Dragotin Jesenko Doksov.

Privatni činovnik u Ljubljani, umro 1904. „Poezije“ 1905.

Moderni suženj.

Ti pónósno gledaš z grada,
sámopášni bogatín,
jaz pa s svojci mrem od glada,
tvojih rad bi vsaj drobtín.

Ti gospód moj, jaz tvoj sluga,
ti si človek, jaz živál,
srce mi pretrésa tuga,
blagodušni principal.

V zlatem ti živiš sijáju,
dom moj — temna, nizka klet;
ti živiš v pozémskem raju,
meni nič ne nudi svet.

Veselíce — tvoje delo,
meni je krepflo znoj,
lice tvoje je vesélo,
bled obráz je tožni moj.

Ti kot kamen, trd, osóren,
brez usmíljenja, srcá
jaz kroták, molčéč, pokóren;
da sem rob tvoj, to se zna.

V morje se bogástvo steka,
tvoja last — trud mojih rok,
to bolí, skelí človeka . . .
Ne maščúj se, večni Bog!

Ne maščúj se . . . dasi košček
kruha služim si samó;
ej, saj dober sem ubóžček,
sreča, da je še takó!

samopašen samoživ; *vsaj* barem; *žival* živ(ot)in(j)a; *zlat-a-o* zlatan; *nič* ništa; *krepilo* okrajepa; *last* lastništvo; *skelí* peče; *maščevati se* „(od)maždjivati se“ osvečivati se; *dasi* premda; *kos* kus (*košček* komadič); *saj* tã; *še* još; *trpin* patnik; *zmeniti se* s-po-menuti se; *kot* (uz komp.) nego; *rediti* hraniti.

Ti gospód, a jaz živína,
tvoj, ne samosvoj, sem ves;
kdo se zmeni za trpína,
ki slabéjši je kot pes?

Psu na stare dni zažéne
nekaj trdih se kostí . . .
Kdo redíl z družíno mene,
če telo mi oslabí?

In tedáj z besédo strogo
v mrak požéneš me in mraz,
in z ženó in deco ubógo
prosil bom po svetu jaz.

Marica Strnadova.

Učiteljica, r. 1872. u Šmarju pri Jelšah u Štajerskoj, sad na gimnaziji u Kišinjevu u Rusiji.

Razvila se je roža

Razvila se je roža,
ko bil pomlájen svet;
razvfl se meni v duši
ljubézni mlade cvet.

Zvenéla roža v noči,
zbledél je moj obráz —
strupén je mraz príróde,
strupén življenja mraz.

„Lj. Zvon“ 1892.

ko kad; *ljubežen-zni* ljubav; *zvenela* svenula; *strup(en)* otrov(an).

Izpit.

V listinah starih to se číta,
da Bog naznánil je strastém,
naj vse se udeležé izpíta,
kakó li služijo ljudém.

Vse druge v znanju prekosíla
sebičnost je — najgrša strast;
skopóst v račúnstvu pa dobíla
odlíko je — čast, komur čast! —

Glavíco pa ljubáv povési
in prostodušno se udá;
pomagati pač vselej ve si,
računati pa najmanj zna.

„Lj. Zvon“ 1895.

udeležiti se sudjelovati; *prekositi* nadkriliti; *povesiti* objesiti, spustiti; *udati se* predati se; *vselej* vazda; *vem* znam.

Rdeče rože.

Dekle mlado kot jutranja rosa	Tega ni kriv bil
žanje na polju pšeničico . . .	srp jeklén,
Na licu cvetó ji rdeče rože,	tega je kriv bil
v srcu pa beli limbarji,	ljubček njen.
po njivi za njo pa nageljčki . . .	Po cesti je mimo njive šel . . .
To pa niso rdeči nageljčki,	Dekle za njim je gledalo,
to so kapljice srčne krvi . . .	v prst se je drobni vrezalo . . .

„Lj. Zvon“ 1903.

dekle djevojka; *rdeč* crven; *limbar* liljan; *nagelj(ček)* klinčac, karanfil; *tega kriv* tomu kriv; *ni* nije; *jeklen* ocjelan.

Engelbert Gangl.

R. 1873. u Metlici u Dolenjskoj Kranjskoj, učitelj i urednik „Učiteljskoga
Tovariša“ u Idriji.

Moja sonata.

1.

Jesén mi vlada v duši neveséli,
upádlí so cvetóvi mojih lic . . .
Glasóvi sladkih strun so odbrnéli,
na jug spomínov šli so z jato ptic.

Osámljen in pozábljen je moj vrt . . .
Kakó dehtél je, vabil me ljubeče!
V svetíšče je stopíla moje smrt,
akat se je usúl ljubézni sreče!

2.

Ob gredah hodi smrt . . . Srcé trepéče
in skoprnéti hoče in umréti . . .
kakó se rosa biserno leskéče!
Kaj niso solze vaše to, vi moji cveti?

Ob gredah hodi smrt . . . In diha, diha . . .
In slutnje zle v razkóšju si topím,
na dušo pa mi lega žalost tiha —
bolán takó živím, živim, živim . . .

3.

In težka, strašna misel v meni vstaja,
da vzel bi smrti koso . . . O, kakó
končál bi lahko vse, kar me obdája —
in tudi sebe bi porázil z njo!

In Bogu v sodbo dušo bi podáril . . .
Ne smem . . . Pred sabo splašen ves bežím,
O dobri Bog, pijačo si ustváril. —
Natóčím vina v kupo in drhtím . . .

4.

Natóčím vina v kupo in drhtím
in gledam srce svoje prebodéno . . .
In pijem, pijem . . . Z vinom si hladim
globóko rano, rano razboljéno.

Cvetoči vrt moj, duša moja zdrava —
kakó v opójnih snih pred mano vstaja!
Ah, trudna je in bolna meni glava,
in vest duším in kes, ki me razdvája.

„Lj. Zv.“ 1899.

brneti zujiti; *požabljen* zaboravljen; *vabiti* zvati; *dehteti* mirisati; *grada* leha; *skoprneli* skapati; *razkóšje* slast; *končati* svršiti; *obdaja* obkoljuje; *sabo* sobom; *pijača* piče; *ustvariti* stvoriti; *mano* mnomo; *vest* savjest; *kes* kajanje.

Moje tiho hrepenenje . . .

Moje tiho hrepenénje
spet se mi je probudílo
in je pohitélo v daljo
z brzo, neumévno silo . . .

Moje tiho hrepenénje
zopet se mi je vrnilo,
prišlo je ko dete k majki,
ki svoj pot je izgrešilo . . .

„Lj. Zv.“ 1901.

hrepenenje čežnja; *spet* (zopet) opet; *neumoven* nerazumljiv; *izgrešiti* osjetiti
estanak (gubitak) čega, zabluditi.

Potovanje.

Po širni misli moja misel gre —
saj nosijo peruti jo lahké —
iz mesta v vas in iz doline v goro,
ko sleme se zagrnja ji v blestečo zoro.

Razgléda tamkaj se na vse strani
in v želji vroči mi zahrepení,
da bi kot solnce se na svet razlila,
ga poljubila, zanj se izčutila . . .

„Lj. Zvon“ 1904.

saj ta; peruti krila; mesto grad; vas selo; ji joj; tam(kaj) tamo; zahrepeneti
zaželjeti; kot kao.

D o m.

1.

Krajna bela z vinskimi bregóvi,
okólica vsa čarovíta ti,
Metlíka stara s tihimi domóvi,
glasníca zgodovíne starih dni:

Na čast naj tebi zakipé glasóvi,
naj tudi moje srce govóri,
nad temno lozo, belimi grobóvi
naj jadrno mi duša poletí!

Dežéla ta, pred svetom daleč skrita,
svoj narod hrani, svoj ustvárja svet,
na trdo dlan rojákov ponosíta.

Nikóli nihče v bedo ni zaklét,
komúr vodník je volja neubíta,
in svet s poštétnim licem hodi zret!

2.

Za mano zora mladih dni,
nepovratljíva, v srcu vedno žíva,
kar tema mi bodóčnosti prikríva,
ni upa ni strahú mi ne budí.

Žíví le, kdor sedánjosti žíví . . .
Iz hipa v hip vsa doba se nam zlíva,

v napóru zdanjem dan prihódnji sniva —
kdor se boji, naj leže in zaspí! —

Življénje resnosti je izobflje,
a dom mi je neoskrunljíva last,
z nasfljem vračam vsakemu nasflje!

V sanjávosti močém ne klije rast,
ukrépov zrelih ne zatre nemilje —
vodníca delu je domóvja čast!

„Lj. Zvon“ 1905.

zgodovína povjest; *naj* neka; *jadrn* (*jedrn*) brz; *dežela* zemlja; *ustoarja* stvar, tvori; *rojak* zemljak; *nikoš* *nihče* nikad nitko; *mano* mnog; *vedno* svedj; *kar* što; *up* nada; *ni strahu* nije straha; *kdor* tko; *resnost* ozbiljnost; *oskruniti* oskvrniti; *last* vlasništvo; *močém* snagama; *ukrep* odluka.

Antun Medved.

R. 1869. u Kamniku, svećenik, jedan izmedju najdarovitijih novodobnih liričara. „Poezije“ 1906.

Pevčev poklic.

Na brzih krilih drobnih ptic,
v vonjívem jutru prerójén,
zamáktnjen v raj nedóljžnih lic,
strmeč v večéra tihi sen,
s trpečim bratom sam trpeč,

za domovíno v roki meč,
v trpljénju mož, v ljubézni zvest,
za radost rahel in bolést:
vsekđár naj pevec duše vnete
zemljánom kaže vzore svete.

počlic poziv, zvanje; *strmeti* stajati i gledati; *zvest* vjeran; *rahel* kao razpušten, osjetljiv; *vsekđar* svagda; *naj* neka; *pevec* („pievac“) pjesnik; *vnet* uzplamćen; *zemljan* čovjek.

Moja ljubav.

Kakor noč na stepah tiha,
vroča, kakor dan puščáv,
sama, kakor dom meníha,
moja srčna je ljubáv.

Nje skrivnóstno plapolánje
razsvetljúje srčni hram,
v solnčnate me ziblje sanje,
dviga upanje željám.

Zlobna sila je nobéna
ni za hip ne pogasí,
mojim dušam posvečéna —
kakor večna luč gorí.

Skozi srca okno širno,
gleda zvezdnato nebó,
gleda jasno, gleda mirno,
kakor deteta okó.

puščava pustoš; *menih* monah, samostanac; *nobe(đe)n* nijedan; *skrivnosten* tajinstven; *plapolati* buktjeti; *dviga* diže; *skozi* (i) kroz.

Volosko.

Morje valovito,
tožnolepa slika
dobe naše burne.

Grob za grobom diči
vzvišena ciprésa,
spomenik vstajénja.

Na obáli solnčni
raste tiha mirta,
znamenje pokója.

Bodi mi pozdravljen,
lepi svet primorski,
nekdaj dom Slovanov.

Dviga se ob zidih
lovor v vek zeleni,
znak nesmrtné slave.

Dom čigáv? Slovanov?
Ki zdaj nima tukaj
ni mirú, ni slave? . . .

Veter duje z morja,
giblje se ciprésa,
spomenik vstajénja . . .

dviga diže; *vstajenje* uskrsnúce; *čigav* čigov (dial.), čij; *tukaj* tu; *ni mirú* nije mira; *ki* koji.

Poslednji dan.

Napóčil je poslédni dan,
grobóv odprlo se neštéto;
v dolino jozafatsko sveto
prihítel slehern je zemlján.

„Grešíl sem mnogo, večni Bog,
opústil mnogo del zaslúžnih,
svetá iskál veselj mehkúžnih,
zlovóljen nosil križ nadlóg.

Trobénte angelske ukáz
teló je tudi meni zbudil,
pred božji prestol sem se zgrudil,
pokríl z rokámi si obráz:

A dal mi sreče svet ni ves —
zató mi bodi sodba mila!
Ko smrt mi je oči zakrčila,
vzel od svetá sem s sabo — kes!“

Priplával angel je krilá;
namé je milo Bog poglédal . . .
Kaj čaka me, sem se zavédal,
in prvič srečen bil takrát.

na-počiti („puknuti“), svanuti; *nešet* (štetí brojiti) nebrojen; *sleherni* svaki sljednji; *trobenta* trublja; *tudi* takodjer; *zgruditi se* srušiti se; *mehkužnih veselj* mekoputnih veseljá; *nadloga* nevolja; *sabo* sobom; *kes* kajanje; *zavedati se* osvietiti se, spoznati; *prvič* prvom, prvi put; *takrát* tada.

Iz „Bršljana in bodičja“.

1.

Ti sam si moj tovariš, duh misleči,
in jaz sem stokrat srečnejši s teboj,
kot bil sem nekoč v družčini hrumeči.
Nad mano se prostíra senca hoj,
vsa prepojéna čvrstega ozóna,
z nevídno roko boža obraz moj.
O kaj je meni tukaj carska krona,
in kaj posvetna slava? — Dim lehák,
ki v nič se razgubí iznad poklóna!

Pa ni le vonja to, ne rezni zrak,
ni hlad le, ni temá in ne tišína,
kar vliva v moje prsí čút sladák;
to moč je govorečega spomína:
kaj duša strastna vse trpéla je,
na svetu zroč tirána in trpína,
kakó po zdravju hrepenéla je,
zaprta sama s sabo brez zdravíla,
čakála smrti grenke vsa veséla je ...

A črna ni zazevala gomíla —
ko je obúp do vrha prikipél,
meglá ji svetlo zoro je odkríla.
Misleči duh, glej, tebe sem imel,
ko bil sem svetu celemu siróta,
ko v družbah sem vzdihával osamél,
ko vsakdo hujše je obsójal pota
mladósti moje, nego Bog in jaz,
utrújen potnik — jaz in Bog — dobróta ...
Trpljénje, kje je verni tvoj obráz,
v katérem prístnem govoriš naréčji?
Ti govoriš samó: Miníl je čas ...
če bolečini nas predá najvéčji
ob dneh nesréčnih srečnih dni spomín,

2.

Vi gnocala, vi glupci, starci vi,
kdaj rešíte vprašánje: kaj je lepo?

Mi čakamo neštéto vrsto dni,
 da mreno strgate z očí nam slepo.
 Zamán! — A v tem lepota gre nam v slast,
 ko vi znad bukev gledate nas srepo.
 Ne bojte se, ne gremo precej v past,
 ki skrbno jo z naócniki ravnáte —
 prežarko vi nastávljate nam mast!
 Od zemlje lepe, vseh divót bogáte,
 skočfli naj bi v jarem mrtvih črk?
 Od solnca milega, od zarje zlate
 zaprémo naj se vam v problemov mrk?
 O, to bi bilo suženjstvo pretrdo,
 priznál bi to nam sam Stagirčan Grk!
 Gnojšiče kmetu, deci cvetno brdo,
 mladéniču deklé, a starcu peč —
 po svoje vse je lepo, nič ni grdo . . .
 Ko junija procvíta gosta seč,
 popévaajo večérne pesmi ptice,
 naslóni se mladénič krepkih pleč
 na koso, tiho vpraša nežno lice:
 — O Manica, kdaj bodeš moja, kdaj?“
 in vroč pogléd odgóvor je ženjice. —
 Ko lije čarovíti svoj sijáj
 nad temnim logom plavajoča luna,
 mlad vitez gleda bajni nočni raj
 v bleštečih valih grajskega tolmúna,
 srcé mu v čudnem hrepenénju mre,
 v desníci tepetá mu zvonka struna — —
 vi gnocala, vi glupci, starci, he
 to lepo je, ni lepo li — recíte?!
 Če ní — pa kaj govóril bi še dlje:
 mi lepo uživájmo — vi učíte!

bodíče bodljikavo bilje; *tovariš* drug; *koš* (uz. komp.) nego; *hrumeti* bučiti;
mano mnomo; *senca* hoj sjena jelá; *čorst* čil; *boža* (kaže „bogec“) miluje; *lukaj* tu;
posveten svjetski; *nič* ništa; *poklon* naklon; *le* samo; *režni* oštri; *grož* zruč(i); *trpin*
 patnik; *hrepeneti* (po) čeznuti (za); *zaprt* zatvoren; *sabo* sobom; *grenek* gorak; *obup*
 očaj; *ji* joj; *hujše* (hud) gore; *obsojati* odsudjivati; *poša* (poš acc. pl.) putove;
pristni pravi; *minil* minuo; *gnocalo* nehajnik; *vprašanje* pitanje; *neštét* (šteti bro-
 jiti) nebrojen; *bukve* knjiga; *srep* divlji; *precej* odmah; *past* stupica; *seč* košnja;
ženjica žetelica; *grajski* gradski; *tolmun* dubljina; *če* ako; *dlje* dalje.

V gozdu.

Katéro je drevó lepóte vzor?
Smeréka vitka ali ravni bor,
košáti kostanj ali stari hrast,
ki dviga kot junák se čvrst in hraber,
mecésen svetli ali temni gaber?
Drevésu vsakemu posébe čast!
Bog seme v zemljo je položil vsem,
iz tal priníkli, vzrasli so potém.
Razlíčne barve, rasti in perés
združújejo se v gozd — ta dar nebes.

*

Imá še drugi gozd moj mili rod,
gozd pesnikov prítličnih in velikih.
Na dan priníknejo v boječih stikih,
ednijo se v knjigo — dušni plod.
O, naj živé in životárijó,
držé se stare ali nove struje!
Dadá nam nekaj, kar ustvárijó,
dokler srcé jim pesem narekúje.
Sodníkom suhim zdi se vse mogoče,
iz hrastovih semén hoté kostánje.

gozd šuma; *kateri* koji; *košat* kitnjast, krošnjast; *dviga* diže; *kot* kao; *mecesen* ariš; *gaber* grab(ar); *barva* boja; *peresa* (pero list) lišće; *ta* taj; *še* još; *pritičen* („pri tlu“) nizak, malen; *na dan priniknejo v boječih stikih* na dan proniknu u boječim srokovima; *dade* dađu; *narekuje* nalaže; *sodnik* sudac; *zdi se* čini se.

Najnovije doba.

Iza god. 1895.

Strifarov se idealizam ukloni realizmu, njegova se doktrina i estetika prezire, na ruševinama njegove pravilnosti gradi se nova, živa, simbolistična dikcija; na mjesto vanjskih opisa stupa dublja analiza, psihologija. Sve struji lirikom.

I nekoji već navedeni pjesnici kao Medved, Gangl postigli su svoj glas tek u ovo najnovije doba.

Beletristici služe listovi: „Ljubljanski Zvon“, koji je g. 1895. uveo „novu struju“, „Dom in Svet“ iza god. 1887. i ilustrovani „Slovan“ iza god. 1902.

Ivan Cankar.

Književnik u Beču. Pjevao je u stihovima samo s početka (mehka lirika).
— „Erotika“ 2. izd. Gl. „Hrv. Kolo“ I.

Iz lepih časov.

1.

Kaj boš zakrivala
plašni obrázek svoj,
kaj boš obračala
pogled od mene?

Čas je bil, ljubica!
Tiho zdaj v grobu spi
tvoja in moja
veséla mladóst.

Sanja tam bajke
o duhu vijóličnem
in nad njo plavajo
lunini žarki . . .

Daj, le odkrij obráz . . .
Okno zagrniva,
da ne boš slišala
slavčevih pesmi —

da ne boš videla
revice lilije,
plašno drhteče tam
v vetru polnóčnem.

2.

Noč prihája v moje tiho sobo,
luč umíra pred menój na mizi,
v zadnjih iskrah že trepéče plamen;
noč prihája v moje trudno srce.

In na stenah vstajajo počasi
temne sence z bledimi obrázi,
name gledajo oči globóke,
bližajo se mrtve mi roke.

*duh vijolični dah ljubičin; žarek zraka; le samo; zagrniva zastrimo (nas dvoje);
slavec slavulj; rev(íc)a sirot(ic)a; miza stol; po časi (po vremenu) po malo; senca
sjena; že več; zdaj sada; tukaj tu.*

Izsušéna že so moja lica
in izpráznjena je moja duša;
vse raztrósil sem bogástvo svoje,
vse do dna izpráznil svojo dušo —

Zdaj je tukaj veliki bankrot.
Luč umíra pred menój na mizi,
name gledajo oči globóke,
bližajo se mrtve mi roke.

Iz „Dunajskih večerov“.

V bogátih kočljah se vozijo
baroni, tatje, bankirji,
mimo mladih kostánjev, skoz jasni večér,
ob nas siromákov špalirji.

Poznám te obráze, te tihe oči,
lokáve, mežikujoče;
tatú, ki na čelu zapísan jim je,
izbrísati ni mogoče.

V glacé-rokavicah se skrivajo
tatínski dolgi prsti —
dá, kradli so in prešéstvali
in ubijali vse po vrsti.

In kaj je napravil pravíčni Bog?
Nasúl jim je bogástva,
blagá in časti in odél jih povrh
je z gloriojo veličástva.

Takó se vozijo tatje
in hudó mi je siromáku,
ves truden in lačen in ves bolán
se spotikam ob vsakem koráku.

O kaj sem ti storil, pravíčni Bog?
Ali nisem nad tabo dvomil?
Pokáži mi v pismu zapóved svojo,
ki bi je ne bil prelómil!

Prešéstval sem in kradel sem
in ubíjal — preštéj vse tiste,
ki so me ljubli; razžálil sem
in ubil njih duše čiste.

In svojo dušo, nedóljno vso,
sem bil razžálil, oskrúnil,
ubí sem jo — o dolg račún,
ki sem ti ga naračúnil!

Zdaj prihájam z njim: Plačilo sem!
Kakor drugim, takó tudi meni!
Zdaj trkam na vrata: Plačilo sem,
saldiraj račún pošténi!

tatje tat(ov)l; *mežik(ov)ati* žmirkati; *tatú* tata; *prešéstvovali* u preljubu živjeti; *po vrsti* po redu; *še* još; *lačen* gladan; *tabo* tobom; *dvomiti* dvojiti, sumnjati; *ki što* (koji); *prešestj* prebroji; *tisti* taj; *oskruniti* oskvrniti; *plačilo sem* plaču simo (ovamo); *tudi* takodjer; *zdaj* sada; *trkam* kucam.

Intermezzo v nebesih.

Visóko tam nad zvezdami
ob oknu Bog sloni
in Azraelu angelu
otóžno govori:

„Oj smrtni angel Azrael,
poglédi na zemljó,
pogléj pod nama starca tam
kakó strmí v nebó,

kakó vzdihúje, moli spet:
„Le eno si želím
popréd ko pred obrázom ti
na smrtni dan stojím:

sloni naslonjen stoji; *strmí* ukočeno gleda; *spet* (*zopet*) opet; *eno* ena, eno jedan; *popred* ko prije nego; *liši* taj; *kot* kako; *peruti* krila; *žametán* baršunast.

O, daj mi gledati, gospód,
prelepe tiste dni,
kot nam jih prorokújeta
Tolstoj in Bellamy . . .“

Razpni perúti, Azrael,
poléti na zemljó,
pa z roko svojo žametno
zafisni mu okó . . .“

In tiho dvoje temnih kril
na zemljo dol hití,
visóko tam nad zvezdami
ob oknu Bog sloni.

Dragotin Kette.

R. 1876., umro 1899. u Ljubljani. „Poezije“ 1900. (s uvodom od Aškerca).

M o j a m a k s i m a .

Popolnitev bodi moj edini vzor,
luč, resnica moje delovanje!
Ljubica, ti bodi mi izvor
sreče — smrt po delu sladko spanje!

Ljubav.

Jaz nimam več palm . .

Jaz nimam več palm in lotosa več
in drugih eksotičnih cvetov;
jaz nimam gazelic in španskih romanc,
jaz nimam več španskih sonetov.

Imám pa vijólic duhtečih in rož
in lilij visókih tudi;
in z njimi bom ljubici svoji krasl
prelepe bele grudi . . .

popolnitev („popunitba“) usavršivanje; *luč* svetlo; *resnica* istina; *več* više; *duhteti* mirisati; *tudi* takodjer.

Laokoont.

Od mehkih rok, od belih rok
kot Laokoont ovít,
iz ust ji strastno pijem strup
ko sladki pikolit.

V očéh ji niso Kerubim
in niso Serafim,
in Lucifer samó, a jaz
njegóv sem pobratim.

Kakó žari obrázek ji
kot v duhu pekla plamen,
a jaz v tem plamenu gorím,
na veke pogubljen.

Pač lepa, rajska kača si,
mehká in živa ti,
in blaženstvo je, ljubica,
s tebój prebivati.

Pa bodi kača, ljubica,
a jaz Laokoont,
Trojanci pa naj rijejo
na nas in Helespont!

ti joj; *kot* kao; *strup* otrov; *duh* dah; *pač* doista; *kača* zmija; *teboj* tobom.

Pred krčmo.

Oj, mošnjo, pamet in srcé
mi vzela bleđa Fani;
zaprla hišne duri je
in me spodila strani.

Klobúka pa le vzela ni
natákarica Fančka;
na sredi ceste zdaj stojím,
a ona znotraj spančka.

mošnja kesa; *hišne duri* kučne dveri (vrata); *spoditi* (izpuditi) iztjerati;
strani na stranu, proč; *le* samo; *znotraj* iznutra; *spančka* spavka; *smuknuti* jurnuti
lažen gladan; *ve* vi (ž. r.); *luna* mjesec; *menda* (menim) mnijem) valjda; *tudi* takodjer

Oj svetle zvezde vrh nebá,
prebéle desetice,
ki smuknile ste v lačni žep
prelepe krčmarice:

Ve nedosežne ste mi zdaj
ko njene bele grudi;
in luna, ki se mi smehljáš —
in Fani menda tudi!

Iz „Crnih noči“.

In djál sem ti, da roža si mi rož.
A ti? Ah no, da se ti revež smili.
Seveda, on se ti ponúja, sili,
kaj ne da, ljubica? — Ne boš, ne boš!

O nismo tak častflec belih kož,
da bi ko Samson v krilu pri Dalili
tam s kodri svojo moško čast zgubili . . .
O ne, vi milostna, smo pa le mož!

Pač sem ljubézen v svojem srcu nosil,
a nikdar nisem te ljubézni prosil,
še manj nevrédnega pomilovánja.

Ponósna glava moja se ne klanja,
molčljivo usta, solza lic ne moči,
naj tudi hrepenéče srce počí . . .

djal (dejati, dem) rekao; reveš siromah; seveda (se ve da se zna) dakako; ponuja nudja; kaj ne da zar ne, da jest; boš budeš; kodri kudr(av)i (vlasi); le ipak; pač doduše; še još; pomilovanje žaljenje; naj tudi neka takodjer, ma da i; hrepeneti čeznuti; počiti puknuti.

Misli o životu i svijetu.

Skori gost je šel . . .

Skozi gozd je šel,
skozi temen gozd —
v srcu žalost in bridkóst.

Če se veselím;
veseljjo se,
z mano žalostijo se!""

Vprašal je drevó
zelenečih vej:
„Imaš li drugov, povéj!“

In dejál je: „Glej,
jaz pa sam s sebój . . .
Bodi ti prijátelj moj!“

Reklo je drevó:
„,,Imám, imám jih,
kot je listov zelenih.

Zašumélo je
in se znižalo
in se mu približalo . . .

Vzelo k sebi ga,
in nič več ni sam . . .
Zdaj visí na veji tam.

skozi gozd kroz šumu; bridkost gorkost; vprašati pitati; veja hvoja, grana; povej kaži; kot kao; če ako; mano mnomo; dejal rekao; nič več ni ništa više nije; zdaj sada.

Iz „Adrije“.

1.

O Adrija, kakó naj te objáme,
kakó te naj poljúbi pogled moj!
Ti si kot deva, ki si venec sname
na dan poróčni z dražestnoj rokój.

Kakor se ženinu okó zavzáme,
ko jo zagléda nežno pred seboj:
takó si, Adrija, razlila name
razkóšij svojih pisani nebrój.

A več ko svetlih je zvezdic na nebi
in več ko ladij jadrnic na tebi,
morjé, ti v srcu želj rodílo si.

O srce, kaj si morje mi postálo,
da bodeš nove želje pokopálo,
ko nekđaj stare potopílo si? . . .

2.

Da! . . . Ljubi, duša, in v krepóst verjámi,
in z dvomi se níkár níkdár ne muči!
In, hrepeneč strastnó vsekdár po luči,
verúj, da tam izvíra nad zvezdámi.

Tam biva On, vesoljni Bog nad nami.
V rokáh so mu do vseh skrivnósti ključi.
ki rad jih da. Le trudi se, le uči,
le ljubi s srcem, z glavoj in rokámi!

In smrti ni! . . . Jaz vidim le živlénje,
ljubézen večno vidim krog in krog:
Saj če te, duh, neskončno hrepénenje,

ah, če te je v nebó poklícal Bog:
Glej, vzkílo je teló v lepó zelénje,
ko rožica krasí dehteči log.

naj neka; *objame* (*objeti*) obujmi; *ko* kao; *sname* snimi, skine; *poročni* vjenčani; *ženin* zaručnik; *ko* kad; *razhošje* slast; *več* ko više nego; *ladij* ladjá; *jadrnica* jedrenjača; *želj* željá; *ko* kao; *verjami* (*verjeti*) vjeruj; *dvom* dvojba; *nikar* nipošto; *hrepneti* (*po*) čeznuti (*za*); *vesoljni* vasioni; *skrivnost* tajnost; *le* samo; *saj* ta; *če* ako; *poklicati* pozvati; *dehteti* mirisati.

Moj Bog! . . .

Il faut que tout homme trouve
pour lui — même une possibilité
particulière de vie supérieure dans
l'humble et inévitable réalité quotidienne

Masterlinck.

I.

Ko pride noč, sodrúga fantazije,
in mir objáme polje in goré,
se raz podobe moje galerije
spomínov temni zastori spusté.

In duh se med spomíni lahno vije,
in moje ranjeno drhtí srcé;
in pozna ura v tihi noči bije,
in vedno še oči v temó strmé.

Takó pred Bogorodico trepéče,
sedaj vstajáje, a sedaj vmiráje,
do jutra sebe gonobeči plamen.

O da bi tudi ti, srcé goréče,
ob grobu radnje že biló postáje
in vzdihnilo že k njej poslédnji amen!

II.

A tu ni govora o koncu, ni! . . .
Globóko brezno zije pred menój
in liro mojo, ki na dnu leží,
zakrúva z nepremáganój temój.

Le malo strun napétih je na nji
in skoz temó duhá še mali broj
le malo — malokdaj se oglasí
z obupa polnoj, žalostnoj tožbój.

O demon zaničavanja, čemú,
čemú mi jemlješ dneva svetlo luč,
da tava duh po temi brez mirú? ..

Spoznánje kje je, demon, kje je ključ
do sreče? ... Tvoje peklo bodi raj
in tvoja noč me razsvetljúje naj? ...

III.

O Bog svetlóbe, stvarnik harmoníje,
tvoj izgubljeni sin je zopet tu!
O daj mu izgrešénega mirú
v bližini svoje svete domačije!

O naj mu žarek milosti zasije
v tem osamélem, osamélem dnu
srcá in duše, da po dvojnem zlu
zapóje zopet prejšnje melodíje!

Glej, menil sem, da mogel bi živéti
brez tebe kdaj, brez svojega Bogá ...
A naj li rastejo vonjivi cveti

brez solnca sredi jasnega nebá?
Zato prešini me o Bog, zanéti
mi večni žarki ogenj v dnu srcá!

IV.

V puščávi si v podóbi meglovíti
bil Izraelcem verni kažipot;
v plaménu te je gledal, o Gospód,
in v blisku svetlem njih vodnik častiti.

A v Palestíni nisi hotel priti
pred njih očí, in samo iz dobróti
so dolgo te spoznávali povsód,
doklér te niso jenjali ljubíti.

A vse drugače sem te videl jaz,
ko zrl sem en trenótek ti v obráz
tedáj, ko si, nebéški gospodár,

v očesi njeni blagi, nežni, krotki
prišel, ah da, v tem blaženem trenótki
postálo ti je srce žgalen dar.

V.

Tam v svitu nepozábljene mladósti
sem videl te, ah, toli — tolikrat,
ko v majnikovo noč si, poln sladkósti
hitél med kore svetlih mirijad!

Ko zdaj si prišel v strašnih strel hitrósti,
ljubeči Bog, svoj narod kaznovát,
a zopet izpreglédal mu slabósti
in v resnem jutru zbudil novih nad...

Ko gnali so nebrój z gorá pastirji,
in prišel je nad gore drug nebrój,
tedáj sem posedéval pri klavirji

in razgovárjal se ljubó s tebój.
Kakó sem ljubil te, o harmonija,
o Bog, o Stvarnik, o svetá Mesija!...

VI.

A glej, odtrgali, odstránili so me
od prsi sladkih, ljubljenih tvojíh
in strašno pač ukánili so me,
rekoč: „Spoznavaj ga odslej iz knjig!“...

O glupost, ki z njo ranili so me,
o njih dokázi, vrag odnési jih!
In s hipotezój hranili so me
in zamoríli v srcu slednji vzdih...

Brez dogem in brez vaših energíj
sem vedel bolje nego zdaj nekoč,
da On je vir vseh zemeljskih močí,
da v slednjem žarku, plamenu in zvoku,
magnetnem toku in rastlínskem soku
delúje v mislih On, prvótna moč.

VII.

O Ti! . . . O kdo? . . . Ah neizráženi
in neizrážni, naj srcé te čuti
ne v sladki, čudokratki te minuti,
ne, večno kakor tvoji blaženi!

Ne samo v burji neutoláženi,
ne samo tam v asketski trdi kuti,
ne samo z ljubicoj v samótni uti,
ko čevrljámo trije neopáženi.

Ne, vekomaj povsód! ko dete borno,
ki tu-le mirno, a s tebój zgovórno
si bere drobnih cvetov po livádi,

naj vekomaj i jaz s tebój živím! . . .
„Čuj, dete! Kam hitíš? Čuj, angel mladi!“
No, detece beží, a Bog gre z njim . . .

VIII.

Kaj, ti bežíš? Čemú li? Pred hlimbój?
A svojega Bogá se ne bojíš?
V naravi lepi se tak varen zdiš,
v resnici misli svojih, otrok moj?

O prav imáš! I jaz sledím takój
v resnice svetlí, jasni paradíž . . .
In daj mi krono ali daj mi križ,
o svet, ponudi mir mi ali boj:

Jednako! . . . Luč je samo jedna, jedna
in več ko jednega življénja vredna
in več ko jedne, več ko jedne smr'i.

Prej bil podóben baiki sem potrti,
a zdaj le jadra, ladja, mi razvíj!
Ne boj se mi vihárjev in pečí! . . .

ko kad; objame (objeti) obujmi, obuhvati; raz podobe sa slika; pozno kasno; vedno se svedj još; strmeti upirati pogled; vstajaje, umiraje ustajuč, umir(aj)uč; gonobeč uništujuč; tudi takodjer; že več; brezno bezdan; premagan svladan; le samo; skož kroz; obup očaj; zanikavanje nijekanje; čemu zašto; jemljem uzimam;

javam tumaram; (brez) miru (bez) mira; kje gdje; naj neka; svetloba svetlost; stvarnik stvorac; zopet opet; izgreden mimoidjen, izgubljen; žarek zraka; menim mnijem; prešini obuzmi; puščava pustinja; podoba slika; povsod posvuda; ko kad; on jedan; svet svetlo; zabljen zaboravljen; ukaniti prevariti; hi z njo s kojom; vedel znao; zdaj sada; uta (huta) koliba; boren ubožan; himba himba; varen siguran; se zdiš se činiš; resnica istina; otrok diete; peči stiene (pečine).

Aleksandrov.

Pravo ime Jos. Murn. Rodio se u Ljubljani 1879., živio u teškim prilikama, umro u dobi sveučilištnih studija 1901. „Pesmi in romance“ 1901. (s uvodom od Iv. Prijatelja).

Epitaf.

Življenje celo sprt, nestálen,
mirú resnice, sreče je iskál —;
njegóv bil smoter temen, daljen,
umél ga ni, zató je pal.

Ne vem, kdo bolj je tožen.

Ne vem, kdo bolj je tožen,	Škrjančku več letéti,
škrjánček ali jaz,	več peti ni mu moč,
ah, njemu kakor meni	ker zemljo mrak objéma,
tesnó je isti čas.	ker nanjo pada noč.

Veselo z vami peti
i meni noč ne da,
a noč to bolj je huda,
to noč je v dnu srcá.

sprt (spor) posvaden; *miru* mira; *resnica* istina; *smoter* nakana, cilj; *vem (vedeti)* znam; *škrjanec* ševa; *več* više; *objema* obuima, obuhvata; *ker* jer.

Ko dobráve se mračé.

Ko dobráve se mračé,	Tihi, polunočni čas,
k meni spo glasovi tihi	trepetánja zvezd v višávi!
kakor tožbe tajni vzdíhi	Glas vpíjóčega v puščávi,
src, ki v žalosti živé.	trs samótni to sem jaz.

Mir, ah, lega na zemljó,	Pridite, nevlhte ve,
meni ni ga moč dobiti,	pridi, burno ti življenje,
ni mogóče potopíti	pridi, šumno koprnenje,
duše v spanje mi sladkó.	in prevpljíte mi srce!

Jasnih, jasnih solnčnih dni,
polnih borb, polnih ječanja!
Tiho, tiho dalje sanja
noč z bleščéčimi očmi.

*ko kad ; spo (speti) spješiti ; višava visina ; puščava pustinja ; nevihta oluja ;
ve vi ; koprneti ginuti, čeznuti ; preopisti nadvikati.*

Hrepenénje.

Pa te zapustím, devíca,
pojdem na planjávo,
na prostráno polje
v široko daljávo.

„Dobro jutro, sveža zemlja,
solnce še za mano —
a prišél sem že jaz s plugom,
s kolci sem in brano!“

Tam pobrátim se s planjávo,
z izpodnébnim zrakom
pa postópim tam za plugom
z veselím korákom.

In naréžem brazd si
čez poljé široko,
pa začrtajo se brazde
v lice mi globóko . . .

A jaz sejem, orjem, žanjem
v Bogu dopadljívm leti
in prepíram se, pogánjam
z doktorji in s kmeti!

*hrepenenje čeznuče ; planjava ravnina ; daljava daljina ; še još ; mano mnomo ;
že več ; kolca kolica.*

Pa ne pojdem prek polján.

Pa ne pojdem prek polján,
je v poljáni črni vran,
je v poljáni noč in dan.

Jaz bojím se ga močno,
črno vranje je okó,
črna slutnja gre z menó.

Ah, v tujni bodem pal,
vran oči mi izkljuvál,
krakal bo, ne žalovál.

Polin.

Pa pesem hočemo na čast
pelínu to zapeti,
poživi Bog njegóvo rast,
in solnce nanj naj sveti!

Kaj nagelj nam in roža sta,
marjetica v livádi?
Le pélin pili smo z vrtá,
ko bili smo še mladi!

In zrasli smo in vse lahko
nam hodi zdaj po sveti —
in v čast pelnu pesem to,
spet s konca dajmo peti!

nagelj klinčac karanfil; *sta* su (oni dva); *marjetica* rosuljica, krasuljak; *le* samo; *ko še* kad još; *spet* opet.

Visóka molítev.

Večni Bog,	in vsega neblagega,
pred tebe pokléknem tja	varuj me varstva
in prosim te sklenjenih rok	prijat'lja predragega ...
in iz vsega srcá:	ah, in daj mi moči,
obvaruj me blamaž	premagati blesk oči
kristjána udánega,	in sebe premagati zlobni čas,
nepotrěbnih fraz	daj okúsa mi pravega
in vsega dognánega;	in usmíli se mene vihrávega
obvaruj me barbárstva	vsem ljubim ljudém na rovaš!

tja tamo; *sklenjen* sklopljen; *obvaruj* čuvaj, brani; *varstvo* čuvarstvo; *premagati* svladati; *okus* ukus; *vihrav* kao vihar, brz i neuredan.

Oton Župančič.

Iz Bele Krajine na kranjsko-hrvatskoj medji, uči filozofiju u Beču. Uz rano umrla Ketteja i Aleksandrova prvi naš moderni liričar.

„Čaša opojnosti“. 1899:

In nikjér, nikjér tolážbe
duši ni potrti.
Stud v življénju, gnus v nasládah —
... A po smrti? ...

Bo li duh v višine vzplaval,
v blaženi, razkóšni Eden?
Bo li po temínah taval,
luči željen, a nevréden?
Bo li pod gomilo spaval
sen nevzdrámen, pokoj veden?

Ah, ne dajte mi pištóle —
jaz sem preveč radovéden.

nikjer nigdje; *tolažba* utjeha; *lavati* tumarati; *nevzdrámen* neprobudan; *veden* svjedjeran; *radoveden* radoznao.

Na pot.

Oj pesmice, ve ubóžice,
ki morate zdaj med svet,
da trgali bodo vas kritiki!

Veste — kritiki — to so hudi možjé!
Oní imájo sive glavé,
oní imájo nazóre!

Ej, pesmice, ej,
ve hčerke trenótká,
utrínki plamena večnega —
kedó vas spozná, kedó vas prizná?

A jaz bom honorar pobrál
in kupil si bodem tobáka,
nabásal si bodem pipico
in pušil in zlagal pesmice
bom druge . . .

*zdaj sada ; veste (vedeti) znate ; možje muži (ljudi) ; siv sive ; utrinek prosutak
zviezde ; kedo (kdo) tko ; nabasati natrpati ; pip(ica) lul(ica).*

„Pisanice“ 1900.:

Večer na morju.

Po visókem nebu
plava zlat oblák,
po širokem morju
plava čoln lehák.

Kakor da se vnel je
temni oceán:
v žarnem ognju bliska
se zapádna stran.

Plavaj, plavaj, čolnič!
Solnca jasni grad
plamení tam v dalji —
jaz bi spal v njem rad!

čoln čun ; vnetí upaliti.

Ločítev.

Jadra bela so razpéta,
veter vpraša: „Naj začném?“
„,,Čakaj, veter, da slovó še
vzamem, predno grem!““

Vzel slovó sem, sedel v barko,
veter pravi: „Zdaj?“
„,,Ej — še brašno sem pozábil
valje bom nazaj!““

Stekel k svojcem sem nazáj spet,
veter pravi: „Kam?“
„„Čakaj, veter, da klobúček
še si poravnám!““

Poravnál sem si klobúček,
veter zapihljál,
barka plava — oh, da še bi
kak izgóvor znal!

ločitev („lučítba“) razstanak ; *vprašam* pitam ; *naj* neka ; *slovo vzeti* oprostiti se, sbogom reči ; *še* još ; *predno* prije nego ; *pravim* kažem ; *zdaj* sada ; *pozabiti* zaboraviti ; *valje* odmah ; *nazaj* nazad, natrag ; *stekel* potekao, potrčao ; *spet* (*zopet*) opet ; *klobuk* šešir.

Zlata ptička.

Zlato ptičko so ujéli
trije fantje mladi.
Kdo imél bo zlato ptičko?
Vsi bi ptičko radi.

Zlata ptička govorila:
„Če me izpustíte,
prvo željo vam izpólnim
vsakemu — želíte!“

Prvi fantič je govóril:
„Daj mi tako čašo —
vedno pijem, ne popijem!“
„„Želel si, imáš jo!““

Drugi fantič je govoril:
„Daj mi tako mošnjo —
vedno štejem, ne preštéjem!“
Uslíšala je prošnjo.

Tretji fantič je govoril:
„Daj mi srce tako —
hudi časi, vedro čelo,
jasno uro vsako!“

Kar želéli, so iméli,
pa so šli po sveti,
vsak po svoje so živéli
na tem božjem sveti.

Prvi fant samó popíval,
po jarkéh polégal,
drugi fant je kvartopíril,
se s slepárji kregal.

Tretji fant o zori vstajal,
hodil je na delo,
v mraku je domóv se vračal,
pa zapél vesélo.

ujeti (*ujamem*) uloviti ; *fant* momak ; *če* ako ; *vedno* svedj ; *mošnja* kesa ; *štejem* brojim ; *jarek* jaruga ; *kvartopirili* kartati se ; *kregati se* svadjati se ; *domov* kući.

„Čex plan“ 1904. :

Motto.

Predáj se vetrom — naj gre, kamor hoče!
Naj srcé se navriska in izjóče!
Vendar mornár, ko je najvišji dan,
izméri dalje in nebéško stran . . .

Manom Josipa Murna Aleksandrova.

(Ko je ležal na smrtni postelji.)

Grobóvi tulijo . . .
šumé in tulijo razpókani
kot nenasítna žrela, zevajóča
v polnóčni mrak . . . Kaj hočete od nas?

Iméli smo ljudi — v poljáni cvet,
iméli smo jih — vrhu gore hrast,
iméli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobóvi, še od nas?

Grobóvi tulijo . . .
vrtíneci črni vstajajo iz njih
in kot vampíriji se vijó po zraku
in žrtev iščejo z bodéčimi očmi.

Okó ti plamenéče — kam si se
zaglédalo? Kaj hrepeníš v daljine,
v jasné vedre? Sanjaš nadoblačno
razkóšno luč? . . . Grobóvi tulijo!

Ti krepka pest — tvoj meč je blisk žaréc —
ko seka rane, poje melodijo
svetló in zmagovito skozi noč —
obstóji, obstóji — grobóvi tulijo!

Upórne prsi ve, ki dihate
svobódni zrak, srce kipeče,
ki biješ, da te sluša milijón,
trpeči milijon — čuj, sodba ti
je pisana: grobóvi tulijo!

Doklér ne pade zadnje jasno čelo,
ki lesketá na njem se večnosti
poljúb — grobóvi tulijo . . .

*naj neka ; izjoče izplače ; razpokan razpucan ; kot kao ; še još ; vrtinec vrtlog,
hrepenim čeznem ; ko kad ; zmagovit pobjednički ; skozi kroz ; obstoj stani.*

Vseh živih dan.

Jaz čutim danes vseh živih dan.
Moje srce kipí in polje,
moja duša je židane volje,
kot bila bi pila kraški terán.

Ne čujete? — Tam od mračnih lesóv
vrší vihár,
poln srdítih gromóv,

in izza meglá zdaj pa zdaj vzplapolá
krvávo rudéč plamen kot meč —
to dneva je novega žar.

O, bratje, na pot, življénju nasprót!
Ne bojte se meča krvavega,
ta meč ni naménjen na zdravega,
na krepkega možá.

Ta meč divja čez grobóve le,
požíga rozpále domove le,
kar je čilega, to obveljá.

O, bratje, bratje — prišél je čas!
O, bratje, bratje — kakó je v vas?
So li vaše njive zoráne?
Zdaj zvezde ugódne vladajo,
zdaj semena zlata padajo —
so li vaše njive zoráne?

Otresíte zadúhlih se sanj!
Po bliskovo gre vseh živih dan,
kdor ga je zamúdil — ves klic zamán —
doživí ga le, kdor je priprávljen nanj!

poljem (plati) vreti, talasati se; židane volje („svilene volje“) dobre v.; ko(t) kao; les šuma; vršeti šumjeti; zdaj pa zdaj (sada pa sada) kadšto; vzplapolati uzbuktjeti; r(u)deč crven; nasproti u susret; ta taj; le samo; zdaj sada; obvelja ostane (valjano); zaduhel usmrdio; po bliskovo bljeskom, strjelimice; kdo(r) tko; zamuditi zakasniti; klic zov.

To je takó.

„Pojdi, moj sinko, na pot,	Glej, in sedáj sem nazáj,
na življénja pot,	ali, majka, znaj:
čuvaj, moj sinko, se zmot,	sinko tvoj često je pal,
življénja zmot!“	ali vselej je vstal!

zmota zabluda; *sedaj* sada; *nazaj* nazad, natrag; *vselej* svagda.

„D a n“.

Kakor tempelj stoji	Ah, in jaz sem šel v noč,
tvoje sveto teló pred menój	v brezzvezdnato noč,
in kot še nikóli, nocój	obláčno in mračno takó,
ti žarijo nedóljžne oči.	in iskal sem zvezd

in ciljev in cest
in pri tebi je bilo svetló.

Ah, kakó mi mladeniči hodimo
po blatnih stezáh,
ah, kakó mi mladeniči blodimo
in tratimo mlade moči . . .

In kadar stojí pred nami Bog,
le napól si otrésemo prah
od nečistih nog
in brez kesánja, pokóre
mu skrunimo svete dvore —
glej, taki smo, ljubica, mi.

hot se nikoli kao još nikada ; nocof nočas ; kes(anje) kajanje ; skruniti skvrniti.

Meni se hoče . . .

Meni se hoče širokih ravnín
in svobodnega obzórja,
meni se hoče mogóčnih višin,
vladajóćih zemljé in morja.

Meni se hoče čarobnih noči
in nebá, ki se koplje v zarji,
in goščáv, kjer hrupa človeškega ni,
in v vrhóvih valé se vihárji.

In vihárjem bi dal svoje črne strasti
in v morjé bi potópil bolésti,
da mi duša očíščena v solncu živí,
polna jasne, ponósne zavésti!

goščava guštara ; kjer gdje ; hrup buka ; zavest sviest.

Pesem mladine.

(Ob Prešernovi stoletnici.)

Mi gremo napréj, mi gremo napréj,
mi strelci;
in pred nami plamen gre skoz noč,
kot Bog pred Izraelci!

Na nebu je dan, nad gorámi je dan,
a zarjó zakriva nam jata vran,
oña rada bi orle preváрила,
za solnce jih oslepáрила —
zamán:
sokóli in orli vedó, da je dan!

Če solnca ni, odkód to hrepenénje,
ki v srcih burno nam kipi in vre?
Odkod v očéh mladini to žarénje,
ki dvom in vse pomíseleke zatré?

Kar neti nam in giblje vse življenje,
to naj, kot v jutru pust fantom, zamré?
O, solnce je! Je, ker ga slutimo,
ker ga v globíni duše čutimo!

Mi gremo naprédj, mi gremo naprédj,
mi strelci,
in pred nami plamen gre skoz noč.
kot Bog pred Izraelci!

Mi gremo, kakor gre vihár
na vrancu obláku jaháje,
in kadar pade njegov udár,
nebo se in zemlja zamáje.

O domovina, kdor te ljubi zdaj,
ljubíti mora s črnim gnevom v duši:
Kdor se naučil ni kot papagaj
beséd svečánih, svete hrame ruši;
kdor noče laži dvoriti lakaj,
je kot drevó, bolehajóče v suši.
Glej, smešna krinka, opičji obráz —
to bóginja svobóde je pri nas!

A mi gremo naprédj, mi gremo naprédj,
mi strelci,
in pred nami plamen gre skoz noč,
kot Bog pred Izraelci.

Kaj malo nas je? Preštéjte nas!
Borílci eónov minólih —
vi klanjate se jim — a oni? sedé
na vzvišenih svojih prestólih?
Preštéjte nas, pregléjte nas:
vsi veliki vaši svetníki,
vsi naši so sobojevníki!

Mogočen plamen iz davnéne šviga —
vekové preletél je koprné,
in plamen náš se druží z njim, se dviga,
in plamen náš pogúmno dalje gre,

ker neprekínjena drži veriga
iz zarje v zarjo in od dne do dne . . .
In v nove zarje ji hlepé oči —
takó mladna pesnika slaví!

mladina mladež ; *skož* kroz ; *kot* kao ; *vedo* znadu ; *če* ako ; *hvepenenje* čeznuče ; *ki* koji (što) ; *dvom* dvojba ; *kar* što ; *naj* neka ; *ker* jer ; *jahaše* jašeč ; *(za)majati* uskolebati, (po)tresti ; *kdo(r)* tko ; *zdaš* sada ; *noče* (ne hoče) ne če ; *opica* majmun ; *štetí* brojiti ; *svetnik* svetac ; *koprne* žudeči, ginuči ; *dvíga* diže ; *pogumen* srčan.

Tiho prihája mrak.

Tiho prihája mrak,
plah je njegov korák,
ni ga čuti.
Srce, zakaj drhtíš?
Česa, povéj, se bojiš
v tej minuti?

Ali temán spomín
se je zgostíl iz temín
brezobráznih?
Ali bodóčnost — vampír
puhnil v večérni je mir
misli ti blaznih?

Ali je jata vetróv
šla preko dragih grobóv
zapuščénih?
Ali iz daljnih samót
prišla je pesem sirót
zasolzénih?

Tiho prihája mrak,
plah je njegov korák,
plaho bega.
Srcé, kaj drhtíš?
Česa, povéj, se bojiš?
Vsega — vsega . . .

„Lj. Zv.“ 1906.

povej reci ; *teman, temina* taman, tmina ; *alí* ili ; *blazen* lud.

Rudolf Maister Vojánov.

Rudolf Maister (s psevdonomom Vojánov) je jediní pjesnik slovenski iz oficirskoga staleža. Sada službuje u Ljubljani. Ljubav, dobra volja i lahak život znakovi su pjesnika-oficíara. U njem ima sve, što može „fanta“ vući u vojnike. — „Poezije“ 1904.

Fantovske.

Nageljček.

V sobóto v mestu je seménj,
nabíl bom dva mošnjíčka,
po beli cesti tjakaj šel
in kupil si konjíčka.

Sto zlatih kronic zanj bom dal
in grivico mu črno
povézal v kitic tenkih sto
z vrvíco bom srebrno.

In dirjal bom skoz tri vasi,
skoz tri vasice bele
in ukal bom in vriskal bom
in podkve bodo pele.

In marsiktéra bo deklé
za mano govorila:
„Ta mora biti fantič moj,
le jaz ga bom ljubila“.

Jaz pa podírjam v našo vas,
tam konjič bo zahrkal;
pri hiši beli sred vasí
na okno bom potrkal.

Skoz okence se bo deklé
sklonilo in zardélo,
utfgalo bo nageljček,
za trak mi ga pripélo.

In jaz bom dirjal v tri vasi,
črez tri zeléne griče
in z nageljčkom se bahal bom
in dražil z njim deklíče.

fant momak; *nagelj(ček)* klinčac, karanfil; *mesto* grad; *semenj* sajam; *moš-njiček* kesica; *tja(kaj)* tamo; *šel* išao; *dirjati* trčati; *skoz* kroz; *vas* selo; *ukati* ijujukati; *marsikteri* gdjekoji; *mano* mnom; *le* samo; *potrkati* pokucati; *skloniti* nagnuti; *zardeti* zacrveniti se; *grič* brežuljak; *bahati se* ponositi se, bahat (ohol) biti.

Fr. S. Finžgar.

Svečenik, župnik u Želimljama u Dolenskoj ne daleko od Ljubljane; odličan i plodovit pisac „Dom in Sveta“.

Ob mamici.

Utrújen od borb in bridkósti
pri tebi iskál sem hladila.

ob pri; *bridkost* gorčina.

Z besedo jedfno si dala ga dosti:
„Ti bori se, jaz bom molfla“.

„Dom in Svet“ 1899.

Le rogajte se vzorom.

Haha, vi rogate se vzorom!
Perésa vašega konfca
brezstídna piše in črkári,
da blede se mu v puhli glavi,
kdor vero še goji kršćansko,
kdor vero še imá na vzore.

Haha! Stolétje prosvetljéno!
Stoletje para ino bliska,
stoletje strojev ino tiska

jedfno snov mu je zadáča,
vse drugo je otrok igráča.

Od uka bleđi bogoslóvci,
od misli trudni bogoslóvci,
pisatelji in vsi poeti,
kar joka, stoka jih po sveti,
vsi črnogledi pesimisti —
vsi ti za blaznico so godni.

Za našo dobo mož je tisti,
ki veruje v zlató ruméno,
ki ve, kaj užitno ga šegáče,
ki to p-ozná in ve doséči,
kar teče gladko mu po golti,
kar mehko se priléga polti.

Če prav jih sto pred njim se vije,
ne meni se za ljudsko vpitje,

obrázov bledih ni mu mar,
kdor dobe nove je junák!

Haha! Le rogajte se vzorom
in v blato vse mi pohodíte!
Do sita se krvi napíjite,
a potle rogajte se tudi
valovom ljudskim — kakor morja,
in stisnjenim pestém — kot kamen!

„Dom in Svet“ 1899.

le samo; pero — peresa; konica oštrac; blede se mi bludi mi se, ludujem; puhal (napuhnut) prazan; kdo(r) tko; še još; ino, in i; snov materija; otrok (gen. pl.) otroká, djece; uk nauk; kar što; jokam plačem; stokam stenjem; blaž-nica ludnica; goden „zgodan“ (zrio); tisti taj; ve zna; šegačem škakljam; golt gut, grlo; polt put; čeprav premda; menim se staram se; ljudsko vpitje tudji vapaj; ni mu mar ne mari; tudi takodjer; kot kao.

Fr. Ks. Meško.

Odličan pisac poezije u prozi. Rodjen 1874. kod sv. Tomaža blizu Ormoža u Štajerskoj (Vrazov zemljak), sada župnik u Mariji na Zili u Koruškoj.

Že stoletja . . .

Ej, življénje polje
tu po gozdni tmíni,
žitje čudno v listju,
v mehki mahovíni . . .

Že stoletja dolga
gozd cveté in hira —
mlada bil tu žene,
deblo tam umíra.

Že stoletja v vejah
spevi ptic zveníjo,
že stoletja v mahu
mravlje dom gradíjo . . .

Žitje čudno polje
tu po gozdni tmíni,
žitje čudno v vejah,
v mehki mahovíni.

„Dom in Svet“ 1898.

že več; poljem (plati) vreti, kipjeti; gozd šuma; hira hiri, sahne; žene žene (tjera, niče); bil bilina, biljka; veja hvoja, grana; zveneti zvučiti.

Zunaj noč in burja.

Zunaj noč in burja . . .
Soba mirna, tiha.
Le na steni ura
tiho niha, niha . . .

V duši moji tiho
nihanje odméva.
Kakor smrti klic se
glas mi ta dozdeva . . .

„Lj. Zvon“ 1900.

zunaj (izvana) vani; odmeva odmnjeva, odjekuje; klic (klik), poziv; dozdeva se čini se.

L u ě.

Plamti luč, le plamti,
temóto razsvetljúj,
stezo pravo meni
ti kaži, zaznamúj!

kaži (po)kazuj ; le sveti samo svietli (imp.).

Luč to ní, to' vzor je,
pot pravó mi kažoč;
sveti, vzor, le sveti
mi v žitja temno noč!

„Lj. Zoon“ 1900

Kazimir Radič.

(Med. dr. Fran Derganc.)

E l a.

Za cerkve in naméne dobre
razdáli drugi so denár,
da Bog obváruje jih zlega,
ko s treskom privrši vihár.

A jaz za svoj denar napravil
na strehi sem si strélovod,
obvaruje naj on me treska
in o nevíhti vseh nezgód!

Ko bliska se, grmí in treska,
zdaj drugi v strahu koprné,
kot deca vekajo proséče —
jaz ne poznám bojázni te.

Jaz pijem z drago staro vino;
na otomani smeh, dovtíp
le odgovárja tresku, gromu —
drget ne straši naju šip.

„Predragi, glej, kakó drevésa
vihár tam lomí na bregéh!“

„„Gradí grmádo srédnjevečnim
demónom na modernih tleh““.

„In strele pokajo, čuj, dragi,
o čuj — da jemljejo mi sluh!“

„„S topóvi na demone strelja
svobóde in naprédka duh.““

„Lj. Zo.“ 1899.

namen namjera, svrha; *denar* novac; *obvarujem* očuvam; *ko* kad; *privršiti* dobučiti; *nevíhta* oluja; *zdaj* sada; *koprneti* skapatí, ginuti; *ko(t)* kao; *vekati* na glas plakati; *dovtíp* (češ.) dosjetka; *le* samo; *drget* tres; *naju* naš (dvaju); *šipa* okno; *drevo-drevésa* drvo; *grmada* lomača; *pokati* pucati; *jemljem (jemati)* uzimam.

T i t a n.

Stojím na gori sam.
Nad mano, pod menój besní vihárna noč.
Ognjéno se nebó odpirá
in grom bobní, kakór nebá
bi rušil se obók.
Ne veka čuk in volk ne tuli,
po duplih, jamah se je vse poskrfólo.

Ta bojzljívi svet!
Ne vidim žive duše,
zaprlo v tesne hrame se je vse;
nad mano, pod menój besní vihárna noč.

Nebó, nebó, za eden hip očém
posódi mojim blisk ognjéni,
le édenkrat bi strahovíto,
grozeče se ozrl po svetu rad,
le edenkrat poglédal bojzljívcem
v oči poníglave in plašne,
da strepetáli bi kot črvi!

Nebo, nebo, le za trenótek grlu
posódi mojemu bobnéči grom —
le edenkrat zarjúl bi rad,
da čuje celi svet:
Sovrážim te, zaléga
človéška, iz srcá! . . .

„Lj. Zv.“ 1903.

mano, menój mnóm; *odpirati* otvarati; *bobni* „bubnja“; *obok* svod; *edenkrat* jédanput; *oska* na glas vapi; *ta taj*; *hram* zgrada; *očem* očima; *poníglav* podmukao, licemjeran; *(za)rfubi* rikati; *sovražim (sovrag)* mrzim; *zalega* leglo.

Ljudmila Poljanec (Nataša).

Učiteljica pri Kapeli kod Radgone. (Vrazova zemljakinja.) — „Poezije“ 1906.

Čardaš.

Jek gosli, cimbal, viole
v tihótno noč se glási,
pod lipami plešejo čardaš,
pod lipami sredi vasí . . .

In kódrolesi cigáni
tam strune ubfrazo,
ti živi, strastni akordi
v dno srca prodirajo . . .

Te pesmi divje, proséče,
prelívajo v mlado se kri,
in strast v ogorélih obrázih
in ogenj plamtí iz očí.

Glasnéje zapójejo strune,
urnéje se pari vrté . . .
ah, čardaš, čardaš razkóšni,
prešél si jim v kri in v srcé!

Nekóč pod lipo zeléno
Slováni tu rajali so,
in v plesu slovánském si bratsko
desnice podájali so . . .

Noč legla je na planjávo,
na tiho prekmursko poljé,
pozábljene naše so pesmi,
pozábljeno naše imé . . .

in tujih pesmi akordi
čez prekmursko plavajo plan! —
Pred lipami plešejo čardaš,
na cimbali bije cigán! —

nas selo; (strune) ubirati slagati, udešavati; kri krv; uren okretan; rajati kolo igrati; planjava ravnina; pozabiti zaboraviti; prekmursko preko Mure u Ugarskoj, gdje još ima Slovenaca.

Ob Adriji (U Opatiji).

Gospodine, pomiluj.

Po parku pod senčnimi palmami
k cerkvici steza je tam . . .
In z mislimi mehko žalnimi
stopam v posvéčeni hram.

Pobóžna misel vstaja iz duš
in plava pred sveti oltar —
tam diha med cvetjem in dviga se
in trepeče, ko luči žar . . .

In svečenik prepéva glasno
in poje z njim cerkov in kor —
tam zunaj ob skalah morje buči
in poje svoj večni zbor . . .

In moli narod, slaví Bogá
in hvali za solnčni ga dan —
in kruha ga prosi in prosi dobrót
in trka na prsi skesán. —

Tam zunaj življenje . . . Café Glasier
razkóšni ta vis-à-vis —
tam pesem iz strun izváblija cigán,
akord drhtí in ihtí . . .

In radost je vsake beséde izráz —
ah, radost in šala in smeh. —
Ni prošenj udánih na ustnicah teh,
le ogenj žarí v teh očéh . . .

Ah Kristus! Ti oče ubogih in — kralj,
še danes na križu razpét —
pozábljen si tu! — In vedrih lic
gre mimo in raja svet . . .

senčen (senca) sjenat; dvíga díže; zunaj vani; skála stiena; trkam kucam; skesan (hes, kajanje) skrušen, pokajan; ta taj; ihtim jecam; še još; rajam kolo igram (plešem).

Intermezzo.

1.

Nebó ustvárjeno je zvezdam
in zvezde zlate za nebó,
ustvarjena je ptica logu
in log ustvarjen je za njo,

ustvarjena je vrtu roža
in roži je ustvarjen vrt . . .
ustvarjeno življénje smrti —
ustvarjena življénju — smrt,

ustvarjena ljubézen srcu
— srcé ustvarjeno za njó! —
Brez nje pokója, tihe sreče
ne da mu zemlja, ne nebó . . .

2.

Mimo naju šli so svetli maji,
smehlajóče rože na vrtéh.
Mimo šla je sladka pesem v gaji,
mimo zvezde jasne šle v nočéh.

Mim naju so hitéle nade,
ljubav šla je mimo plakajóč . . .
Majev ni, ne rož, ne pesmi mlade,
v dalji skriva se brezzvezdna noč!

ustvarjen stvoren; log lug; ljubazen ljubav; ne ne, ni; naju nas (dvaju);

V življenju.

Nekóč ljubíla sem noči,
noči brez zvezd na nebu,
in rože blagrovala sem,
nabráne o pogrébu. —

In na grobéh ljubíla sem
še svečice prižgáne,
— kesám se zdaj za grehe vse
za znane in neznáne . . .

Jaz ljubim zdaj življenja luč,   V življenja čaši nam napoj
to solnce zlatožarno,   takó je raznotéri . . .
in svetli dan in zvezdno noč   pol radosti, pol žalosti!
in uro vmes vihárno. —   — Če bol ti v večji meri,

globoko zajmi tudi tam,
kjer vir ti je veselja —
In pomni, da življenje ni
pobóžna, tiha želja . . .

blagrovati blaženim smatrati, blagoslivljati; *še* još; *kesam se* kajem se; *zdaj* sada; *vmes* medju tim, pomiešano; *raznoter* raznoličan; *če* ako; *zajmem (zajeti)* zahitim, zagrabim; *tudi* takodjer; *kjer* gdje; *vir* izvor; *pomnim* pamtim.

Manom Prešernā.

Jaz sanjam večnost . . . Krog in krog prostrána
pred mano se raztéza v nédogled . . .
Iz hipov vseh in časov vseh je tkana,
neviden ji korák, a viden sled.

Kakó pred njo umira mi pogléd?
Nikjér začéta in nikjér končána. —
In sveta misel mi je v dušo djana,
ah, sveta misel — vera brez beséd.

Življénju treba vsakemu izvóra,
izvóru konca! V njem je kal prikrít:
v ugáslih žarkih vstaja — novi svit

in za nočjó rodí se nova zora . . .
In blagoslov bogátih duš razlít
nad nami je z nevidnega prostóra!

mano mnom; *sled* trag; *nikjer* nigdje; *končan* svršen; *djan (djati)* metnuti
stavljen; *kal* klica; *svit* svjetlo.

Vida.

Vida Jeraj, bivša učiteljica, sad u Beču.

Pesem.

In ti bori, ki svečáno   In preléstne misli moje,
zvezdam se priklánjajo,   kdo ve, kam mi plovejo —
in te zvezde v sinjem etru,   in ta lepa, mehka čuvstva,
kdo ve, kaj mi sanjajo? . . .   ah kakó se zovejo?

vem (vedeti) znam; *prelesten* (rus.) milotan, čaroban, predrag. „Lj. Zv.“ 1901.

Balada.

K jezeru prišla je
z Bogom govorit
duša zapuščena
in pokója pít.

V parku pozlačénem
žuborél fontan,
vetrček budíl je
lilije iz sanj —

Jezero je vzelo
zvezde v naročáj,
pelo in zibálo:
aja, aj, aj, aj —

Kaj si izgubílo
dete moje, tod,
da te v noč privéla
je samotna pot?

Bičje zašumélo,
povprašálo: kam? —
Zvezde se smehljále:
Mirno lezi k nam!

Jezero je vzelo
dušo v naročáj,
pelo in zibálo:
aja, aj, aj, aj —

„Lj. Zv.“ 1904.

vetrček vjetarac; *pelo* pjevalo; *tod* tud; *pot* (ž. r.) put; *bičje* sit(a), siče; *vprašati* pitati.

Kosec.

Travo kosíl sem
z ostro kosó
mislil na dečlo,
gledal za njo.

Ako ne mara
ona za me,
pa pokosím se
nadeje vse!

dečla (dial.) djevojka; *maram* marim, volim; *nadeja* nada. „Lj. Zv.“ 1905.

Utva.

Ljudmila Prunkova, u Trstu.

Izgubljen.

Oči je mene tvojih strah,
ko vprte so brezčútno v me;
in duh se moj potáplja plah,
v neskónčni mrak hité.
In plazi se in plazi se
po sledu tvoje prošlosti —
in plaka, ah, in vrača se,
napréj ne upa si . . .

Pa srcu tožno govóri:

ko kad; *hite* hiteč; *sled* trag; *upam si (se)* usudjujem se; *prepad* propast; *podrti* porušen; *ihitím* jecam.

„Zamán si ga nosílo ti,
zamán si ga ljubílo ti,
izgubljen . . . izgubljen!
Prepádov so za njim sledí,
črez njé podríte vse brví,
gavráni krožijo nad njim . . .“
A srce prosi . . . in ihtí:
„Pofšči ga — jaz krvavím . . .“

Mirte.

Tam po polju, ravnih njivah
ajda je cvetela,
a v naróčju mojem mirta
snežna je drhtela.

Izza gor mi zlato solnce
se je prismejalo,
moje svetlo — sivo krilo
z biseri potkalo.

In globóko v srce moje
žarki so se skrili —
vroči, da v naročju cveti
meni so sahnfli . . .

ajda heljda; *žarek* zraka.

„Lj. Zv.“ 1905.

Vjekoslav Spindler.

Od Male Nedelje u Slovenskim goricama u Štajerskoj, Vrazov zemljak, bio je neko vrieme na sveučilištnim naucima u Pragu, sad novinar u Celju. — „Zapíhal je jug . . .“ Prag, 1904.

Zapíhal je jug . . .

Zapíhal je jug preko naših ravní,
in v mladem razkóšju se dviga naráva,
iz cvetja opójni duh vstaja in plava
do solčnih višáv.

Zapíhal je jug preko naših lesóv,
in v mladem zelénju je vse oživélo,
in vse je šuštélo — in sladko zapélo
je ptičic nebrój.

Zapíhal je jug preko naših goríc,
in gor pohitéli smo v gorske hramóve
in srkali trt smo ognjéne sokóve
pa pevali si:

Ej naše ravníce in gaje zeléne,
in naše goríce, s slastjó napojéne —
naj Bog jih živí!

píhati puhati; *razkóšje* objestna obilatost, slast; *dviga* diže; *vstaja* ustaje;
višava visina; *les* šuma; *gorica* vinograd; *gorški hram* zgrada u vinogradu (kliet);
trt „trtá“ (trsova); *naj* neka.

Fran Valenčič.

Jez hočem gorkih žarkov.

Tu sem, tu, in zvezde niti ene,   Vedrih čel, neskónčno lepih dajte
kamorkoli gledam, ne uzrém.   solnčnočistih misli in idej,
Solнца ni in luči, da razmákne   da v vesóljnost duh se dvigne smelo,
noč neznósno mojim kdaj očém.   ne do tod, do tam — naprój, naprój!

Tu sem, tu, in duša išče tebe,
solnce jasno, k tebi le hití . . .
Čujte me: Jaz hočem gorkih žarkov,
a bojím se mrzlih teorij.

„Lj. Zvon“ 1901.

*hočem hoču ; gorek topao ; žarek zraka ; ena jedna ; kamor koli kamogod ; ni
nije ; očem očima ; vesoljnost vasiona ; dvigne digne ; tod tuda.*

K r s t.

O polunoči, ob uri duhóv
brez župnika, brez kaplána,
brez biblije vsake, brez sur korána
iméli sinoči mi krst smo nov.

Neustrášno zrla je svetu v obráz
ta hčerka prejasnega čela:
Ustváranja hočem in plodnega dela
jaz hočem, jaz hočem, jaz, čujte, sem — jaz!

Ugánka je rešena, jasen problém:
prokléta utrújenost vsaka.
Iz večnosti v večnost ves svet se pretáka,
takó govori Zarathustra ljudém.

Ne boj se, ne straši, če name preží
débéla razjárjena zmija,
saj čuva me babica filozofija,
in otec mi Nietzsche na strani stojí . . .

„Lj. Zvon“ 1901.

*sinoči sinoč ; ustvarjati stvarati ; hočem hoču ; uganka zagonetka ; če ako ;
preží vreba ; ta taj.*

Kam hitím?

O, kam hitím napréj brezúžno
od lepih, sreče polnih dni?
Vse nade, cilje nedosežne
obúp mí v srcu zaduši.

In v rosnem jutru so mi leta,
mladóstnih sanj ti rajski čas!
A Vesne ni na licih mojih:
oči so vdrte, bleđ obráz.

O, kam, do kam, o, kje si, konec?
Ne vidim potov, skritih stez:
Na levo, desno mene buta,
nazaj, napréj življénja ples.

O svet, o blesk, o čar, razkóšje,
bogástva moloh si, idól!
Kaj vidim klete ironije,
krog glav prejásnih gloriój!

Lažnive na obrázih krinke,
izráz sočútja, smeh sladák,
a v srcu nosijo maksime:
Kdor je pošćen, ta je bedák!

Bedák je ta . . . O, kam hitím?
Izhóda iščem jaz zamán.
Moj čolnič tone v jezni vihri . . .
O, kje si konec, kje pristán?

„Lj. Zvon“ 1902.

brezúžno bez nade; *dni* daná; *obúp* očaj; *ni* nije; *vdrt* „udrt“, upao; *kjer* gdje; *butati* gurati; *nazaj* nazad, natrag; *kdor* tko; *ta* taj; *izhód* izlaz; *čolnič* čunić; *pristan* luka.

Al. Gradnik.

Svršen pravnik, kod suda u Gorici.

Pod nebom širnim.

Pod nebom širnim srečala
sta se obláčka dva,
pozdrávila, poljúbila
in spet narázen šla.

sta su (njih dva); *spet* opet; *narázen* na razne strane; *semfertja* amo tamo; *poditi* („puditi“) tjerati.

Po nebu širnem sem ter tja
podíl ju je vihár,
osámljena obláčka dva
več nista našla se níkdár.

Ti praviš, da me ljubiš . . .

Ti praviš, da me ljubiš, toda čuj,
vse tvoje prednice so to trdile,
po so me vendarle za nos vodile.
In zdaj jim človek še sonete kuj!

No, al se lažeš mi, deklé, al ne,
ko drugim, pel bom tudi tebi hvalo
za vse te ure božje, ko iskálo
je sreče moje žalostno srcé.

„Lj. Zv.“ 1904.

[*]* *pravim* kažem; *toda* a; *prednica* predšastnica; *vendar* le ipak; *še* još; *lažem* se lažem; *dekle* djevojka; *ko* kad; *tudi* takodjer.

Cvetko Golar.

Novinar i književnik u Ljubljani

Iz bosanskega perivoja.

1.

Mlad junak za selom jezdi
in klobúk po strani nosi,
za klobúkom tri perésa:
Prvo — solnce večnožarko
drugo — lunin soj je beli,
tretje — rosa jasnočista.

Žarko solnce za siróte,
lunin soj je za popótné
in za njive čista rosa.
Njivice so za pšeníco,
a pšeníca za koláče,
a kolači za devójke,
a devójke za junake.

2.

V belem mestu dvanajst belih dvorcev,
a najlepši Osmanov je dvorec;
v njem je Zejna, gizdava Bosanka,
lice lepše ji od karanfila.
Do Stambula nje sloví lepóta,
a ne zna car za devójko Zejno.
Ej, da zna car za devójko Zejno,
bi poklónil ji zeléno Bosno,
s krono carsko ji okftil čelo.

3.

Kje si, dragi, da te ni?
Minulo je sedem dni,
kar me glavica bolí;
minulo je tedne tri,
kar me že srcé bolí.
Kdo naj lečnik mení bo,
kdo objáme me tesnó,
kdo poljúbi me gorkó?

Venec bel si bom izbrála,
živa v grob se zakopála,
iz zemljé bom govorfla,
dragega na vek ljubfla.

4.

Vsa planína bliska se,
kot bi solnce jo zažgálo,
se iskrfló ji v osrčju.

Moja deva, lahka srna,
moja deva, jasna zarja,
se sprehája po planíni,
in odséva vsa goríca
od obráza njenega.
Zame bere šopek rdeč,
trga sladki karanfil,
trga divjji rožmarin.

„Lj. Zv.“ 1902., 1904.

po strani ne hero; *pero-peresa*; *mesto grad*; *ji joj*; *kje* gdje; *ni* nije; *kar* što; *že* več; *kdo* tko; *naj* neka; *objamem* objujmim; *gorko* vruće; *osrčje* osrdačje (oko srca); *kot* kao; *šopek rdeč* kitica rumena;

Rojstvo.

Polnóč je . . . Ob pozni tej uri
se dete na svet porodi
in v čarobnem lesku vsa izba
nenádoma se zasvetlí.

Črn angel, zagrnjen v tančico,
nad postelj se sklanja lahnó,
ozíra na dete in mater
mu srepo se temno okó.

Vzdrhtíta mu ustni skrivnóstno:
„Iz daljnih, neskónčnih straní,
odkóder izhája življénje,
priplúl sem na krilih nočí.

Vsa bitja na živem tem svetu
strahú pred menój koprné —
jaz smrtní sem angel . . . očí mi
v ledénem sijáju goré.

Ne boj se me, dete, le majki
zatisnem nocój jaz okó,
rodíla te je v bolečínah
in mora umréti zató.

Ker dala je tebí življénje,
naj plača z življénjem svoj greh —
moj posel je smrt in pogúba,
a žal mi je vaju obéh . . .“

In angel zamáhne s perútimi,
po izbi razlíje se mrak,
le velo, voščéno obličje
obséva bled mesečni trak.

„Lj. Zv.“ 1904.

tančica koprena; *lahen* lagan; *srep* divlji, okrutan; *skrivnosten* tajinstven; *pluti* plivati; *strahu* od straha; *koprneti* skapati, ginuti; *sijaj* sijaj; *le* samo; *nocoj* nočas; *ker* jer; *naj* neka; *vaju* vas (dvojega); *peruti* krila; *velo* uvelo.

Noč je moja tiha deva . . .

Noč je moja tiha deva,
svílení so nje lasjé,
in očí tak črne, črne,
sanje mi iz njih kipé.

lasje vlasi, kosa; *objeti* (*objamem*) objumiti; *naj* neka; *kot* kao.

Oj, objémi in zagíni,
noč, me s temnimi lasmí —
truden sem, naj sanje večne
mi zakrijejo očí . . .

Sejalec.

Svetel znoj sejálcu-kmetu
v izoráne brazde pada,
v zemlji se rodi, zaklíje
zlato klasje, zlata nada.

Znoj na čelu — sveta rosa —
kamor na zemljíco kane,
kot bi Bog jo blagoslóvil,
tam življénje novo vstane.

Solnce na zenitu.

Cvete sinja rž, blešči se njiva,
v zlati sapi klasje se preliva.
Val na val po polju se podí,
blisk žarí iz smaragdnh očí.

Naj se duša potopí v to morje,
z žarki svojimi to plan razórje,
bajko naših polj popíje naj,
misli v nje pogrézne vekomaj.

Solnce na zenitu je vzkipélo!
Jaz grem žet, o, velik je že dan!
Jasna luč, življénje ni zamán
v prséh, v srcu mojem zagorélo.

„Slovan“ 1905.

rž raž; *sapa* dah; *podítí* („puditi“) tjerati; *naj* neka; *žarek* zraka; *plan* rav-
nina; *vekomaj* vekom; *že* več.

Vinko Vinič.

(Več pokojni bogoslov Jak. Voljč iz Vrhnike.)

Življenje moje . . .

Mrak pada . . . O, pogléj na horizont,
tja daleč, v neizmérjeno daljavo.
Krvávo solnce pogrézúje se v puščávo . . .

Izza obzórja plamen šviga; — na nebó
kot prsti rok proséčih, sklenjenih,
praméni se temno-rdeči pno . . .

Ne —! To je duša, ki v strastí prepád
peháš jo; bridko brez pomóči joka,
še iz prepáda se dvigúje njena roka,
proseč v obúpu: „Ah, nikár, nikár
me ne peháj v strastí neskónčni mrak!
Življénje moje je le solnca žar . . .“

„Dom in Svet“ 1900.

tja tamo; *daljava* daljina; *puščava* pustinja; *kot* kao; *rok* ruku; *skleniti* sklo-
piti; *rdeči* rumen; *se pno* (se „pnu“) popinju se, dižu se; *prepád* propast; *pehati*
gurati; *bridek* gorak; *jokati* plakati; *še* još; *dviguje* diže; *obup* očaj; *nikar* ni-
pošto; *le* samo.

Cvetko Slavin.

(Jos. Vandot.)

Zvezde so se križale . . .

Jaz ne vem, zakáj mi noče
iti pesem iz srcá —
v tihi noči, v mirni koči
slišal sem jo vrh gorá:

„Očku sin je velik zrastel,
v sinu skrita, mehka moč
pa na pot ga je zwabfla,
ah, na pot od ljubih koč.

V dalji rožni bi poglédal
ptički — sreči rad v oči,
pa so križale se zvezde
in nič več jih videl ni . . .

Očka stal je tam na pragu
in ozíral se v nebó,
daleč, daleč je v nižíne
rosno plavalo okó.

Prišle ptičke-lástovičke,
prišle so mu v gorski kraj:
„Ptičke ljube, lastovičke,
kdaj se vrne on nazáj?“

Ptičke drobne, lastovičke
so odplávale domóv,
pa so gnezdece si mehko
spletale pod ljubi krov.

Ptičke-lastovičke tretjo
k nam prinesle so pomlád,
pa čez grob so mirni očku
tiho plavale takrát . . .“

Jaz ne vem, zakaj mi noče
iti pesem iz srcá —
kaj se zdí mi, kot bi hodil
čez pokójna, grobna tla . . .

„Dom in Svet“ 1904.

vem (vedeti) znam; noče (n' oče) ne će; pesem pjesma; očka čača; zwabiti izmamiti; nič več ni ništa više nije; nazáj nazad, natrag; domov kući; ljubi mili; pomlád proljeće; takrát tada; zdí se čini se.

Roman Romanov.

(Milan Pugelj.)

M a k s i m a.

Kakor daljne silne luči
moji cilji sijajo,
divjo moč in nerazrúšno
v dušo lijejo.

Več ni trepetánja v prsih,
v srcu straha ni . . .
Hej, razpél bom barkam jadra
sred noči . . .

In naprój v svetóve nove,
čez vihár, temó,
čez valóve, čez strahóve,
čez življénje to . . .

Moja duša hoče solnca,
da objáme jo,
z žarki silnimi, svetlimi,
da prevzáme jo.

„Dom in Svet“ 1906.

kakor kao; več više; ni nije; čez kroz; objamem (objati) objumim; žarek zraka.

Vojeslav Mole-Spitignjev.

Melanholija.

Ko tiho z lesov vstaja mrak,
se bliža tvoj sanjáv korák
in krila temna ti šumfjo.

In komaj roka ti drhtí
in komaj struna ti brní,
ko mračno poješ melodijo . . .

Ko snežnobelo vzpneš rokó —
zamrl tam dan je za goró,
ves svet je tme brezmejno morje . .

In jaz počívam v temnem dnu,
beže valóvi brez mirú,
nikjér ne vzpenja se obzórje . . .

In vame zreš, ti bleđa moč,
in krog in krog le san, le noč —
in v snu zvení ti melodija . . .

In kot se roka ti bleští
in kot ti tožen spev ihtí,
drhtí srcé, melanholija . . .

„Lj. Zv.“ 1906.

ko kad ; les šuma ; vstaja ustaje ; komaj jedva ; brneti zujiti ; brez miru bez mira ; nikjer nigdje ; krog (krug) oko(lo) ; le samo ; zvenim zvučim ; kot kao ; ihtim jecam.

Vladimir.

(Vladimir Levstik, sad u Parizu).

Vagabund.

Ve moje bele ceste,
ve ceste davnih let,
bežeče s polji zlatimi
tja v sivo nédogled!

Ve ceste hrepenénja,
ve ceste mladih nad,
kakó vesel sem nekdáj
šel z vami potovát!

Ej, danes pa sem stopil
kraj ceste — potepúh,
za polja zlatega šepét
in za vse náde gluh.

Po ravnih, belih cestah
se vleče dolgi čas,
ob ravni beli cesti
se bom obésil jaz.

„Slovan“ 1906.

ve (ž. r.) vi ; tja ča tamo ; hrepeneti čeznuti ; potepuh skitalac ; šepet šapat ; vlečem vučem ; ob pri, uz ; bom budem.

Zvonimir.

(Erjavec.)

Za cilji.

Zvezda vodníca trepéče, migljá
vrh sanjajóčih polján:
dajte mi vranca sedlánega,
da ga zajézdím čez plan!

Dajte mi, bratje, vihro na pot,
dajte mi baklo v roké,
žalost izžénite v daljno stran,
moč mi vsadíte v srcé!

Hejsa, kot strele udár
naj zavihrám prek polján —
zvezda vodnica migljála bo,
v dalji se bliskal bo dan.

„Dom in Svet“ 1906.

mígljam krieseč blistam, žmirkam : *plan* ravnica *bratje* brača ; *kot* kao ; *bo* bude.

G r i š a.

(Koritnik.)

Ah kam . . .

Ah, kam, ko ni poti nikjér,
kam dalje v brezciljne poljáne?
Vse mlade nogé zapeljáne
bo unčil ta temni večér! . . .

Pa vendar jaz hočem naprój
čez strme, snežéne bregóve,
pa vendar jaz moram naprój,
da vzdramim polmrtve duhóve . . .

O, meni je žal teh ljudi,
svetlóbe željnih očí,
in žal mi je mladega jutra,
ki smrt mu zdaj v prsih leží . . .

Kot furija šlo je mimó
in žugalo v prazno temó —
in slišal sem sveti ukáz:
pregánjati temo in mraz! . . .

„Dom in Svet“ 1906.

ko kad ; *nikjer* nigdje ; *ta* taj ; *uničiti* uništiti ; *svetloba* svetlost ; *ki* . . . mu
što mu (kojemu) ; *vendar* ipak ; *hočem* hoču ; *vzdramim* probudim ; *žugam* prietim.

Sledóvi težkih ur . . .

Sledóvi težkih ur,
spomíni zimskih dni,
kaj zrete mi v obráz
z otóžnimi očmí?

Popotnik nisem jaz,
ki sneg ga je zapál —
ne, ne, jaz nisem on,
ki v noči je ostál . . .

Jaz merim svojo pot,
pomládi grem nasprót,
naprój čez sneg in led,
v ljubézni topli svet.

„Dom in Svet“ 1906.

sled trag ; *spomin* (u)spomen(a) ; *ki* . . . *ga* što ga (kojega) ; *pot* (ž. r.) put ;
pomlad prolječe.

Silvin Sardenko.

Dr. rom. Alojzij Marhar, mlad svečenik, baš se ljetos povratil sa studija u Rimu. — „V mladem jutru“, 1903. „Rim“ 1906.

Mati milosti.

Visí . . . visí pod hribom koča,
za kočo znamenje stoji,
a v znamenju žalúje vedno
Marija Sedemžalosti . . .

Kaj ne bi bila žalostna?
Pretéklo je že sedem let,
odkár je šel od koče tam
mladenič blag med blátni svet.

Iz koče hodi mamica
za sina molit vsak večer:
drugje ni zanjo več mirú,
tolážbe zanjo več nikjer.

znamenje svetački kip; hrib hrid(ina), brieg; vedno svedj; že več; odkar odkad; šel išao; ni več miru nije više mira; tolažba utjeha; drugje drugdje; nikjer nigdje; vstajajo ustaju (postaju); lasje vlasi, kosa; objamem (objeti) obuzmem; domov kući; skesan pokajan; hrepenenje čežnja; smehljati se smiešiti se.

Na glavi skrbni mamici
že beli vstajajo lasje,
a črni grehi padajo
v tujni sinu na srce . . .

Čez sedem dolgih let in pol
nevidna moč objáme ga:
domov je šel, skesan in gnan
od hrepenenja samega.

Stoji . . . stoji pod hribom koča.
za kočo znamenje žari —
a v znamenju smehljá se danes
Marija Sedemradosti.

Kampanja se žari.

Kampanja se žari
ko svetla žarnica,
najzalše barve v njo
izliva stvarnica.

A jaz bi rad postál
oblák srebrnotkan:
odjádral daleč tja,
kjer tone božji dan.

Kako je tam lepó,
na pragu večnih mej;
še dan — umirajoč
je lepši nego prej.

žarnica žareća luč, žarilica; najzalši najljepši; barva (češ.) boja; stvarnica stvo-riteljica (priroda); tja — tamo; kjer gdje; moj medjá; še još.

Z rožnega trga.

Na rožni trg je šopkom šla
Emilija
in sredi rož je sevala
kot lilija.

In kdor je bil dovolj sladák,
dovolj lokáv,
deklétce mu je dalo cvet
in vso ljubáv . . .

In temu dva in temu tri
in komu pet cvetov,
na večer pa je žalostna
odšla domov.

Z gredčice so zagledale
jo lilije,
pa niso je poznale več
Emilije.

šopek katica ; *kot* kao ; *kdor* tko ; *dehletce* djevojčice ; *domov* kući.

Pod zelenim baldahinom.

Pod zelénim baldahinom
palmovim
godba svira — in odméva
v jasni Rim.

A v zelénem baldahinu
v beli dan
poje pevec zlotokljuni
néugnan.

Kakor blisk je včasih drzen
šumni spev,
včasih lahen kakor pesem
nežnih dev.

Jaz poslušam nedosézni
zvonki glas —
in razgrfnja se pred mano
rodna vas:

In gospóda se v kočfjah
shajajo,
čari vsi jim iz akordov
vstajajo.

Bistri viri, senčni gozdi,
poljski mak,
zdrava lica, čvrsta pesem,
pozni mrak.

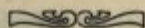
Svetle sobe, svilna krila,
bujni ples;
prožni pari, srca vroča
kakor kres.

Tihe sanje in stopínje,
glas tresoč;
ročna greda, brhek nagelj,
jasna noč.

Razcvetéle polne rože —
rahel dih! —
pa se naglo cvet za cvetom
usúje z njih.

Kak te ljubim, srčnovneti
kosov glas,
kak te ljubim, draga moja
rodna vas!

godba (gudba) glasba ; *odmevati* odmnievati, razliegati se ; *očasih* kadkada ;
lahen lak ; *dev* djev(ic)á ; *rahel dih* (prhak) lagan, tih dah ; *usuti* osuti ; *pevec* pjevač ;
neugnan nesvladan, neumoran ; *mano* mnom ; *vas* selo ; *senčen gozd* sjenata šuma ;
stopinja korak ; *brhek nagelj* lep klinčac (karanfil) ; *onet* uzplamčen.

Antun Aškerc.

Po vrsti i smjeru svoje poezije u našoj je književnosti posebna individualiteta Antun Aškerc, epičar, entuzijasta ideje (tendence) i volje.

Po svojoj dikciji je učenik Stritarove tradicije, po svojem realizmu kum i pokretač „nove struje“, veže dakle u svojoj djelatnosti dva doba.

Rodio se Aškerc u Sv. Marjeti kod Rimskih Toplica u celjskom kotaru u Štajerskoj god. 1856. Svršiv gimnaziju u Celju, a bogosloviju u Mariboru, kapeitanovao je mnogo godina u raznim krajevima štajerskim, dok nije prije kakvih osam godina postao gradskim arkivarom ljubljanskim.

„Balade in romance“ prvo izdanje. 1890., drugo 1903., „Epske in lirske poezije“ 1896. — „Nove poezije“ 1900. — „Četrti zbornik poezij“ 1904. — Epsko-dramski pjesmotvori: „Zlatorog“ 1904., „Primož Trubar“ 1905. i kao nastavak ovoga potonjega zbornik balada i romanca o istom predmetu „Mučeniki“ 1906. — „Junaki“ 1907.

Moja Muza.

Moja Muza ni mehkúžna
blédolična gospodična;
Črnogorka je, Špartanka,
deva zdrava, ognjevíta.

Moja Muza ne poséda
v mesečini v pólsanjah,
ona ljubi jasne dneve,
ljubi vroče solčne žarke.

Moja Muza se ne joče
nad svetóvnim gorjem bridkim,
resno kliče le na delo,
ki naj spasi nas edfno! —

V levi baklo, v desni handžar
kvišku dviga moja Muza;
razsvetljúje teme klete
in s tiráni se bojúje.

mehkužen mekoputan; *žarek* zraka; *jočem* plačem; *gorje bridko* gorški jadi; *resen* ozbiljan; *le* samo; *naj* neka; *kvišku* u vis; *dviga* diže.

Mi vstajamo!

Mi vstajamo! In — vas je strah?
Pokáj takó hrumíte!
Slována se bojíte?
Teží vam dušo huda vest?
In vest vam stiska jezno pest?
Bojíte se — osvéte
od množice neštéte?

Mi vstajamo! Ni ljubo vam?
Mi vstajamo gotóvo
v življénje svetlo, novo.
Nič več ni drag nam spanja mrak,

na delo vodi nas korák;
noč temna je za nami,
svobóde svit nas drami.

Mi vstajamo... Poslednji čas!
Mi nočemo umréti,
mi hočemo živéti!
Iz svojih vstajamo moči,
četudi smo pozní, mladí:
Kaj uk je zgodovíne?
Bodóčnost je — mladíne.

Mi vstajamo, mi vstajamo!
Če še tako hrumíte,
če še tako kričíte!
Pokáj tako jezíte se?

Nas morda res bojíte se?
Naprédek in prosvéta
to naša bo osvéta!

pokaj (po što) zašto ; *hrumeti* bučiti ; *huda vest* zla savjest ; *jezen* srdit, biesan ; *neštet* (štetiti brojiti) nebrojen ; *ni ljubo* nije milo ; *nič več* ništa više ; *svit* svjetlo ; *dramim* budim ; *nočem* ne ču ; *če tudi* ako i ; *uk* nauk ; *zgodovina* povjest ; *mladina* mladež ; *če še* ako još ma i kako ; *jezim se* srdim se ; *morda res* možda u istinu.

Mejnik.

Sejm bil je živ. Prodál i on je Lahom
tam par volóv.
Zakásnil se, a v pozni, temni noči
sam gre domóv.

„Hm, pravijo, da ni baš varno iti
tod obsoréj,
popótnike da časih rado s'raší
ob cesti tej.“

Pa bil je Martin svoje dni voják vam,
na straži stal,
po noči čul tam uro biti vsako —
pa bi se bal?!

„Se pri Kustoci smrti bal se nisem,
zrl ji v oči —
pa tukaj mar ko dete bi trepétal,
če list šušťí?!“

Dospé do svoje hoste . . . Čuj, iz teme:

„„Joj! Kam bi del?"" —

„Kaj? — Kdo si božji — kam naj deneš, vprašaš? —
I, kjer si vzél!“

„„Vzel sem med svojoj bil in tvojoj lastjo
mejník le-tá,
presádil ga skriváj na last sem tvojo
za sežnja dva.“

Oh, in sedáj, odkar moj duh odplával
na oni svet,
nazáj ga nosim, kleti kamen težki,
pač sto že let!

Hu, to teží, tišči!"" . . . Tu se zablísne:
pred njim sopéč
pripógnjen stopa — sosed Vid — na rami
mejník noséč!

Pa bil je Martin svoje dni voják vam
in ni se bal; —
kakó nocój domóv je prišel s sejma,
pa le ni znal.

A čudno prinesó mu vsi novíco,
ko sine svit:
„Sinóč umrl je nagle smrti sosed,
mejjáš naš — Vid!“

sejem sajam; *Lah* (Vlah) Talijan; *domov* kući; *pravim* kažem, pričam; *varen* siguran; *obsorej* u taj sat; (v)časíh kadkada; *bal* bojao; *še* još; *ji* joj; *tukaj* tu; *mar bi* zar bi; *če* ako; *hosia* šuma; *del* (déli, denem) metnuo; *vprašam* pitam; *kjer* gdje; *međ* medju; *last* lastništvo; *mejník* medjnik, me(d)jaš; *le-la* gle taj; *skrivaj* kriomice; *sedaj* sada; *odkar* od kada; *pač* doista; *že* več; *nocoj* nočas; *pa le* pa ipak; *novica* novost; *svit* svjetlo.

Balada o sv. Martinu.

Uh, kaka zima! Sto volkóv!	Kapela svetega Martina,
Nocój ne pridem živ pod krov.	patróna ljubega mi vina!
Kakó, ti ščip, z nebés se smeješ!	Da nisem ga takó rad pil,
Le škoda, da kar nič ne greješ.	nocój bi tukaj ne nočil . . .
A kod, Boštján, si zašel, kod?	A ti, svetník, mi ne zaméri,
Nemára to ni prava pot . . .	če tožim ti . . . pri moji veri!
Sneg mete . . . ostra sapa piše . . .	Veš, imel kočó svoje dni
In krog in krog nobéne hiše!	še lepšo jaz sem nego ti.
Pač! nekaj tukaj-le stojí . . .	Zdaj ni več moja tam na Griči —
Kapelica je — se mi zdi.	prodáli so mi jo biríci.

In zdaj razcápan je beráč	Takó . . . takó! Kakó se sveti!
in bos ko gos Boštján, kováč.	Oh, škoda z njim se je odéti . . .
Vsak pes oblája me na cesti . . .	Od pet do vrata ves je zlat . . .
Glej, od mrazú se moram tresti.	Da ne bi vzel ga kak mi tat!
A ti se zime ne bojšš,	Ljudjé od pragov nas podljo —
vsak dan obléko tu deljš.	svetniki še za nas skrbijo.
Še mene s plaščem zdaj ogrni,	Kožuhe molji skopcem žro,
če treba, Bog ti ga povrni!	a nago naše je teló . . .
Ne sekaj z mečem ga črez pol!	Kakó me greje! . . . Naj počljem,
Daj celega, saj ves sem gol!	v tvoj plašč ovft tu v kot se skrijem.

In ko zasvítal se je dan —
bil zmrznil je beráč Boštján.

nocof nočas ; *ššip* uštap ; *le* samo ; *kar* nič baš ništa ; *kod* kud ; *nemara* po svoj prilici ; *sapa piše* dah puše ; *krog* (krug) oko(lo) ; *nobeden* nijedan ; *pač* doista ipak ; *tukaj le* tugle ; *zdi se* čini se ; *ljub-a-o* drag ; *svetnik* svetac ; *če* ako ; *pri moji veri* tako mi vjere ; *vem (vedeti)* znam ; *še još* ; *zdej* sada ; *ni več* nije više ; *birič* pandur ; *razcapan* (capa prnja) prnjav ; *beráč* prosjak ; *gos* (gus) guska ; *od mrazu* (od mraza) od zime ; *obleka* odječa ; *črez* kroz ; *saj* ta ; *pet* petâ ; *zlat* zlatan ; *kak* kaki ; *ljudje* ljudi ; *podim* tjeram ; *skopce* skupac ; *naj počljem* neka počlnem ; *kot* kut ; *ko* kad.

Karnevalska balada.

Divjá po mestu karneval . . .	„In kóliko trepéče zdaj
Vse teka, vozi se na bal.	človéških src od šreče, aj! . .
„Kak okna se leskéčejo	„Ko vsak našémlija si obraz,
in luč na cesto mečejo!	okrínkam naj si ga še jaz!
„Hej pisani ta dirindaj!	„In takšen, kakršen bo moj,
Ta maškor ples in ta sijáj!	obráz nobén ne bo nocój! . . .
„Oh, krasnih koliko očí	Na sredi parka obstojí . . .
nocój od radosti gorí!	Tam bije ura polnočí . . .
„In kóliko zdaj sitih ust	In od nekóđ se sliši spev,
zalíva že s šampanjcem Pust!	poskóčne godbe tih odmév . . .

In brž popné se na drevó . . .   zadržne si okrog vratú . . .
In vzame kos vrví in jo   Obesil se je od gladú.

*mesto grad ; mečem bacam ; ta taj ; pisani dirindaj šareni darmar ; sijaj sjaj ;
nocoj nočas ; zdaj sada ; že več ; pust poklade ; ko kad ; našemljati okrinkati ; naj
neka ; takšen kakršen takav kakav ; noben nijedan ; godba („gudba“) glasba ;
odmev odmníevanje ; kos vrví kus vrvce (uzice) ; zadržnem stegnem ; okrog vratu
oko vrata.*

Kováč.

„Poj, kladivo, le poj, le poj!
Težáven, tužen stan je moj.

Saj rekel sem že dostikrat:
Življénje takšno vzemi škrat!

Let trideset sem že kováč
v samóti tej-le star beráč . . .

Ko vse počíva, vse že spi,
ognjíšče moje še gorí.

Tam zunaj črna, pozna noć,
a jaz še kujem tu na moč.

Težkó se trudim za svoj kruh
a baba psuje me: „Lenúh“!

In name noć in dan regljá
ko satan huda, brez srcá!

Znoj poškropí mi grižljaj vsak . . .
Življénje takšno vzemi vrag! . . .“

„„Hoj, odpri brž, kováč, mi, čuj!
Tu vranca mojega podkúj!

Pot dolga skoz vihárno noć . . .
Zbosíl se konj mi je gredóč.

O, daleč še imóam odtód!
Oj dolga, strahovíta pot!

A jahati več nisem kos.
Moj iskri konj je skoro bos.

Podkuj mi ga na nogah treh!
Jaz sam ti bodem gonil meh!...“

„O, dober večer! Pred moj prag
vsak dan ne pride jezdec tak!

Tak imeniten, fin gospód
vsak dan ne jaše mimo tod!

Takój podkújem vam, takoj!
To lep zaslúžek bo nocój!...“

V žerjávico že piha meh
ko burja zunaj po vrhéh.

Ognjíšče že žarí, žarí...
Ko v peklú oglje plamení...
Čimdalje huje piha meh,
da trese kočá vsa se v tleh...
„„Kuj, kuj podkóve, hitro kuj!
Konjíča bosega obúj!

Mudí se mi napréj, na pot!...“
„Vaš konj je podkován, gospod!...“

„„No, zdaj, kovač, pa le z menój!
Po tebe prišel sem nocój!

Hudíč sem!... Saj si sam me zval...
Z menój, z menój! Kaj bi se bal!...“

„Rad grem s tebój, gospód hudíč!
O, pekla ne bojím se nič!

Le skromen stavil bi pogój:
Smem ženko vzeti še s sebój?

Brez nje bi daleč tam pri vas
nemára dolg me mučil čas!“

„...I, ljubši sta mi duši dve
ko ena sama! To se ve!

Pokličí brž jo, če že spi!...“

„Hej, ženka dobra moja ti,
vrag prišel pote je nocój,
da vzame v pekel te s sebój!...“

„...Kaj?!“““““ Kovačica zakričí —
pred škratom z burklami stoji

razmršenih rujávih las.
Žarí koščéni ji obráz

Ko čarovnica gleda nanj,
vsa besna zakadí se vanj:

„...Kaj hočeš, ti peklenski vrag?
Pobéri se mi brž črez prag!

Če ne, izpráskam ti očí
in vse polómim ti kostí!...“““““

„...Saj grem, saj grem že, o gospá!
Ostáni brez skrbí domá!

Ko vzél bi v pekel te s sebój,
vsi bratje mojí pred tebj

pobégnili bi od strahú!...
Čemú si klical mé, čemú,

kováč?! Saj ga imáš domá
svoj živi pekel! Hahaha!

Né kličí več me! Lahko noč...“““““
In sam odjáhal vrag je proč.

le samo; *težaven* težak; *stan* stalež, zanimanje; *saj* ta; *že* več; *takšen* takav; *vzemí* (*vzeti*) uzmi; *škrat* bies; *berač* prosjak; *ko* kad; *še* još; *žunaj* (izvana) vani; *lenuh* lenčina; *in* i; *regljati* kreketati; *grížljaj* zalogaj; *pot* (ž. r.) put; *skož* kroz; *nisem* *kos* ne mogu; *iskri* vatreñi; *tak* takav; *imeniten* glasovit, otmjen; *tođ* tuda; *takoj* odmah; *nocoj* nočas; *piham* pušem; *ogljé* ugalj (ugljen); *mudi se* žuri se; *zdaj* sad; *hudič* vrag; *bal* (*batí se*) bojava; *nič ništa*; *pogoj* uvjet; *nemara* valjda; *i* jest, jest, eh da; *ljub -a, -o* mio, drag; *sta* su (za dvoje); *ko* (uz komp.) nego; *e(de)n*, *ena* jedan, jedna; *vem* (*vedeti*) znam; *če* ako; *burkla* (lončarske) vile; *r(u)jav* rdjav, ridj, smeđ; *ji* joj; *črez* preko; *bratje* braća.

Misli o svijetu.

Krišna.

In više, više v zrak nesó
nevidne ga peróti . . .
Glej, rajsko mesto Dvarakam
bleščí se že napróti.

To bog je Višnu! Tisoč let
potóval je po sveti;
kot človek Krišna živel sam,
učil ljudi živéti.

Domá . . . Družina vseh bogóv
sprejémlje Krišno v raju,
sprejémlje Indra, car nebés
v čaróbnem ga sijáju.

Obsípajo ga z vprašanji
bogóvi vsi nebéški:
„Kakó si, Krišna, živel tam
na zemlji po človeški?“ —

„Nesmítniki presréčni vi,
lahkó vam bogováti!
Visóko je nad svetom vam
lahkó gospodováti!

Kaj veste vi, kaj to je — kri,
sok živi, rdeči, vroči!
Kakó človeka greje ta
po žilah mu poljóči.

Ne čutite, kaj to je — strast,
kaj hrepenénje, želje;
ne stiska žalost vam srcá,
ne dvíže ga vesélje.

Ne veste, kaj ljubézen je
in kaj življénja cvet je;
ne veste, kaj življénja raj,
kaj njega slast in med je.

Ne veste, kaj je to — napást,
kaj borba brez odmóra; —
ne veste, kaj je pad in greh,
kaj kes in kaj pokóra.

Ne veste, kaj je nada, strah
in kaj obúpa srd je;
kaj rojstvo je, neznano vam,
ne veste ni, kaj smrt je . . .

Vse to, bogóvi, skusil sem
živéč, trpéč na sveti . . .
Oh, toži mi se po ljudéh,
spet hotel bi živéti!“

peroti krila; *mesto* grad; *že* več; *kot* kao; *vprašanje* pitanje; *veste* (vem, vedeti) znate; *kri* krv; *rdeč* crven; *poljem* (plati) vreti; *hrepeneti* čeznuti; *dvížem* dižem; *ljubezen* ljubav; *kes* kajanje; *obup* očaj; *rojstvo* rojdenje; *toži* mi se po težim za; *spet* opet.

Ahasverjev tempelj.

Prerómal ves sem svet v stolétjih dolgih
in molil v tempeljih sem vseh bogóv,
a zadovoljen nisem bil v nobénem;
zato postávil sem si tempelj nov.

Visóko boči kupola se zlata,
oblíta z žarki solnčnimi gorí;
simból pogúma, borbe in pobéde,
na vrhu meč ji zlat se moj iskrí.

Stopíte z mano skoz velíka vrata!
Objél nas sveti mistični je čar;
v gozd marmornatih stebrov dragocenih
skoz okna sije dneva beli žar.

In na svetišča sredo sem postávil
nov žrtveník iz samega zlatá,
in nanj posádil danes sem slovésno
vam novega velíkega boga.

Ti, boštvo novo, nisi večni Brahma,
ki v raju nadčlovéškem sam živíš,
ki nikdar ne spremínjaš se, ne motíš,
ki nikdar ne kesáš se, ne grešíš.

Ne! Kakor jaz si Ahasver nestálen.
Skoz veke goni te nevídna moč
napréj po svetu črez puščáve divje,
skoz črni mrak in skoz vihárno noč!

Nemírnež in nezadovóljnež večén,
upórník smel si tí, moj novi bog!
Kar danes zgradiš, jutri že podíraš,
in zasmehúješ delo svojih rok.

In kar tí danes krasno je in sveto,
z nogámi jutri v blato poteptáš;
in kar častíl si danes za resnico,
to zmota tí je jutri, smešna laž.

Napréj v neznáno daljo proti solncu
korákaš, zmagovíti Prometéj!
Kaj mar tí, če se z žrtvami pokrívá
pot za tebój! Tí greš napréj, napréj!

Verujem, nadejam se trdno vate,
razúma ti svetóvnega izrás,
moči vsemérne logos ti najvišji,
božánstva najpopólnejši obrás!

Zató posvétíl jaz sem danes tebi
ta krasni tempelj, delo svojih rok!
Ti, ki se v zmotah sam izpopólnejúješ,
ti, duh človeški, v njem si novi bog!

romam idem na proštenje, hodočastim; tempelj hram; nobe(de)n nijedan; žarek zraka; pogum srčanost; ji joj; zlat zlatan; mano mnog; skož kroz; objeti (o)jamem) obuzeti; gozd šuma; sleber stup; slovesen svečan; nikdar nikada; spreminjam se mienjam se; molim se varam se, bludim; kesam se kajem se; čez: kroz; puščava pustinja; jutri že sutra več; podiram rušim; kar što; razmice: stna; zmeta zabluda; zmagovit pobjednički; mar mi briga me; če-ako; roka: ruku; popoln usavršen.

Jezuítov spremljevalec.

Noč. Luna sveti. Pater Tit
domov se vrača jezuit. Jaz, kjer le morem, oponiram
in iz principa protestiram!

Izza ovínka kakor duh
pridrúži potnik se mu suh. Vsak bitja mojega atóm
je kritika, nevéra, dvom!""

Koraka s patrom vstric molčé...
„Kdo spremljevalec moj si, he? „In krivoverskih knjig domá
imáš sevéda tudi — a?

Katoličan al luterán?
Obráz tvoj mi je nepoznán.“ Kaj ne da, biblij novih kup...
To duši tvoji hud je strup!“

„„Jaz? Protestant od njega dni!
Ne bodite prevéč hudí, „„Ne! Moja biblija vsemér
je, vsemu je spoznánju vir!“

častíti pater, mi zató!
Heretik sem. Je že takó! Ves svet je knjiga božjih rok,
le v njej se razodéva Bog.

Upór, to moj je element!
To priča stari testament V prirodi Bog sam govóri.
To knjigo piše sam vse dni.

in novi. Samenu Bogú
kljuboval že sem brez strahú. To biblijo prebíram jaz,
študiram, kritiziram jaz!...""

„Ti nisi samo luterán,
heretik, ti si cel pogán!

Al v cerkev k maši prideš kaj,
vsaj ob nedéljah k maši kdaj?“

„„Hoho! Jaz pred nobén oltár
ne poklekávam vam nikdár!

Svobóden duh ne moli ga
nikdár nobenega bogá!

Čemú bi molil ga, čemú?
Moj duh je sam enák Bogú!““

„Križ božji!“ — pater Tit namáh
prekríža se, zroč v tujca plah.

Ko trenil bi, izgínil v nič
sopótnik je njegov — hudč.

spremljevalec pratilac ; *domov* kući ; *ovinek* zavoj ; *hakor* kao ; *vštric* uzpored ; *molče* muče(ći) ; *preveč* hud pre(više) srdit ; *že* več ; *pričati* svjedočiti ; *kljubovati* prkositi ; *kjer le morem* gdje samo mogu ; *dvom* dvojba ; *se ve da* se zna dakako ; *tudi* takodjer ; *kaj ne da* je li da ; *hud strup* zao otrov ; *vir* izvor ; *le* samo ; *razodevati* očitovati ; *noben* nijedan ; *enak* jednak ; *zroč tujca* zruči (gledajući) tudjinca, *hudič* vrag ; *izginil* izčeznuo.

Balade i pjesme iz povjesti i narodnoga života.

Kralj Matjaž.

„Kadar bo kralj Matjaž kraljeval;
onda bo kmetič dobro kmetoval“.

Narodna.

Na vasi pod lipoj staroj,
pravljíce prépeva ded,
unúkom trem svojim jih pravi,
pravljíce iz davnih let.

Šumí jim nad glavami lipa,
presládko nje cvetje diši,
mladénicev čilih najmlajši
uzdíhne in dedu velí:

„Rad prišel jaz v goro bi sveto,
kjer biva kralj veliki naš,
kjer spava stolétja, stoletja,
kjer spava naš kralj Matijáz.“

V palačo podzémsko njegóvo,
v predívno rad stopil bi jaz,
zakláde leskéče se gledal,
vojáštva rad videl bi kras.

In njega tam samega videl
za mizoj kamnítoj bi rad,
krog ktere mu brada čestíta
ovíja že sedmi se krat.

In lepo soprógo njegóvo,
Alénčico, videl bi tam . . .
oh, rad bi napótil se v goro,
da znam le, kod iti in kam!“

Šumí jim nad glavami lipa,
presladko nje cvetje diši,
pa bratov zamíšljenih drugi
mi reče in govori :

„Kaj meni za mrtvega kralja,
kaj brada njegóva mi mar!
Kaj meni za mrtve vojáke,
kaj meni za mrtvi ves čar!

Kaj meni Alénčica mrtva,
ko živo Alenko imám —
za sto Matijáževih mrtvih
jez svoje Alenke ne dam.

Oh, več ko za mrtvega kralja,
za mrtvih vojákov redí,
več ko za Alerčico rajno —
za zlate je meni kadí!

Za tri mi kadí je njegóve,
ki hranijo suho zlató!
Ej, tisto zlató bi rad imel —
kaj z njim bi počél in kakó?

Tri bele bi kupil gradóve,
dva prva rodíteljem dal,
a v tretjem — z Alenkój bi svojoj
po željah srcá kraljevál . . .

Zaklad Matijážev skrbí me,
ki v ječi vzdihúje mi tam —
oh, rad bi ga rešit šel v goro,
ne znam le, kod iti in kam.“

Šumí jim nad glavami lipa,
presladko nje cvetje diši,
pa bratov zamišljenih tretji
ustane in dedu velí :

*vas selo ; pravljica priča ; pravim pričam ; diši miriše ; mladenič mladič ; kjer
gdje ; zaklad blago ; miša stol ; krog ktere oko koje ; že več ; le samo ; mar što me
briga ; več ko više nego ; rajni pokojni ; kad kada, ka(d)ca, bađan ; hranim čuvam ;*

„Pred kralja bi spečega stopil,
nikámor se ne bi ozrl,
ni v ženo, ni v zlate zakláde
le v njega pogléd bi uprl.

Poglédal bi spečega kralja
in tabor neštéti njegov,
zaklcal, da grad bi zakléti
odmévál od tisoč jekóv :

Hoj, vstani že, vojvoda, vstani!
Oj vstani iz dolgega snu,
z vojáki prespálimi pláni
iz bajnega gorskega dnu!

Ti sanjaš tu sanje stolétne,
ob boku ti meč rjaví,
tam zunaj, tam zunaj pa narod,
tvoj narod krivíce trpí!

Čuj, tujci nas stiskajo lačni,
smeléjši od dne so do dne . . .
Tu tvojim junakom pa sablje,
v nožnicah, glej, rja že je!

Čuj, vzdrami se, vzdrami iz spanja,
kralj, vstani pa bodi naš voj!
Prežéni sovražníke svoje
rod otmi iz sužnosti svoj!

Spasivši svoj narod iz jarma
narédi med narodi mir . . .
V očni svobódni pirújta
s kraljicoj stoletni svoj pir!

Budít pojdem našega kralja,
takój ti odrínem na pot,
iskát Matijáža čem iti;
povédi, kam grem naj in kod!“

tisti- a, -o taj, ta, to ; ječa tamnica ; šel išao ; speči spavajući ; nešleti (šleti brojiti) nebrojeni ; odmevati odmnievati ; iz snu, iz dnu iz sna, iz dna : planiti planuti, nahrupiti ; rjaveti rdjati ; zunaj vani ; lačni tujci gladni tujjinci ; rja rdja ; je jede ; vždramiti probuditi ; voj vodj(a) ; sovražnik neprijatelj ; očina otačbina, domovina ; pirujta pirujte (vas dvoje) ; takoj odmah ; odriniti odpraviti se ; čem hoću ; naj neka.

Kronanje v Zagrebu.

(1573.)

Zvonóvi zagrebški pojó, pojó, da še nikdár takó.	Pogljéjte smeli mu klobúk! Ni li posavski to hajdúk?
Le vkup, le vkup, gospód, tlačán! Oznánjamo slovésen dan.	Zimzélen si za trak je del, kokótovo però pripél . . .
„Širóko ori se naš glas, v poslédnjo tja slovensko vas!	In Gubcu, glej, možjé trijé priklónijo se do zemljé;
V poslédnjo tja hrvaško vas naj slišijo seljáki nas!	priklonijo se do zemljé, v škrlát odéti vsi trijé.
Razlégaj se do daljnih dalj : Matíja Gubec naš je kralj!“	Priklánja prvi se, velí : „Naš kralj Matíja naj živí!“
Ropóče boben gor in dol po ulicah, ko še nikól :	Bog spolnil ti je željo, knez! Ves narod v tebi združil dnes!
„Le vkup, le vkup, oj Zagreb ves! Seljákov kralj se krona dnes!	Tu v Zagrebu, preslavni voj! Htel prestol si iméti svoj.
Kjer cerkev Markova stóji, tja gledat kronanje zdaj vsi.“	Tu prestol! Glej ga pred sebó : nad ognjem žolt je ko zlató!
Kjer Marka svetega je hram, pred njim želézen prestol tam.	Nanj sede veličanstvo naj! Udáno prosimo sedaj . . .
Pred stolom Gubec, kmet stóji . . . O srečen, slaven kralj pač ti!	Bojíš se trona?! — Ti ječíš? . . . O vreden, da na njem sedíš!“
Glej, kronanje iz oken vseh, s pomólov gledajo in streh.	Priklánja drugi se, velí : „Naš kralj Matíja naj živí!“
Ponóсно Gubec jim stóji. Molčí. Ne! On golčí — z očmí!	Brez krone kralja nočemo — mi kronati te hočemo!

Na tronu svetlem že sediš,
a zdaj še krono to dobiš.

O rači jo, prejasni knez,
iz mojih rok sprejéti dnes!

Žarf se ko zlató ti vsa —
saj v živem — ognju je bilá . . .

Trepéčeš?! Dosti si krepák,
za krono rojen si junák!“

Priklánja tretji se, velí :
„Naš kralj Matija naj živi!

O, kak te diči krone kras!
Kraljév pod njoj je tvoj obráz!

O kralj slovenski, kmetov voj,
na stolu zlatem pred menój!

Od mene sprejmi pa v rokó
ognjéno-svetlo žezlo to!

Krepkó je drži! . . . Z njim vojúj,
podložnikom zapovedúj!“ —

In vsi zvonóvi zapojó
in bobnarji zabóbnajo :

„Matija Gubec — živel kralj!
Razlégaj se do daljnih dalj!“

Na tronu Gubec kralj sedí,
z mrtváškim glasom govori :

„Kot kralj dnes prvič gledam vas —
vi zadnjič slišite moj glas . . .

Ves narod kronan si z menój,
s kraljévoj venčan zdaj častjój . . .

O naš veliki petek sam! . . .
Kdaj vzkresne stara pravda nam? . .

Za njo duh moj vas spremljaj v bran,
in — pomnite danášnji dan!“

Iz sbírke „Stara pravda“.

kronati kruni(sa)ti ; *še nikdar* još nikada ; *okup* na okup ; *gospod* gospodin ; *ilačan*, robijaš, kmet ; *slovesen* svečan ; *tja ča*, tamo ; *vas* selo ; *slišim (slišati)* čujem ; *boben* bubanj ; *nikol(i)* nikada ; *le* samo ; *dnes* danas ; *kje(r)* gdje ; *pač* zaista ; *pomol* tavan ; *streha* krov ; *golčim* govorim ; *dati (danem)* metnuti ; *kohot* pievac ; *možje trije* tri muža ; *naj* neka ; *škrlat* skerlet ; *spolnil* ispunio ; *sebo* sobom ; *udan* odan ; *sedaj* sada ; *nočem* ne ču ; *že* več ; *še* još ; *zdaj* sada ; *sprejeti* primiti ; *saj* tā ; *voj* vodj(a) ; *menoj* mnom ; *ko(t)* kao ; *prvič* prvi put ; *zadnjič* zadnji put ; *spremljati* pratiti ; *bran* obrana ; *pomniti* pamtiti.

Napoleonov večér.

(1810.)

Hej, to je god veselí nocój
v Ljubljáni pri maršáli!

Kdo šteje goste, ki pri njem
so v dvorcu se sestáli!

Čast, učenóst, bogáti svet,
lepóte ženske pestri cvet
slavé Napoleona.

Maršal Marmont, to mož je vrl,
Francoza slika živa;

s šampanjca polnoj kupicoj
omízju, čuj, napíva :

„Fraternité, égalité,
égalité in liberté —
to geslo bodi naše!

Vam, gostje slavni, čašo to
na zdravje naj izpjem!

Ponošen sem in sem vesel,
da med Ilirci žijem.

Bog živi našo stolico,
prekrasno nje okólico,
Bog živi vso Ilirsko!"

In „Vive la France!“ zaorijo
navdúšeni glasóvi;
zvenčé kozárci, se prazné
in — polnijo se novi;
s strun marseillaise spev zvení,
a z godboj, petjem se vrstí
zdravica za zdravicoj.

„V iménu cerkve: Vive l'empereur!“
škof Kavčič kupo dviga,
„nevéste cerkve ne teží
nobéna zla veríga“. —
„„Še dolgo bivaš pri nas dni,
maršalov nam najmilši Ti!““
napíva maire ljubljánski.

Trgóvec Mol: „Francozom čast!
Kupčija cvete naša,
odkár med nami bivate“. —
Pek Pestić se ogláša:
„In jaz prodam zdaj hleba več“ . . .
„„Mesá zdaj mesto treba več,““
meščán Sekáč se hvali . . .

Zvenčé kozárci bolj in bolj,
nalfvajo se novi;
s Francozom brati se Slovén
v čast Korsike sinóvi.
To slavnosti bo lep opis,
ki jutri pošlješ ga v Pariz,
vojvoda Dubrovniški!

A sredi družbe tih menih
napítnice poslušá;
boj notranji mu čitaš z lic,
kaj snuje pač mu duša?
Mar rad napíl bi, samotár,
ker mirni kot pustí ti car? . . .
Čuj, zdaj če govoríti!

„V iménu svojem lastnem ne
vzel čašo sem v desnico,
v imenu svojega stanú
naj opustím zdravico:
v imenu vseh Slovencev tu,
v imenu celega rodú
Napoleonu slava!

V imenu našega rodú
in našega jezika,
katéremu stoprav od vas
čast došla je velika:
izpjem čašo tole vso —
Francozi, vam zdravico to
od patra Valentina*!"

god slava; *nocoj* nočas; *stati* brojiti; *pester* šaren; *omizje* (stolno) društvo; *naj* neka; *stolica* priestolnica; *zvenčati* (*zveneti*) zvučiti; *navdušen* oduševljen; *kozarec* čaša; *godba* („gudba“) glazba; *pelje* pjevanje; *vrstím se* redam se; *škof* biskup; *dviga* diže; *noben* nijedan; *napívam* napijam; *kupčija* trgovina; *odkar* odkako; *zdaj, sedaj* sada; *več* više; *meščán* gradjanin; *sinovi* sinu; *menih* monah samostanac; *kaj pač* što li; *mar rad napíl bi* da li bi htio napiti; *ker* jer; *stan* stalež; *kateri* koji; *stoprav* istom; *ta-le* taj gle. — * (Vodnika.)

„Mea Kulpa“.

Kaj bahá se Hasan paša?
On kristjane oponáša :
„Mea culpa — mea Kulpa!“

Tam, kjer Sava Kulpo pije,
tabor turški polje krije.

Nad šatóri poleg Siska
polumeseč, glej, se bliska.

Sred ostróga šator krasen,
pod šatórom pir je glasen.

Hasan paša god praznúje,
zmag sijajnih se radúje.
Gostom pravi, besedúje :

„Hej, junaki, vince pijte!
Korana se mar bojíte?“

Allah sam je vino ustváril,
nam v veselje ga podáril.

Bil menih benediktínski,
znal molíti sem latínski.

Zdaj molítve so mi bitve,
druge zabil sem molítve.

Danes pomním le še eno,
kratko, ali preiskréno.

Ko končána dnes bo bitev,
staro molil bom molítev :
Mea culpa — mea Kulpa!“ . . .

„„Brž na noge, v boj na Sisek!
Džaur bliža se ko blisek.““ —

Memi-beg pred pašo plane,
to mu reče . . . nem obstáne.

Ni še noč na Kulpo pala,
bitev že se je končála.

Čuj, s Hrvátom sredi Siska
brat Slovenec uka, vriska.

Teče Kulpa vsa krváva —
Hasan paša mrtev plava.

Sred továršev naokóli,
sred mrlíčov Hasan moli :
„Mea Kulpa — mea culpa!“

Mea Kulpa moja Kupa (lat. *mea culpa* moj grieh); *bahati se* hvastati se; *oponášati* porugljivo podraživati; *kjer* gdje; *ostróg* tabor; *god* slava, svečanost; *zmaga* pobjeda; *pravim* kažem; *mar* zar; *zdaj* sada; *zabim* zaboravim; *menih* monah; *pomnim* sjećam se; *le še* samo još; *e(de)n* jedan; *ko* kad; *d(a)nes* danas; *brž* brzo; *planiti* banuti; *že* već; *uhati* podvikivati; *tovariš* drug; *mrlič* mrtvac.

Sopótnik.

Maglaj.

Govóri, le govóri,
továriš novi moj!
Ne veš, kakó mi prija
prekrasni govor tvoj.

Kak smelo turban pestri
na glavi ti sedí!
Obléka slikovíta
baš divno ti stojí.

Zdaj noge gracijozno
podkrižal si . . . lepó!
Še čibuk dragi v usta,
pa kadiva . . . takó!

Z obraza že ti čitam,
da moslem ti si vnet;
Jeruzalem je — Mekka,
vzor tvoj je Mohamed.

le samo ; vem (vedeti) znam ; pester šaren ; obleka odielo, odjeća ; zdaj sada ; podkrižati podviti (noge); še još ; kadiva kadimo, pušimo (nas dva); že več; vnet oduševljen ; sva (je)smo (nas dva).

Govóri, oj govóri
premili jezik svoj!
Kaj meni Mekka tvoja,
kaj meni turban tvoj!

Tvoj jezik moj je jezik,
čuj me, prijátelj ti!
Slovánska sva si brata,
ej, jedne sva krvi!

Šumi, Marica . . . !

Plodiv. Džambas-šepé.

Šumi, Marica po ravni zeléni,
šumi po raju bolgárskem naprój!
Da jo pozdrávljam to bratovsko zemljo,
glasno povsódi gredóč ji povój!

Šumi, Marica! . . . O robstvu li pesem
časov minúlih otóžno šumíš?
Kar jih kdaj narod tvoj solz je pretákal,
reka vseh tistih ti solz mi se zdiš!

Šumi, Marica, poslój o svobódi
pešem vesélo, zariósno le poj!
Doba veríg se in spon ne povrne,
nikdar več sužnik Bolgár ne bo tvoj!

povsódi posvída ; ji joj ; povój kaži ; kar što ; solz suzá ; tisti taj ; zdiš se činiš se ; le samo ; več više.

Brat Slovák.

Rutka.

Piš hladen piše s Tatre . . .
Letí poč goroj vlak,
v kupeju pa vštric mene
sedíš ti, brat Slovák.

Kaj zreš takó otóžno
skoz okno v gorski kraj?
Nemára kraj domáči
ostávljaš baš sedáj.

Otrók s tebój gre dvoje;
na klopi večje spi,
a drugo mati mlada
v naróčaju dojí.

Drží z levícoj dete,
z desnícoj robec bel,
vzdiháje nekaj briše
z očí z njim čas si cel . . .

Beséda da besédo.
V Ameriko, drug moj?!
Za kruhom iz očine
z otróki in ženój?

piš piše vjetar puše ; *vštric* (uz)pored ; *nemara* valjda ; *sedaj* sada ; (*dvoje*)
otrok (dvoje) djece; *vzdihaje* uzdišući; *čas* vrieme; *očina* domovina; *ko* kad; *nihče*,
(*nikdo*) nitko ; *če k(a)teri* ako koji ; *tedaj* tada ; *ogrščina* ugarština (madž. jez.);
upam nadam se ; *je* ga (diete) ; *veja* hvoja, grana.

Za boga, kaj te moti!
Kako boš tam prebíl,
ko nihče ti madjárski
otrók ne bo učíl?

Če ktero ti umrje,
kaj, bratec, bo tedáj?
Brez ogrščine, upaš,
pustí je Peter v raj?

Brez doma greš po svetu —
utrzan z veje list —;
prav, prav ti je, prijátelj!
Zakáj si — panslavist!

Zanímiv slučáj.

To je bilo blizu Ispahana.
Šel po cesti prašni sem za rana.

Nad menoj škrjánček je vesel
pesem jutranjo visóko pel.

Solnčece nad goroj že gorélo,
prav pošténo v hrbet me je grelo.

V se zamišljen, sem korákal sam . . .
Čuj! kdo tarna, kliče, vpíje tam?

Ha! Razbójnik kak tam koga davi?
Preiskúje žepe mu, ga gnjavi!

„Na pomôč! . . . Spet . . . Pospešim korák . . .
Gledam, slušam . . . Najdem te! Ni vrag!

Tukaj! V cestnem jarku vznak leží mi
mož neznan, pa kisko se drží mi! . . .

„Tu ležim, oh, oh, že ure tri!
O pomáčaj mi sedáj vsaj ti!

Allaha sem klical in svetníke :
Rešite iz stiske me velíke!

Vsi so gluhi! Klical sem zamán . . .
Glej, Pavlíha, živ sem pokopán!

Klical brate svoje in krajáne
in soséde že sem in vaščáne,

naj iz jame kdo bi spravil me
ter na noge bi postávil me :

Nič! . . . Ah, nihče se me ne usmli,
ne pomága nihče v hudi sili . . .“

Revež res si — rečem — bratec moj!
Kritičen je položáj ta tvoj!

Kaj pa . . . Sam si že poskúšal vstati
ter iz jarka sam se izkopáti? . . .

„Sam?! . . . Kaj praviš? Meniš, da bi šlo?
Nisem mislil še dozdáj na to!“

Glej — in vzpel se, vzdignil se od tal je
in po koncu že na nogah stal je!

menoj mnóm; *škrjanec* ševa; *kdo* tko; *tarnam* jadujem; *v(a)bijem* vapim;
kak kakav; *spet* opet; *tukaj* tu; *vznak* na uznak; *vsaj* barem; *svetník* svetac;
že več; *vaščan* (vas selo) seljan; *naj* neka; *nič, nihče* (nikdo) ništa, nitko; *revež*
siromah; *res* u istinu; *ta* taj; *pravim* kažem; *menim* mnijem; *še* još; *zdaj* sada.

Velíkodušni čin.

Čudno mesto ta-le Bagdad,
čudni v njem so prebivalci!
Kadarkoli sem prirómam,
vselej praznik kak vrší se.

Kaj li danes spet imájo?
Bagdad ves je spet na nogah.

Od vezírja pa do sužnja
vse v oblékah hodi praznjih
ali jaše mezge, slone
in velblóde mi po mestu . . .
Vse svečáno in slavnóstno
ter nedéljsko je nekáko,
kakor tamkaj v naših krajih

o Veliki noči ali
o Božiču, Binkoštih, ko
ljudstvo speje k farni cerkvi
s čutom svetim in pobožnim...
Kaj imájo, kaj imájo? ...

Kakor reke vse do morja
vam tekó iz krajev raznih :
iz vseh ulic speje ljudstvo
na veliki trg prostráni
pred kalifov konak beli.
Z živoj rekoj tudi jaz sem
na ta splošni cilj prplával.

Glava pestra je pri glavi ...

„Ti, Pavliha, tudi tukaj?“ —
nekdo dregne me pod rebra. —

Prišel! — rečem znancu Mirzi —
pa, za Boga, kaj imáte?!

„Kaj imámo, kaj imámo!“ —
čudi se mi sosed Mirza —

„Sina princa porodila
odaliska je najlepša;
pa zato je dobre volje
naš kalif, naš Harun mladi!
In povábil ves je Bagdad
pred svoj konak semkaj danes.
Sam presrèčen, hoče Harun,
da je srečno tudi ljudstvo.
Pa zatórej iznenádi
danes s činom nas velíkim
in s posébnj, izvenrédnoj
milostjo nas vse obsúje.
To obéta v razglasílu
naš kalif ...“

In ni dokór čal
moj prijatelj, dobri Mirza.

Vse utfhne ... Na balkonu
Harun mladi se prikáže
baš nad glavoj mojej v zraku.
Vse je tiho, vse poslúša,
kakšna milost se razlíje
iz njegovih ust črez ljudstvo ...

In začél je govoríti,
a v jeziku mi neznánem.

Míslil sem si sam pri sebi :
Sužnost bržčas zdaj odprávi,
pod katéroj ljudstev mnogo
še vzdihúje v tej dežéli ...
Tlako morda odpustí jim ...
Ali pa ... hm, kaj bi bilo? ...
Morda danes se izjávi,
da je čisto zodovóljen,
če za službo mu od danes
in za posel, trud vladárski
dajejo le polovico
vseh dohódkov dosedánjih ...

„Slava, slava!“ ... vse zakliče.
Zginil Harun je z balkona,
skril kalif se spet je ljudstvu,
dokončávši svoj nagóvor.

Kaj je rekel, kaj obljúbil,
s čim osrèčil, iznenádil?
Kakšno milost vam naklónil? —
vprašam Mirzo radovéden. —

„Saj sem vedel, o Pavlíha!“ —
reče Mirza ves navdúšen —,
„da kalif nas iznenádi
ter osrèči ves naš Bagdad!
Čuj in strmi torej, tujec!
Za evnúhe in lakaje,
ovadúhe in vohúne,

ki še dalje po koelnih
bližali se bodo njemu
prepeváje slavospeve :
red ustváril nov je Harun
red iz zlata, red najvišji —
„hrbtenjáče prožno sloke“
in svetíjn je zlatih novih
dal kovát . . . “To nam je rekel!”

Velikansko! — sem si mislil —
To je duh, ki ni mi para
od Stambúla do Damáska,
od Damáska do Kahíre,
od Kahíre do Kalkúte —
ta kalif, ta Harun modrit!

mesto grad; ta-le taj; kadarkoli kadgod; romam hodočastim; vselej svagda; spet (zopet) opet; pražnja obleka svečana odječa; megg mazga; samkaj tamo; velblod deva; Velika noč Uzkrš; ali ili; Binkošti Duhovi; ko kad; spejem spješim; fara župa; čut čuvstvo; tudi takodjer; splošni občí; vabiti zvati; pester šaren; tu(kaj) tú; dregniti gurnuti; semkaj ovamo; tudi i; zato(rej) zato; obsujem (obsuti) obaspem; kakšen kakav; bržčas valjda; zdaj sada; kateri koji; ljudstev („ljudstava“) naroda; še još; dežela zemlja; če ako; izginiti izčeznuti; obljubím obečam; (v)prašam (prosim) pitam; radoveden znatiželjan; saj ta; vedeti znati; navdušen oduševljen; strmim čudim se; torej dakle; tuj(eo) tudj(inac); ovaduh osvadnik, opadač; vohun (njuškalo) uhoda; prepevaje prepievajući; ustvariti stvoriti; slok kriv, zavinut; svetínja kolajna; ki . . . mu kojemu; ni nije; poglobiti se udubsti se; uganiti pogoditi; bolezen bolest; zdravilo liek.

Ta ve, česa najbolj treba
ljudstvu v dobi dandanášnji!
Ta poglóbil se do dna je
v časa strujo zagonétno;
ta premózgal, preštudíral
vse probleme je moderne!
Ta razume, ta razume
dobe naše rane skrivne,
ta uganil je bolézen
kritične te dobe naše;
ve pa tudi za zdravflo,
ki bolezen to prežéne! . . .
Ni mi žal, da ravno danes
prišel v Bagdad sem slučajno.

Ahasverjeva himna Noči.

Mračí se zopet . . . Po obzórju širnem
že prve dolge sence begajo . . .

Ko katafalčne rjuhe se počásí
po gorah in dolínah ulégajo . . .

In tam in tam — pošást že plove črna,
sem proti meni plove črna Noč;

ko netopir na krílih velikanskih
letí pod nebom sem grozéče zroč . . .

Čimdalje bliže in čimdalje bliže . . .
Sedáj v temó sem krog in krog zavít.
In zdi se mi: ta Noč me gleda, gleda,
in iz oči žarí ji blazen svit . . .

In škodoželjno gleda me, reží se
ironski roga Noč se mi v obráz,
češ: „Kdo premágal zopet je svetlóbo
in solnce tvoje, Ahasver? Kdo? — Jaz!“

Le glej me, demon! Saj poznám, poznám te!
Odkár po svetu blodim ti proklét,
ah, često videl sem te, znanka temna,
in žal, in žal, sedáj te vidim spet!

In spet pojó navdúšene tí himne
poetje tvoji plačani, ah, čuj!
In ljudstvo ploska ti po cestah — slišiš?
Radúj triumfov tvojih se, radúj!

Zdaj ti kraljúješ, ti sediš na tromu,
ti ukazúješ in ti vladaš spet;
po željah tvojih, Noč, in vzorih tvojih
zdaj diha, giblje se in suče svet . . .

Ah, in kakó zabávljajo na solnce,
ki ga premágala si baje ti!
Pod tvojimi perútni pač predóbro
prijáteljem se tvojim zdaj godí . . .

Moderna si! Kaj tratil bi beséde!
Kdo vpraša, kaj nastóp nam hoče tvoj!
Prinášaš srečo ali pa pogúbo?
Moderna si! Slaví te ljudstva roj . . .

in glej in strmi, demon, pa se čudi!
Jaz tudi liro v rokah že držím
in tudi jaz zabrénkam zdaj ti pesem.
O naj te počastím in proslavím!

O, saj čim črnejša ti kdaj si bila,
tem lepši vselej si rodfla dan;
in tem svetléjše je sijálo solnce
potém še vsak krat i črez hrib in plan ..

Zató pojó ti slavo strune moje,
hej, zmaj pošástni, ti strašéča Noč!
Zató ti himne poje lira moja,
ker pade skoro vlade tvoje moč.

Pomfčéjo navzdól se že kazála
na uri ... In nemúдно teče čas ...
Čuj, petelci že pojó po svislih!
Veš, kaj poméjaja njih budfni glas?

Glej, tam za goroj — tam se nekaj svita! ...
Nebó skrivnóstno že se tam žarí ...
Tam zarja nova, jutro dobe nove,
svobóde solnce tam se že rodí!

zopet opet; *že* več; *senca* sjena; *rjuha* plahta, ponjava; *počasi* (po vremenu) pomalo; *ulegam* liežem, padam; *pošast* sablast; *sem* ovamo; *zroč* (*zreli*) zruč; gledajuč; *sedaj* (*zđaj*) sada; *čim dalje bliže* sve to bliže; *krog* oko(lo); *zdi se* čini se; *ji* joj; *blažen* mahnit; *svit* svetlo; *češ* velcí; *kdo* tko; *premagati* pobiediti; *svetloba* svetlost; *le* samo; *saj* ta; *odkar* od kada; *spet* opet; *navdušen* oduševljen; *ploskam* pljeskam; *slíšim* čujem; *baje* bajage, tobože; *pač* doista; *vprašam* pitam; *ali* ili; *stremim* upirem oči; *tudi* takodjer; *naj* neka; *saj* tì; *vselej* vazda; *še* još; *hrib* hrid; *plan* ravnica; *ker* jer; *nemudno* ne sporo; *petelin* pievac (kokot, oroz); *sviští* sjenik (grede pod krovom); *pomenja* (napominja) znači; *svita se* svieti se; *skrivnostno* tajinstveno.

Ahasver ob grmádi.

„Mučeniki“.

In dogórel krivoverskih
knjig je kup do tal.
Vse razhája se. Popótnik
star je še ostál.

Ahasver stojf zamfšljen
ob pepélu sam,
gleda vanj in maje z glavovj,
govorf mi tam :

„Svet vrtí se, svet vrtí se!
Pomnim, svoje dni
so sežigali tiráni
žive še ljudf.

Kaj grmád sem videl takih
strašnih sam povsód,
koder vodil po krščanskem
svetu me je pot!

Glej, in danes samo knjige
krivovercev žgo!
Njih papir se meče v ogenj,
a živí teló.

Pride čas — in niti bukev
krivoverskih več
v smrt nekjér ne bo obsójal
zatírálcev meč!

„Kraljevála bo svobódna
misel tisti čas.
In svobódna bo beséda,
misli čist izráz!“

*do tal do t(a)la; še još; ob pri; majem mašem, kimam; grmada lomača; povsod
posvuda; bukev (bukve [dial.] knjiga) knjigá; več više; tísti taj.*

Luterana Kremnjaka testament.

Sin moj, umíram . . . Kmalu, kmalu
zafísneš trudne mí oči.
Poslúšaj, kaj tvoj stari oče
v spomín nocój ti govori!

Sin moj! Velíko sem izkúsil,
pretípel mnogo v teku let.
Velíko videl sem in mislil.
Visóka šola ta je svet.

Spoštúj, prebírāj evangelje,
zaklád naš, tudi posíhdo! —
Iz stare pa zavéze pomni
načélo tisto: „Zob za zob!“

*kmalu za malo, skoro; oče otac; spomin (u)spomen(a); nocoj nočas; veliko
mnogo; šola škola; ta taj; zaklad blago; posihdo odsele (od sada); zaveza zavjet;
premagati nadvladati; črtim mrzim; še još; norost ludost; e(de)nkratejdanput.*

Življé je boj je brézobziren.
S človekom človek bije boj . . .
Da ne premága te tvoj bližnjik,
ti čuvaj se, na straži stoj!

Kdor ljubi tebe, ti ga ljubi!
Življénja to učí modróst.
Kdor črti te, še ti ga črti!
Vse drugo, sin moj, je noróst!

In kdor udári tebe enkrat
po licu levem, njega ti
po licu desnem mahni dvakrát —
in še pripravljén stoj s pestmí!

Himna slovenskih heretikov.

Heretiki smo grešni in krenfli
z izhójene smo ceste, ki po njej
vodfli ste, pismárji, farizéji,
uklénjene na duhu nas dosléj.

Otrésli smo veríge vaše sužnje.
Nič več ne prašamo vas : kam in kod?
Samí si iščemo smerí in smotra,
svobódni hodimo zdaj svojo pot.

Samí popénjamo se na višáve,
kjer naš leskéče se visóki vzor;
po strmcu trdem, stezi skalovíti
k resníce solncu romamo navzgór.

A vaša cesta — zagata je temna,
kjer zajde duh človeški sred noči
in kjer umrje vsaka živa misel...
Ne, vaši stari poti cilja ni!

Izbráli smo si svojo novo vero
in svojega mi molimo bogá,
bogá svobóde, luči in resníce,
in nosimo s seboj ga v dnu srcá.

Heretiki smo smeli, krivoverci,
in kužna vam pisárjem smo pošást...
Preklinjajte nas, kamnajte, moríte!
Vaš srd in črt je nam največja část.

Napréj, heretiki svetá vi slavni,
vi geniji upórni vseh vekóv!
Továriši ste naši in sobórci.
Vi vsi hodíli pot ste svoj, pot nov.

Apostoli ste vsi svobóдне misli,
svetlóbe ste glasníki z nami vred;
sobraátom kazali ste pot iz robstva —
in „krivoverce“ vas psovál je svet.

Heretiki pogúmni smo. Za nami
ne hodi stráhopetec naj nikár!
Naš pot je borba, žrtva, mučeníštvo
in vodi skoz nevíhto in vihár.

kreniti -nuti; *izhojen* (izhodjen) utr; *ki po njej* po kojoj; *ukleniti* sputati;
smoter nakana, svrha; *višava* visina; *skalovít* kamenit; *romam* hodočastim; *zagata*
zaluta; *stari poti* staromu putu; *pošást* sablast; *črt* mržnja; *tovariš* drug; *vred*
zajedno; *pogumen* srčan; *strahopetec* (strah, peta) strašivica; *skoz nevíhto* kroz oluju.

DIONIČKA TISKARA U ZAGREBU.